

indeholder bl.a.:

Danske middelaldermønter
825-1241

Borgerkrigsmønter 1241-1377

Danske mønter indtil 1541

Romerske mønter

Året 1976 - rent numismatisk

MØNT

årbogen

1977

af Peter Flensborg

**TIL VORE AUKTIONER MODTAGER VI
BEDRE MATERIALE FRA SKANDINAVIEN,
GERNE VÆRDIFULDE ENKELTMØNTER
SAMT HELE SAMLINGER**

**VURDERINGER FORETAGES
RIMELIGE SALGSBETINGELSER**

RING ELLER SKRIV TIL

E. B. MÜLLER

BREDGADE 36 9700 BRØNDERSLEV

TELF. (08) 82 03 75 eller (08) 82 37 82

I en bog som denne vil De selvfølgelig ikke finde alt. En årbog vil kun kunne give et tilbageblik på det forgangne år.

MØNT-NYT i Politiken
Søndag har det aktuelle møntstof med møntnyheder fra hele verden, foromtale af auktioner, oplysning om møntbørser og særudstillinger, artikler om sedler, medaljer, poletter, falske mønter m.m., litteraturanmeldelser, tip til begynderen etc.

Foruden MØNT-NYT vil De hver søndag også finde et stort udvalg af annoncer under Mønter Købes og Sælges.

Med venlig hilsen
Peter Flensborg

POLITIKEN/en levende avis

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	3
Danske mønter (800–1241)	5
Grenåfundets typer	35
Borgerkrigsmønterne (1241–1377)	50
Erik af Pommeren (1376–1439)	103
Christoffer af Bayern (1440–1448)	105
Rigsrådet (1448)	105
Christian I (1448–1481)	107
Hans (1481–1513)	107
Christian II (1513–1523)	110
Frederik I (1523–1533)	112
Frederik I (Hertugelige mønter)	120
Søren Norby	125
Rigsrådet (1533–1534)	125
Grevefejden (1534–1536)	125
Christian III (1534–1559) (her kun til 1541)	126
Christian III (Hertugelige mønter)	130
Gotland (1320–1537)	131
Romerske mønter	137
Året 1976 – rent numismatisk	175

FORORD

Sidste års udgave af MØNTÅRBOGEN blev overalt så positivt modtaget, at jeg mener, at også en bog, der indeholder de tidligste danske mønter, må være af største interesse for de fleste samlere.

Tidsrummet 800–1541 har tidligere været dækket af diverse forskellige bøger, f.eks. Brita Malmer, P. Hauberg, G. Galster og Mansfeld-Büllner. Mange af disse bøger har været udsolgt længe, hvorfor tavlerne til en del af disse er blevet genoptrykt af forskellige udgivere i løbet af de sidste 10 år, men en *samlet* oversigt, og tilmed priser på de enkelte typer har man ikke før haft.

Til afbildningerne af mønterne i tidsrummet 800–1241 er benyttet P. Haubergs tavler, for hvis brug jeg takker Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Grundlaget for de såkaldte "Borgerkrigsmønter" fra tidsrummet 1241–1377 er Mansfeld-Büllners tegninger fra hans fortegnelse, der udkom i 1887 og som i øvrigt gav anledning til en heftig disputs mellem Mansfeld-Büllner og Hauberg, som tre år før havde udført det videnskabelige arbejde for denne opstilling. Også mønterne fra Gotland er stregtegninger hentet fra Haubergs bog om Gullands møntvæsen, Kbh. 1891, og illustrationerne fra Erik af Pommeren og frem til møntordningen af 1541 (Chr. III) er dels hentet fra "Beskrivelsen af 1791" og dels fra Schives værk. Desuden er benyttet enkelte andre illustrationer, ligesom der er fremstillet illustrationer til ikke førud afbildede typer.

Hovedartiklen i år – en let indføring i emnet *Romerske mønter* – er skrevet af de to historiestuderende SVEND HOVARD og PREBEN FROM, og da det er første gang, en sådan introduktion foreligger på dansk, håber jeg, den vil blive til glæde, ikke bare for de mange samlere, der i de sidste par år har kastet sig over dette spændende område, men også samlere der påtænker et sådant samlerområde, som i realiteten slet ikke er så kompliceret, som mange måske tror. Også her er valgt stregtegninger, dels hentet fra Cohens værk fra 1881–92 og dels tegnet af de to forfattere.

Også i år bringes en oversigt over året 1976 rent numismatisk, et år der bl.a. bragte en hel del guldmonter fundet ved Nordsjællands kyst af en ung svømmedykker-interesseret dreng.

Allerede nu kan vi sige, at næste årbog vil indeholde nybearbejdelse af et af de danske koloniområder, indføring i et af de andre antikke områder og mange andre spændende ting. Skulle De finde fejl (og det er uundgåeligt i en sådan type bog), eller har De ideer til kommende udgaver, så tøv ikke med at lade os det vide.

Peter Flensborg

Dansk

M

O

01

1+

1

1÷

English

Proof

unc

EF

VF

F

VG

Deutsch

PP

Stempelglanz

Vzgl.

S.sch.

Sch

S.g.E.

DANSKE MØNTER 800–1241

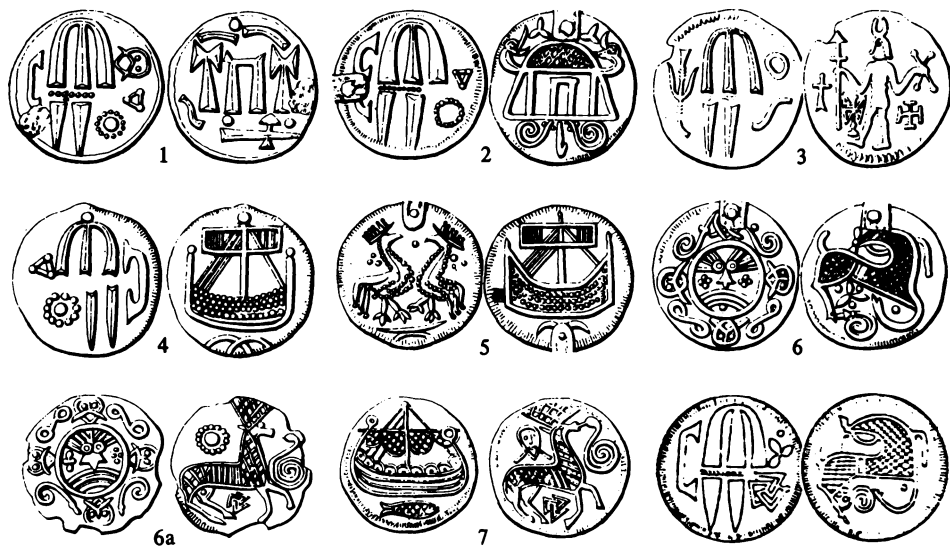
Som grundlag for opstillingen er benyttet Haubergs værk, uagtet der i tidens løb er foretaget en hel del omrokeringer. Nye fund og nybearbejdelse af ældre fund har her gjort sit, men indtil et nyt corpusværk over de danske middelaldermønter foreligger, foretrækker jeg at holde fast ved Haubergs bestemmelse, for ikke unødigt at forvirre samlerne.

Der er for middelaldermønterne kun angivet een vurderingspris, som er et udtryk for en hæderlig mønt i den mest almindelige kvalitet – nemlig 1+ – 1. Prisforskelle mellem kvaliteten 1+ og 1 er ikke så stor som ved moderne årgangsmønter, hvilket klart vil kunne ses af opnåede auktionspriser.

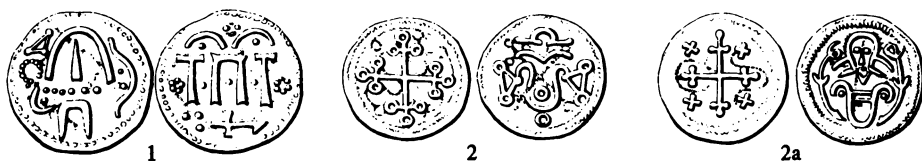
Fra kongerne Knud den Store, Hardeknud og Magnus den Gode findes flere mønter, hvor samme type er benyttet under 2 eller 3 af de nævnte konger. For sikkert at kunne henhøre en af de i det efterfølgende nævnte mønter til en bestemt konge, må kongenavnet kunne læses på mønten. Er indskriften forvirret, henføres mønten til den sidste konge – for typerne 1 og 2 til Hardeknud og for 3 og 4 til Magnus den gode.

1. Knud den Store	Hbg. 20	
Hardeknud	Hbg. 1	(ormtype)
2. Knud den Store	Hbg. 54	
Hardeknud	Hbg. 42	(Ørbæk)
3. Knud den Store	Hbg. 23	
Hardeknud	Hbg. 28	(hoved/kors)
Magnus den Gode	Hbg. 1	
4. Knud den Store	Hbg. 35	
Hardeknud	Hbg. 32	(treenighed)
Magnus den Gode	Hbg. 20	

ÆLDSTE MØNTGRUPPE ca. 825–860

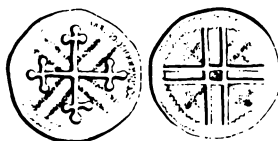

HALVBRAKTEATER ca. 900–985

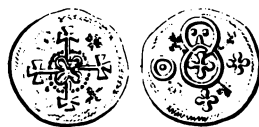

3

4

5

6

SVEND TVESKÆG 985–1014

1

KNUD DEN STORE 1018–1035

1

2

3

4

5

6

7

7a

7b

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

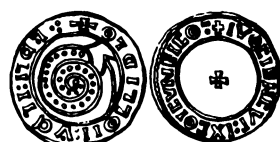
19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

HARDEKNUD 1035–1042

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

MAGNUS DEN GODE 1042–1047

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

STRIDSPERIODEN 1044–1047

1

2

3

4

5

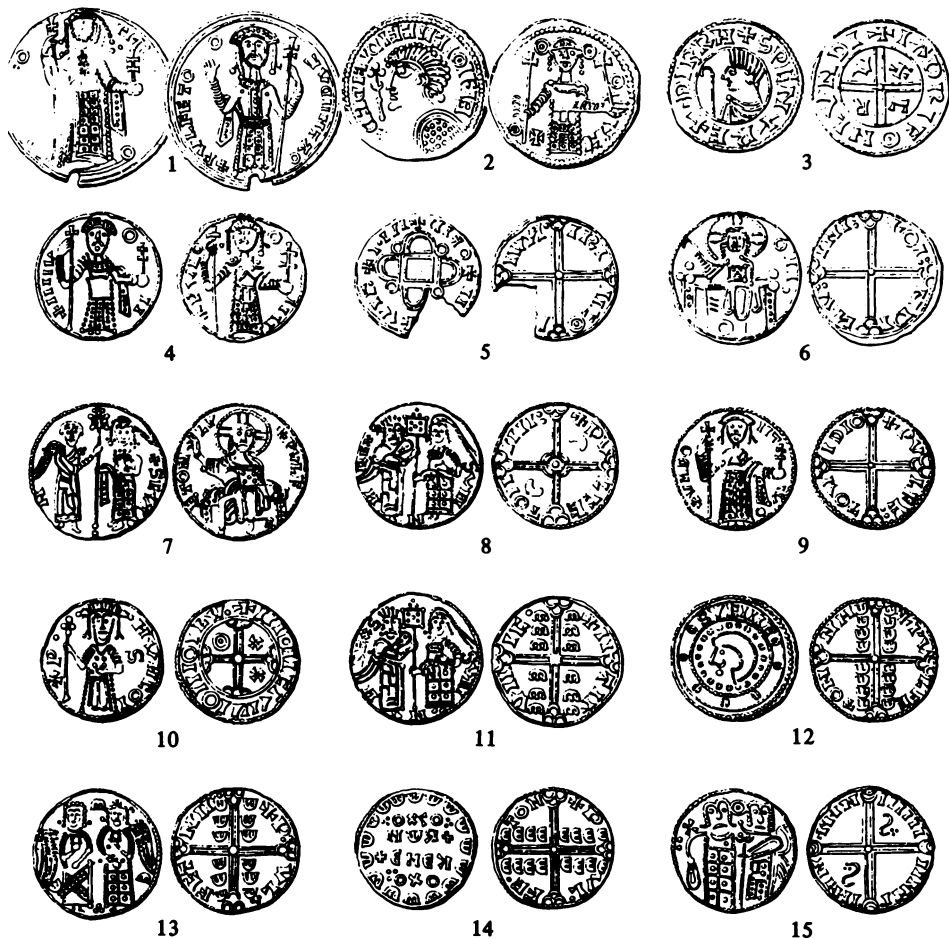
6

7

SVEND ESTRIDSEN 1047–1075

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

32a

33

34

35

36

37

38

39

39a

40

41

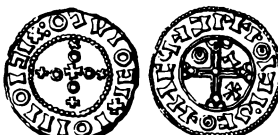
42

43

44

45

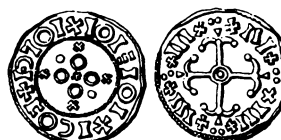
45a

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

56a

57

58

59

60

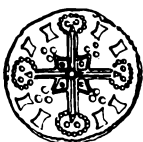
61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

HARALD HEN 1075–1080

1

2

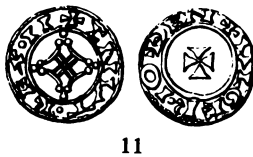
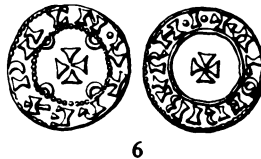
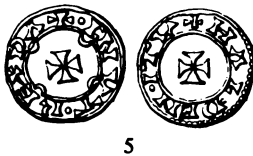
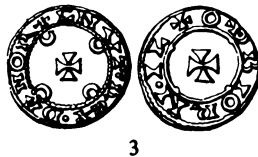

3

KNUD DEN HELLIGE 1080–1086

OLUF HUNGER 1086–1095

1

2

3

4

5

6

7

8

ERIK EJEGOD 1095–1103

1

2

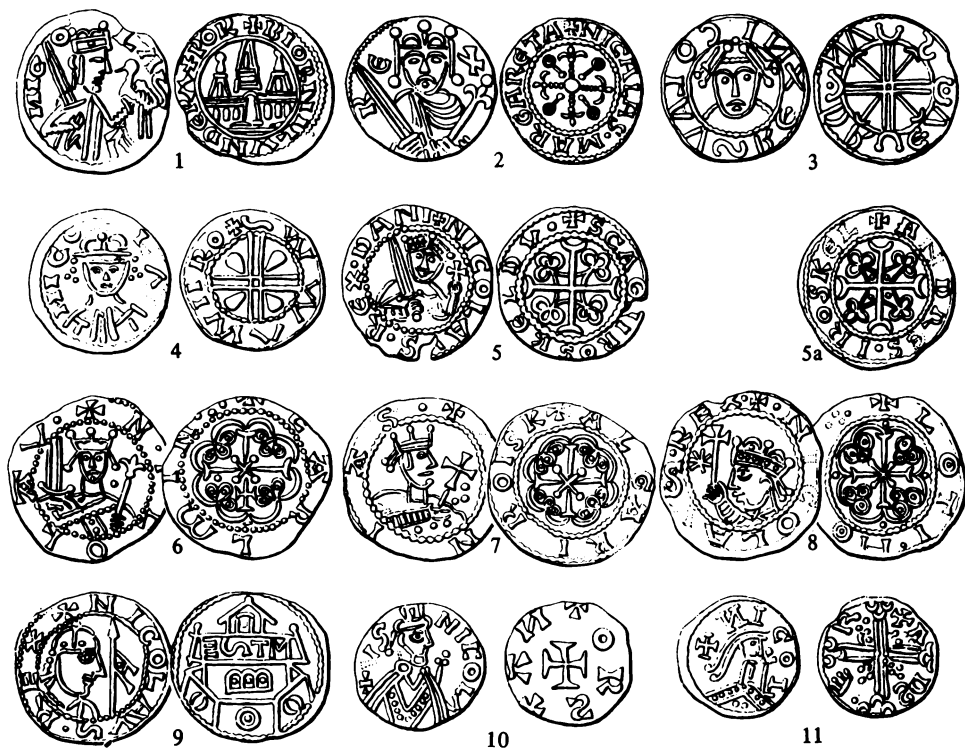
3

4

NIELS 1103–1134

12

13

14

ERIK EMUNE 1134–1137

1

2

3

4

5

ERIK LAM 1137–1146

1

2

OLUF 1140–1143

SVEND GRATHE 1146–1154, 1157

16

17

KNUD V 1146, 1154–1157

1

2

3

4

5

UBESTEMTE NØRREJYDSKE BRAKTEATER 1146–1154

1

2

3

4

5

6

7

8

9

VALDEMAR I 1154–57, 1157–82

16

17

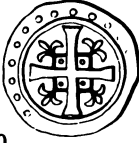
18

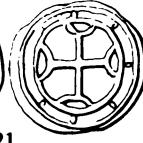
19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

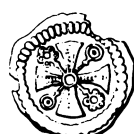
48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

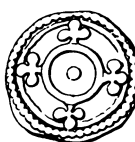
60

61

62

63

KNUD VI 1182–1202

1

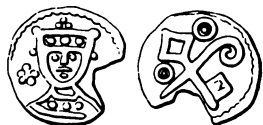
20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

VALDEMAR II 1202–1241

1

2

3

22

23

24

25

26

27

28

29

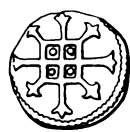
30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

GRENÅFUNDETS MØNTER

2

3

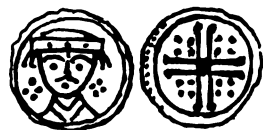
4

5

6

7

8

9

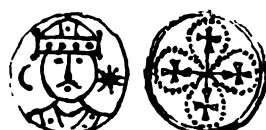
10

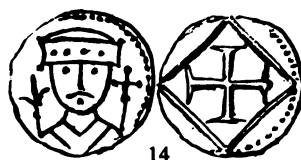
11

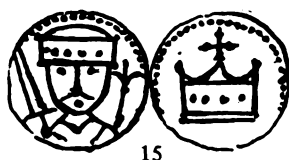
12

13

14

15

16

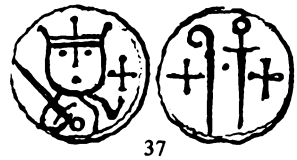
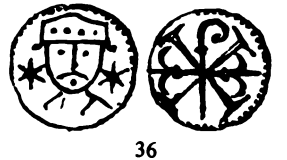
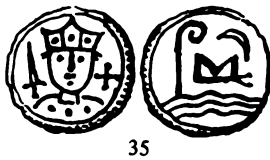
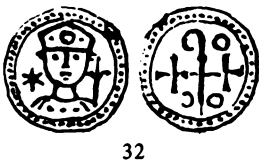
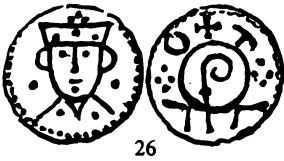
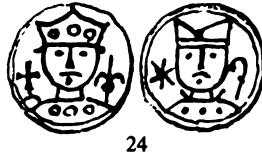
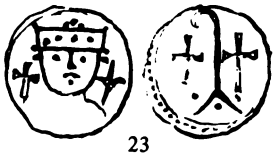
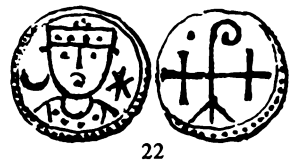
17

18

19

Hbg.	Vurd.	Hbg.	Vurd.
ÆLDSTE MØNTGRUPPE		7	—
ca. 825—860		7a	—
1	—	7b	—
2	—	8	—
3	—	9	—
4	—	10	—
5	—	11	—
6ø	—	12	—
6a	—	13	—
7	—	14	—
÷ (B.M.: CEII/Hjort BI)	—	15	—
		16	—
HALVBRAKTEATER		17	—
ca. 900—985		18	—
1	4000	19	—
2	4000	20	3500
2a	—	21	—
3	5000	22	—
4	—	23	3200
5	—		
6	—	ROSKILDE	
		24	—
SVEND TVESKÆG		25	—
985—1014		26	—
		27	—
LUND		28	—
1	—	29	—
		30	—
KNUD DEN STORE		31	—
1018—1035		32	—
		33	—
LUND		34	—
1	3000	35	3500
2	—		
3	—	RINGSTED	
4	—	36	—
5	—	37	—
6	—		

Hbg.	Vurd.		
SLAGELSE		HARDEKNUD	
38	—	1035—1042	
39	—		
40	—	LUND	
41	—	1	1700
42	—	2	—
43	—	3	—
44	—	4	—
		5	—
ODENSE		6	—
45	—	7	—
		8	—
VIBORG		9	2500
46	3500	10	—
47	—	11	—
38	3200	12	—
49	2500	13	—
50	—	14	—
51	3500	15	—
52	—	16	—
53	—	17	—
		18	—
ØRBÆK		19	—
54	3000	20	—
		21	—
RIBE		22	—
55	—	23	1900
56	—	24	—
		25	—
HEDEBY		26	2700
57	—	27	—
58	—	28	1200
59	—		
60	—	GORI	
		29	—
		ROSKILDE	
		30	—

Hbg.	Vurd.		
31	—	MAGNUS DEN GODE	
32	2000	1042–1047	
33	—		
		LUND	
SLAGELSE		1	1100
34	—	2	2400
35	—	3	—
36	—	4	—
37	—	5	1900
38	3000	6	2200
		7	—
ÅLBORG		8	—
39	1900	9	2300
		10	—
VIBORG		11	—
40	—	12	—
41	2000	13	—
		14	—
ØRBÆK		15	2700
42	1300	16	2700
43	—	17	—
		18	—
ÅRHUS			
44	2000	Hbg.	Vurd.
45	2200		
46	—	GORI	
47	2200	19	—
		ROSKILDE	
RIBE		20	2000
48	2400	21	—
49	1700	22	—
		23	—
HEDEBY		24	—
50	1800	25	—
		SLAGELSE	
		26	—

		Hbg.	Vurd.
27	—	SVEND ESTRIDSEN	
28	—	1047—1075	
ODENSE		LUND	
29	—	1	—
30	—	2	—
31	—	3	—
32	—	4	1600
		5	—
ÅRHUS		6	1200
33	—	7	—
34	—	8	1500
		9	1400
VIBORG		10	—
35	1700	11	—
		12	—
HEDEBY		13	1500
36	2000	14	—
37	—	15	—
38	3500	16	3000
		17	3000
STRIDSPERIODEN		18	—
1044—1047		19	3300
		20	—
LUND		21	—
1	—	22	—
2	4000	23	—
		24	—
ODENSE		25	2000
3	—	26	—
4	—	27	—
5	—	28	1200
		29	—
TOFTUM		30	5500
6	—	31	—
7	—	32	2200
		32a	5500

Hbg.	Vurd.		
BORGERBY		57	2200
33	—	58	—
		59	—
THUMATORP		60	—
34	—	61	—
		62	—
ROSKILDE		63	—
35	—	64	—
36	1400	65	2100
37	—	66	—
38	1600	67	—
39	5000		
39a	5000		
40	5000	RIBE	
41	—	68	1900
42	—	69	—
43	—		
44	—	HEDEBY	
SLAGELSE		70	3000
45	1800	71	—
45a	—	72	—
46	—	73	—
47	—	74	—
48	—	75	—
49	—	76	—
50	3000	77	—
51	—		
52	—		
ODENSE		HARALD HEN	
53	—	1075–1080	
54	—		
55	—	LUND	
		1	3500
		2	—
VIBORG		THUMATORP	
56	1800	3	—
56a	—		

Hbg.	Vurd.	Hbg.	Vurd.
ROSKILDE		VIBORG	
4	—	12	—
SLAGELSE		ÅLBORG	
5	—	13	—
VIBORG			
6	—		
KNUD DEN HELLIGE		OLUF HUNGER	
1080—1086		1086—1095	
LUND		LUND	
1	—	1	—
2	—	2	—
3	6500	3	—
4	—	4	—
THUMATORP		ROSKILDE	
5	—	5	—
BORGEBY		RINGSTED	
6	—	6	—
ROSKILDE		SLAGELSE	
7	5500	7	—
RINGSTED		VIBORG	
8	6500	8	—
SLAGELSE		ERIK EJEGOD	
9	5000	1095—1103	
ODENSE		LUND	
10	—	1	—
11	—	2	—
		3	4000

Hbg.	Vurd.		
ROSKILDE		ERIK EMUNE	
4	—	1134—1137	
5	5000		
		LUND	
RINGSTED		1	1800
6	—		
		ROSKILDE	
RANDERS		2	—
7	—	3	1600
		4	1300
ÅLBORG		5	1800
÷	—		
		ERIK LAM	
NIELS		1137—1146	
1103—1134			
		LUND	
LUND		1	—
1	—		
2	—	ROSKILDE	
		2	—
ROSKILDE			
3	1200		
4	—	OLUF	
5	—	1140—1143	
5a	—		
6	—	LUND	
7	1800	1	—
8	—		
9	1100	SVEND GRATHE	
		(1146—1154, 1157)	
VIBORG			
10	—	ROSKILDE	
11	—	1	—
		2	—
RIBE			
12	—	VIBORG	
13	—	3	—
14	—		

4	5000	ROSKILDE	
5	4000	2	—
5a	4200		
HORSENS		VIBORG	
6	—	3	4500
		4	—
ÅRHUS		SLESVIG	
7	—	5	—
8	5000		
RANDERS			
9	—	UBESTEMTE NØRREJYDSKE	
10	5000	BRakteater	
10a	5000	(1145–1154)	
ÅLBORG			
11	5000	1	1800
12	—	2	2500
12a	5000	3	—
		4	—
HJØRRING		5	2200
13	5000	6	—
		7	—
RIBE		8	—
14	—	9	—
15	—		
16	—		
SLESVIG		VALDEMAR I	
17	—	(1154–57, 1157–82)	
Hbg.	Vurd.	LUND	
		1	—
		2	—
KNUD V		3	2500
(1146–2, 1154–57)		4	—
LUND		ROSKILDE	
1	—	5	—

Hbg.	Vurd.	Hbg.	Vurd.
6	2500	36	—
7	—	37	—
8	3000	38	—
9	1800	39	—
10	1500	40	—
11	—	41	—
12	2200	42	—
13	1600	43	—
14	—	44	—
15	800	45	—
16	1300	46	—
		47	—
VIBORG		48	—
17	—	49	—
18	—	50	—
19	—	51	1700
20	—		
21	—	RIBE	
22 (GF14)	650	52	—
		53	—
HORSENS		54 (GF26)	1600
23	—	55	—
		56	—
RANDERS		57	—
24	—		
		SLESVIG	
Ubestemte nørrejydske mønststeder		58	—
25	—	59	—
26	—	60 (GF3)	—
27	—	61	—
28	—	62	—
29	—	63	—
30	—	KNUD VI	
31	—	1182—1202	
32	—		
33	—	LUND	
34	—	1	2000
35	—	2	—

Hbg.	Vurd.	Hbg.	Vurd.
3	2000		
4	—		
5	—	VALDEMAR II	
6	—	(1202–1241)	
7	—		
8	1500	LUND	
9	—	1	1300
		2	—
ROSKILDE		3 (GF1)	1300
10	2500	4	—
11	2500	5	—
12	—	6	—
13	—	7	—
14	—	8	1500
15	—	9	—
16	—	10	—
		11	—
VIBORG		12	—
17	—	13	—
18	—	14	—
		15	—
		16	—
RIBE		ROSKILDE	
19 (GF27)	600	17	1500
20	—	18	—
21	—	19 (GF2)	1300
22 (GF19)	300	20	—
23 (GF20)	700	21	1700
		22	—
SLESVIG		23	1700
24 (GF11)	—	24	—
25	—	25	1700
26	—	26	1700
27	—	27	1700
28	—	28	1800
29	—	29	1000
30	—	30	—

GRENÅFUNDET

VIBORG

		G	Hbg GF	Hbg.	Vurd.
31	—	1	1	IV nr. 3	1300
32	—	2	2	V nr. 19	1300
33 (GF16)	600	3	3	III nr. 60	—
34	—	4	4		—
35	—	5	5		—
		6	6		—
		7	7		—

RIBE

36	—	8	8		—
37	—	9	9		—
38	—	10	10		—
39	—	11	38	IV nr. 24	—
40	—	12	37		—
41	1700	13	11		—
		14	12	II nr. 22	650
		15	13		—
40	1700	16	14	VI nr. 33	600
41	—	17	15		400
42	—	18	16		350
42a	—	19	17	IV nr. 22	300
42b	600	20	18—20	IV nr. 23	700
42c	—	21	21		—
		22	22		—
		23	23		—

SLESVIG

43	—	24	24		—
44	—	25	25		650
45	—	26	26	III nr. 54	1600
46	1800	27	27—28	IV nr. 19	600
47	—	28	30		650
48	—	29	31		—
49	—	30	32		1000
50	—	31	33		400
		32	34—35		350
		33	36		—
		34	39		—
		35	40		900
		36	41		—
		37	42		700

DANSKE MØNTER

er mit speciale

KØB OG SALG – VURDERING – KOMMISSION

Antikke mønster

Middelaldermønter

Alle nordiske og
europæiske mønter

Mønter fra hele verden

Guld- og sølvmønter

Medailler, pengesedler

Numismatisk litteratur
og tilbehør

Kendt og anerkendt

GERT HORNUNG's MØNTHANDEL

**Vimmelskiftet 47, 1161 København K. Tlf. 01 - 15 06 20
(Strøget, overfor Jorcks Passage)**

INTERNATIONALE MØNTAUKTIONER ARRANGERES

Anbefales af museer, skifteret, banker, advokater
og samlere – Råd og vejledning tilbydes

Kendt og anerkendt

HORNUNG's MØNTAUKTIONER

**Vimmelskiftet 47, 1161 København K. Tlf. 01 - 15 06 20
(Strøget, overfor Jorcks Passage)**

DANSKE MØNTER 1241–1377

(Borgerkrigsmønter)

Denne gruppe mønter, hvis ordning endnu ikke er endelig, er opsat som hos Mansfeld-Büllner, dog med udeladelse af dobbeltpræg, mispræg etc. som denne forfatter nok af uvidenhed medtog.

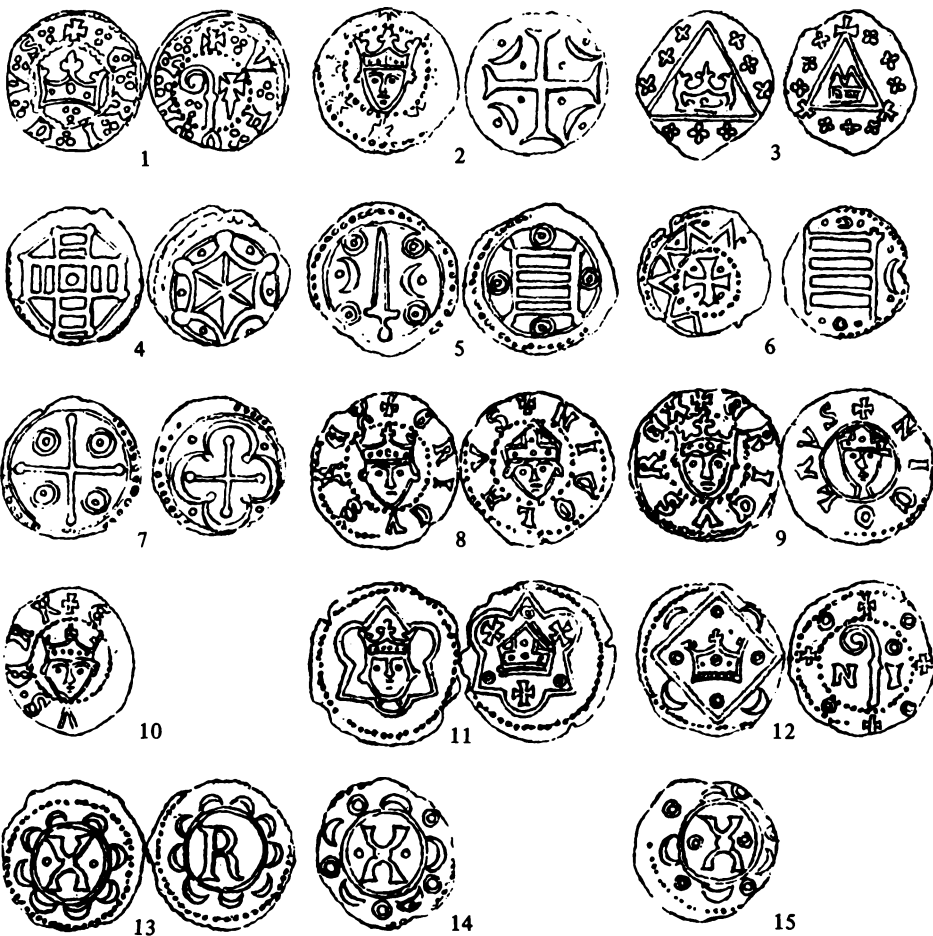
MB henviser til nummereringen i Mansfeld-Büllners bog og desuden er tilføjet Hauberg nr. (H) der er at betragte som en slags typeinddeling.

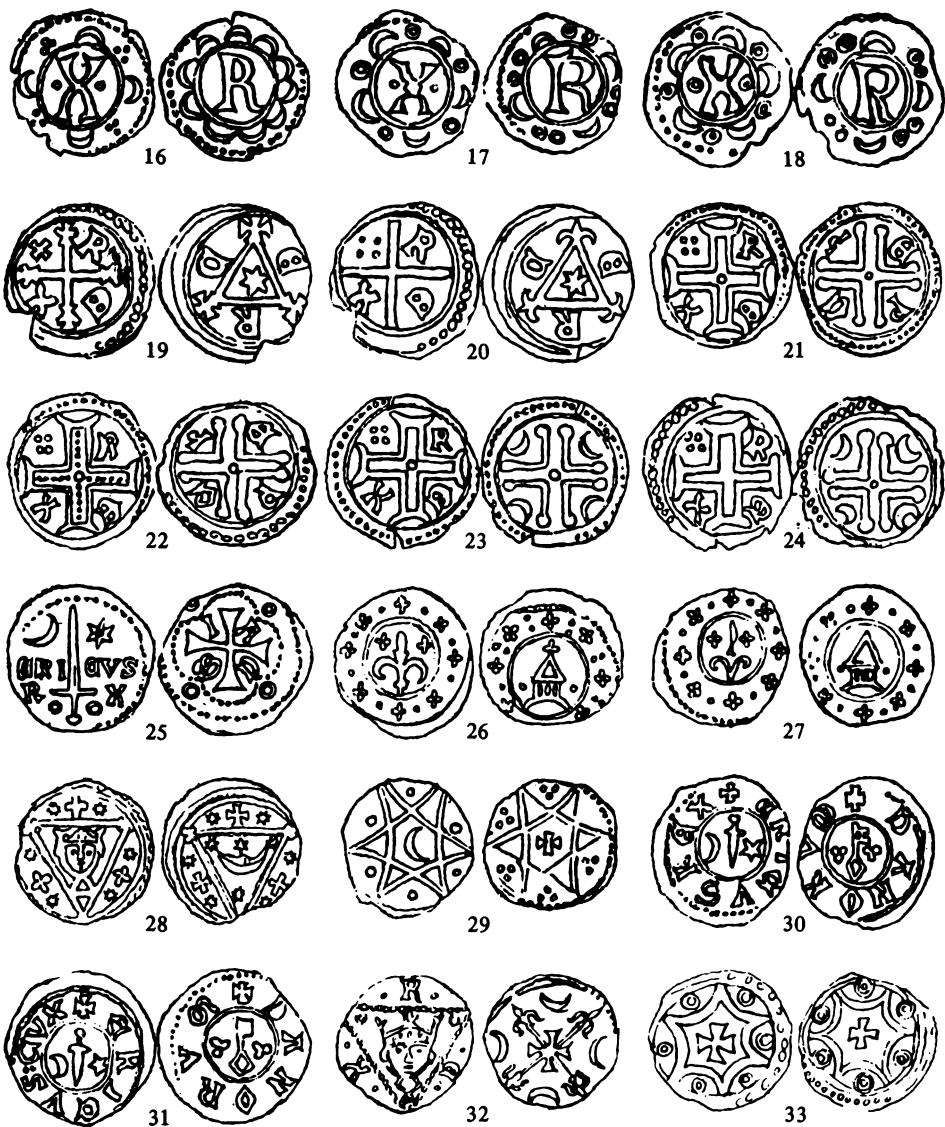
Betænkeligheden med at vurdere et sådant materiale var stor, men registrering af udbudet af disse mønter fra sidst i 20'erne til dato og samarbejde med danske samlere, hvis specielle samlerområde dette har været, har bevirket meget realistiske priser.

Nogle mønter har dog fået en streg – og det skal stærkt pointeres at dette *ikke* er ensbetydende med at en sådan mønt, når den dukker op, skal prissættes højere end dyreste mønt fra denne regent og samme møntsted. I øvrigt arbejdes der på en ny oversigt over borgerkrigsmønter, men indtil denne foreligger, finder jeg det mest formålstjenligt at benytte MB's nummerering.

Erik Plougpenning.

28. Marts 1241 — 10. August 1250.

34

35

36

37

38

39

40

41

Abel.

10. August 1250 — 29. Juni 1252.

42

43

44

45

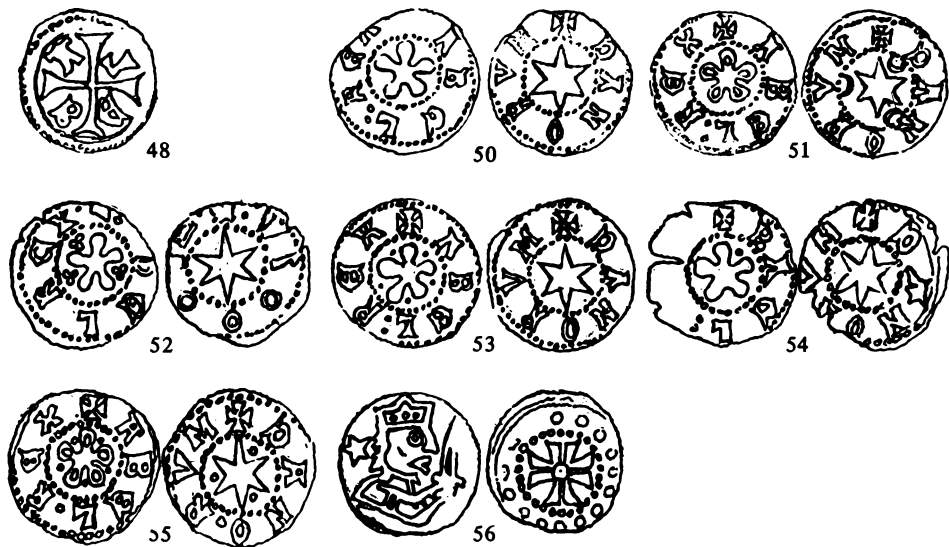

46

47

Christopher I.

29. Juni 1252 — 29. Maj 1259.

64

65

66

67

68

69

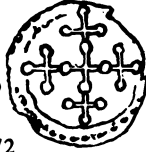
70

71

72

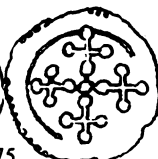
73

74

75

76

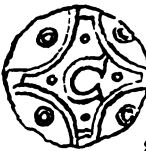
77

78

79

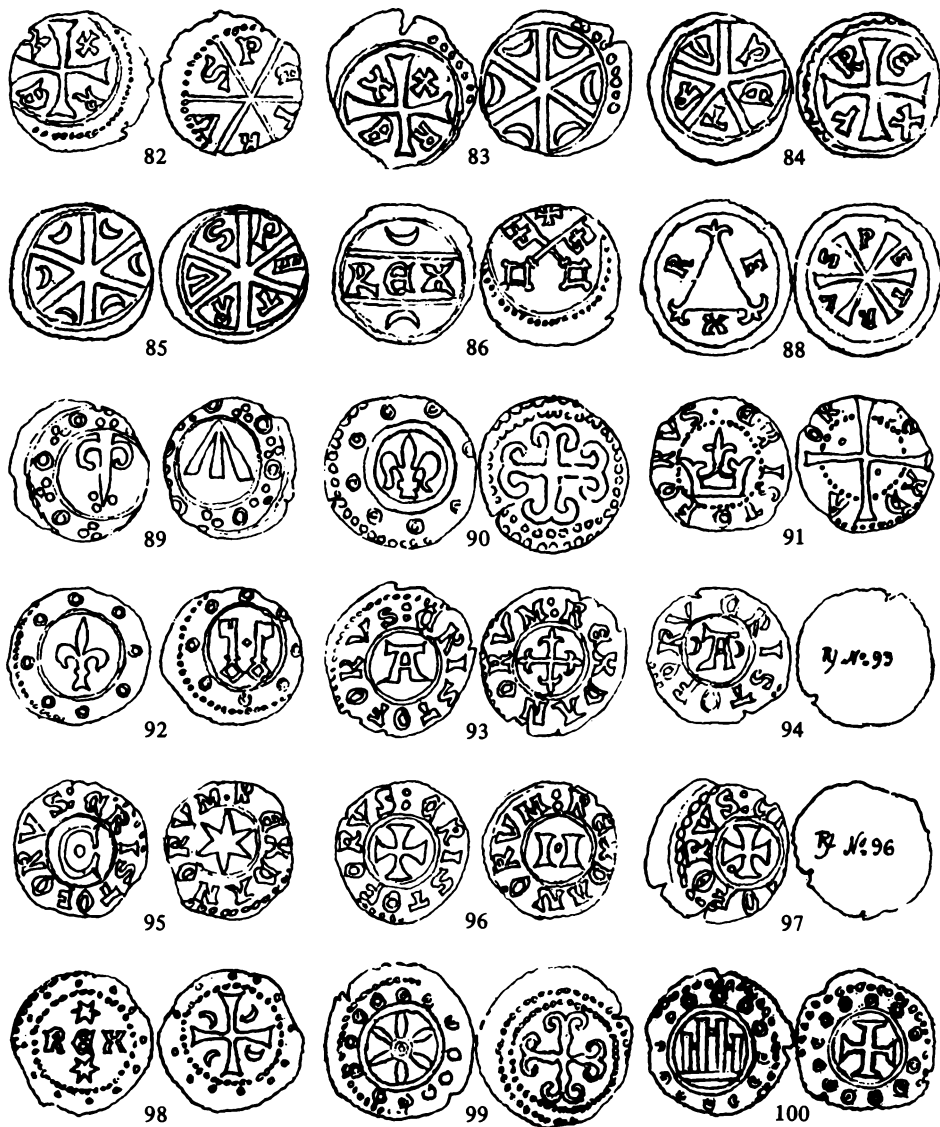

80

81

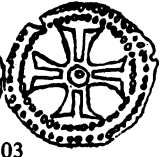

101

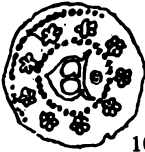
102

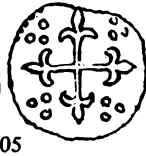
103

Erik Glipping.

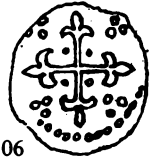
29. Maj 1259 — 22. November 1286.

104

105

106

107

108

109

110

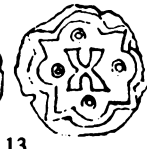
111

112

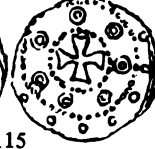
113

114

115

116

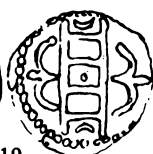
117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

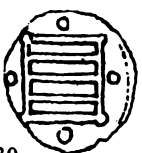
128

129

130

131

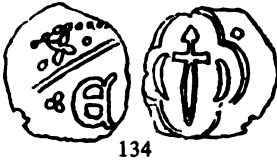

132

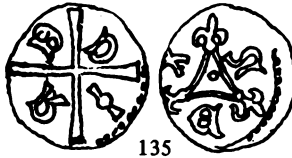

133

134

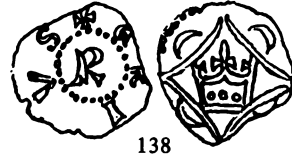
135

136

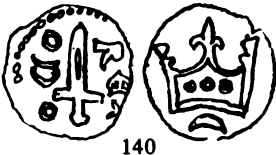
137

138

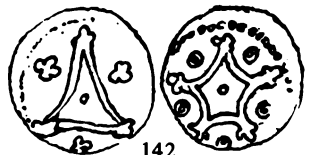
139

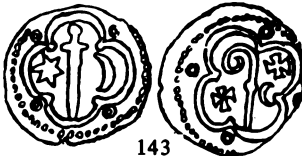
140

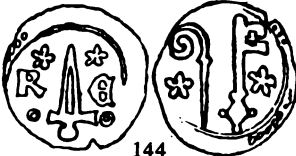
141

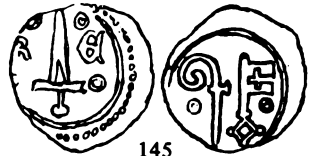
142

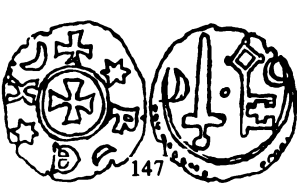
143

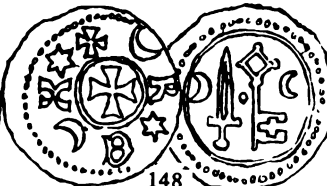
144

145

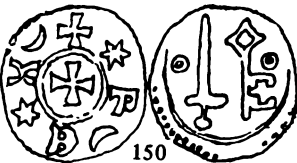
147

148

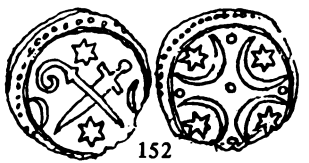
149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

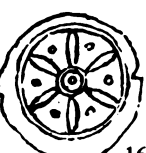
163

164

165

166

167

168

169

170

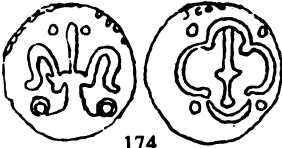
171

172

173

174

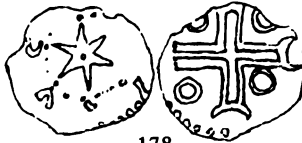
175

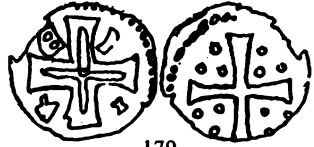
176

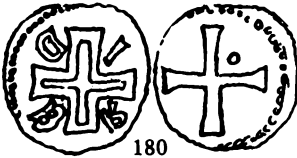
177

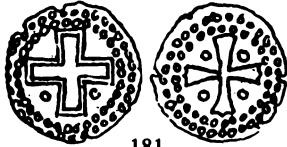
178

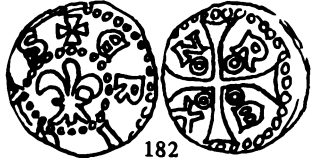
179

180

181

182

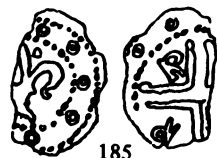
183

Av. * D A N O R V N

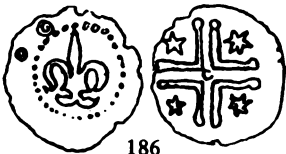
M X A

Rv. N | D | X

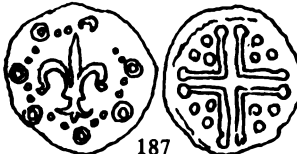
184

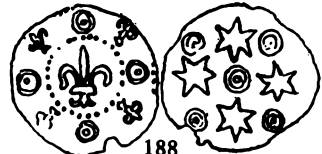
185

186

187

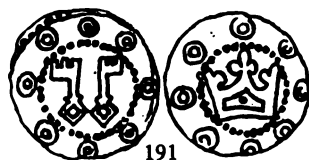

188

189

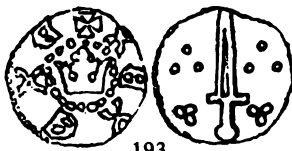
✠ GRIO REX
 ✠ GRIO DX
 — b " . . . GRIO VX
 — c " . . . GRIO
 — d " . . . XOX

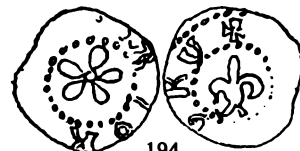
191

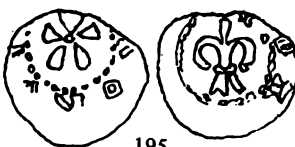
192

193

194

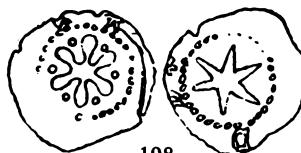
195

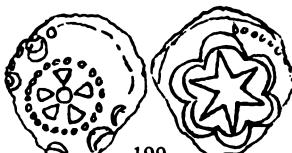
196

197

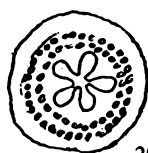
198

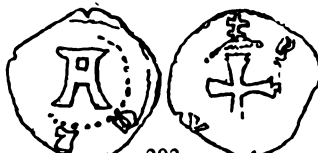
199

200

201

202

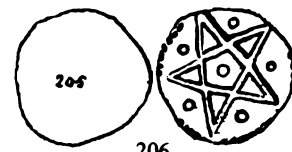
203. Av. ✠ REX GRIOV
 203a " ✠ REX GRIOI
 — b " ✠ . . . RQID
 — c " . . . XDX
 — d Ro. . . XX . . . DX

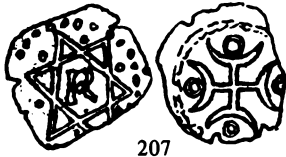
204

205

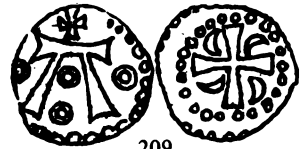
206

207

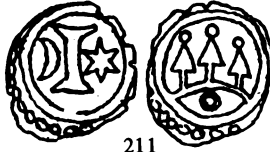
208

209

210

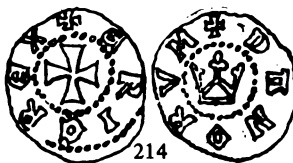
211

212

213

214

215

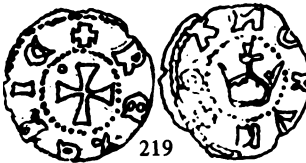
216

217

218

219

220

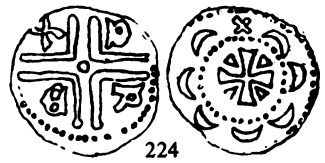
221. Av. * RDX GRIDD
 — a " * JENORVM
 — b " * DANORVM
 Rv. MORONA Q *
 " * DANORVM
 " * ANDENH

222

223

224

225

226

227

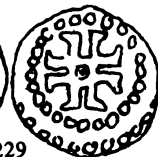
228

229

230

231 Av. *G*B*I*
 - a *GIRGVIA
 - b *GRQ...I...
 - c *GI*GI
 - d *GI GIG
 - e *BR... - f *VI...I

232

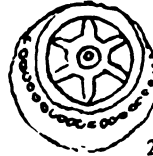
233

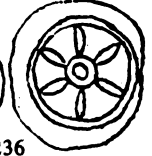
234

235

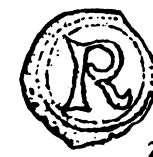
236

237

238

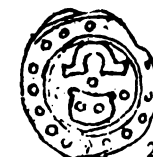
239

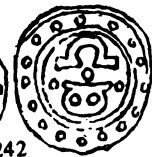
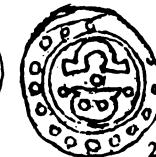
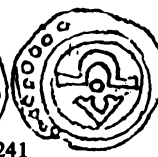
240

241

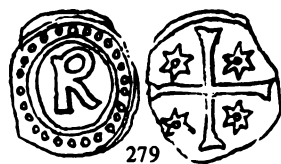

242

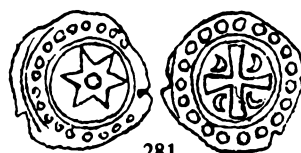

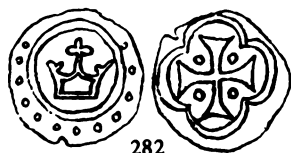
279

280

281

282

Erik Menved.

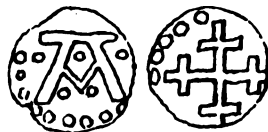
22. Novbr. 1286 — 13. Novbr. 1319.

283

284

285

286

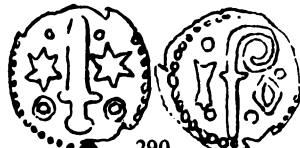
287

288

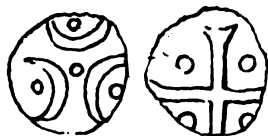
289

290

291

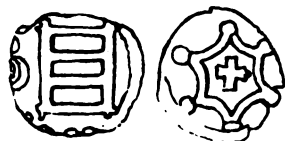
292

293

294

295

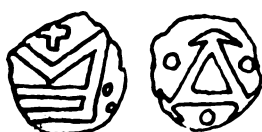
296

297

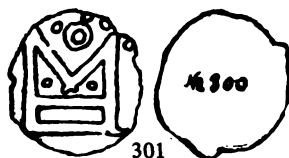
298

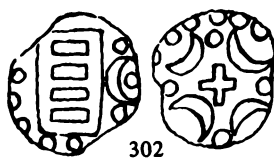
299

300

301

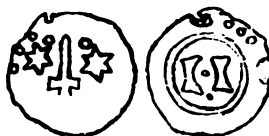
302

303

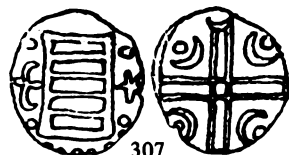
304

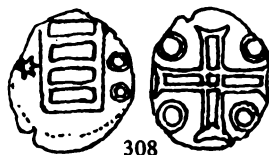
305

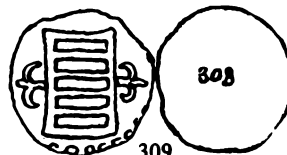
306

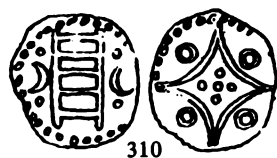
307

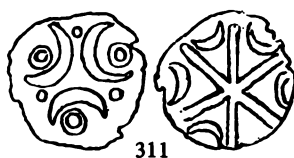
308

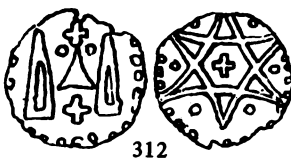
309

310

311

312

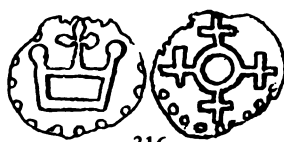
313

314

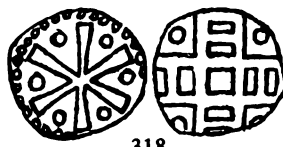
315

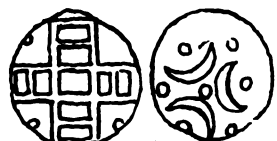
316

317

318

321

322

323

324

325

326

327

328

329

330

331

332

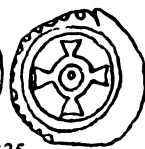
333

334

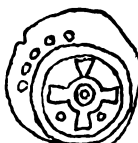
335

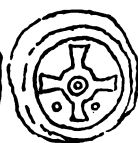
336

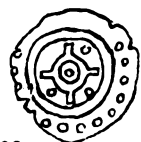
337

338

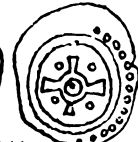
339

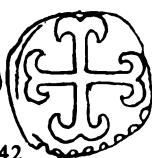
340

341

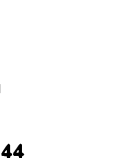
342

343

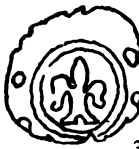
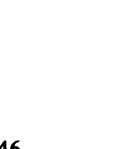
344

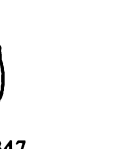
345

346

347

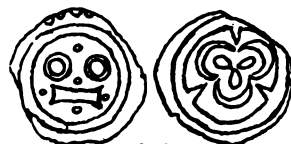

348

349

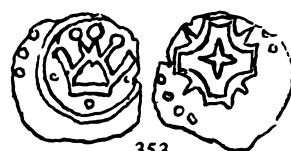
350

351

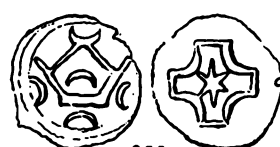
352

353

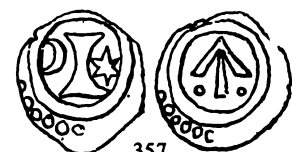
354

355

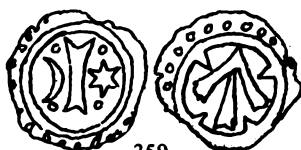
356

357

358

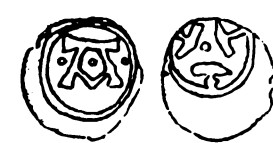
359

360

361

362

363

364

365

366

367

368

369

370

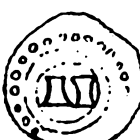
371

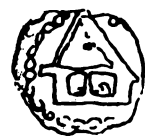
372

373

374

375

376

377

378

379

380

381

382

384

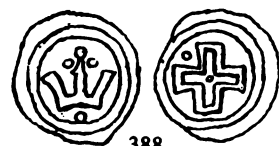
385

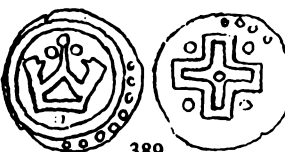
386

387

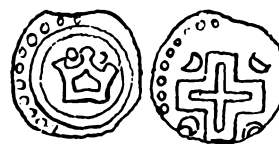
388

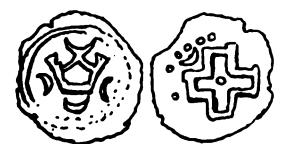
389

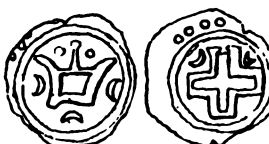
390

391

392

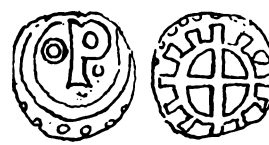
393

394

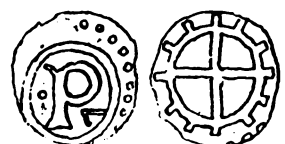
395

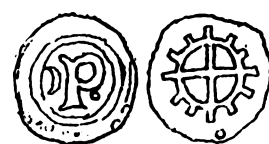
396

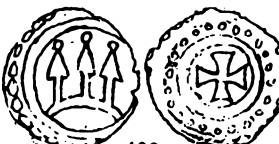
397

398

399

400

401

402

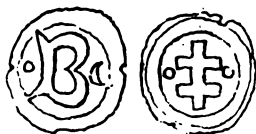
403

404

405

406

407

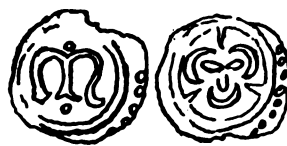
408

409

410

411

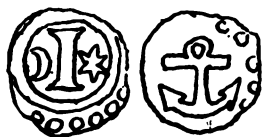
412

413

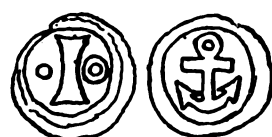
414

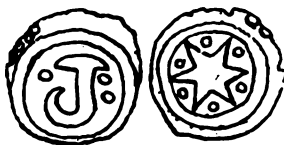
415

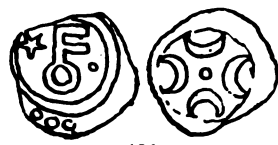
416

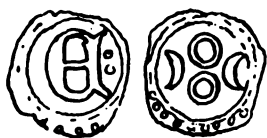
418

420

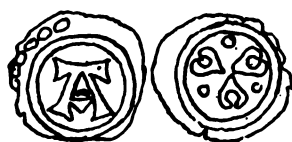
421

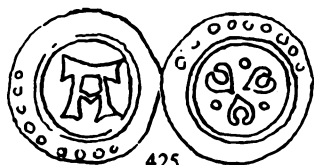
422

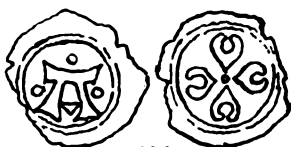
423

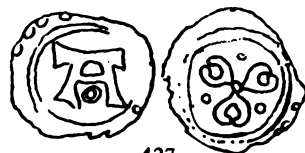
424

425

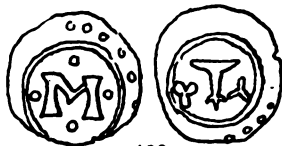
426

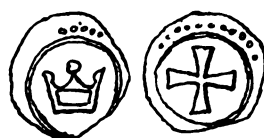
427

428

429

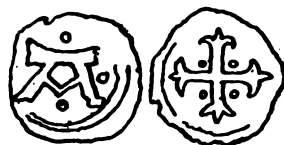
430

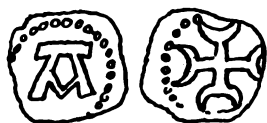
431

432

433

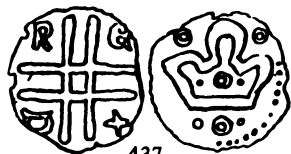
434

435

436

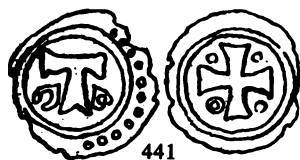
437

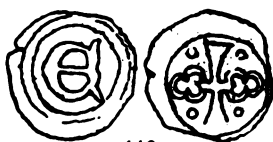
438

439

441

442

443

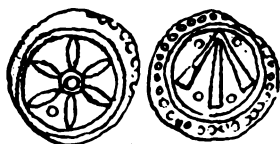
444

445

446

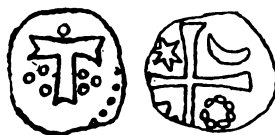
447

448

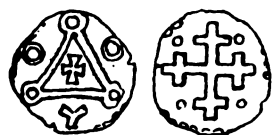
449

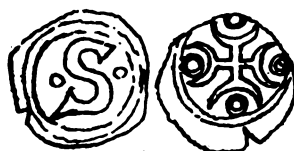
450

451

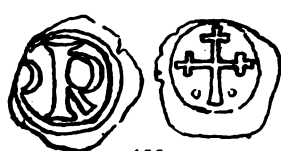
452

453

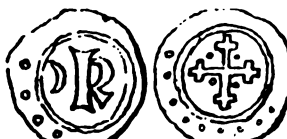
454

455

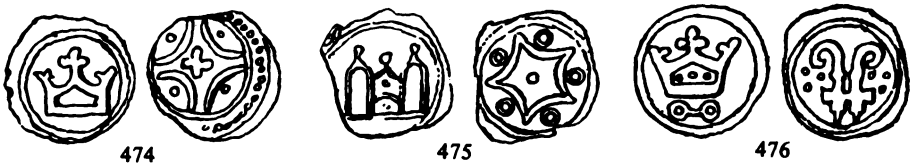
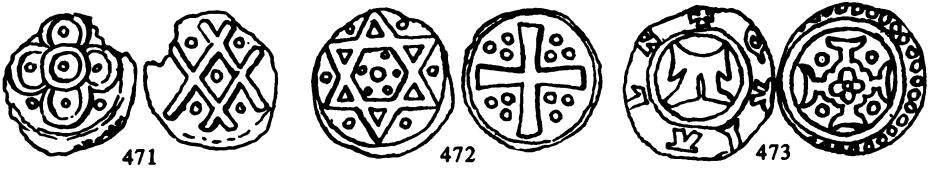
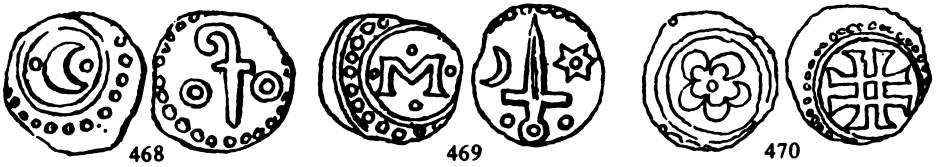
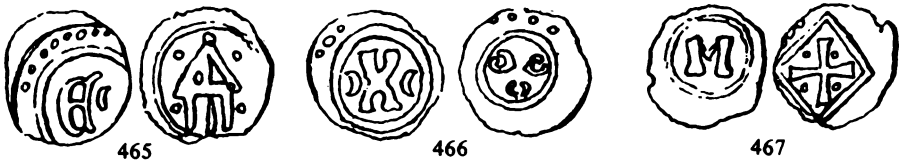
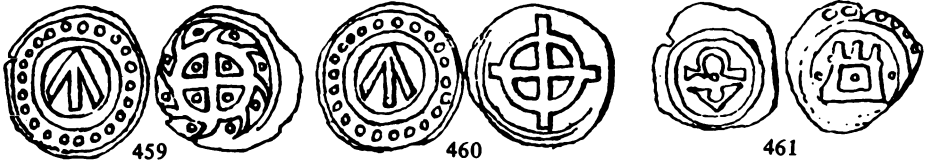
456

457

458

478

479

480

481

482

483

484

485

486

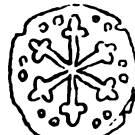
487

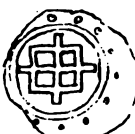
488

489

490

491

492

493

494

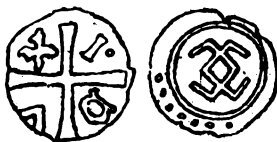

495

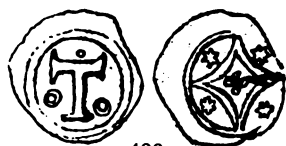
496

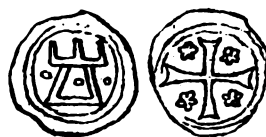
497

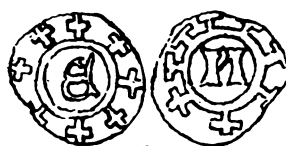
498

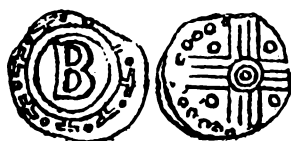
499

500

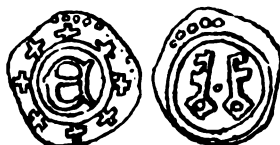
501

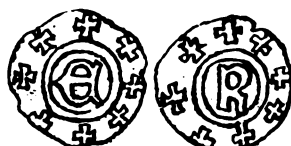
502

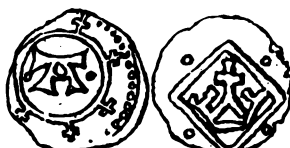
503

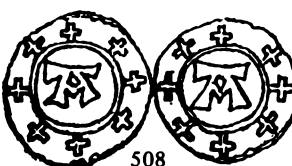
505

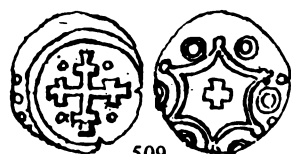
506

507

508

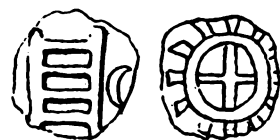
509

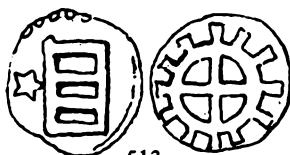
510

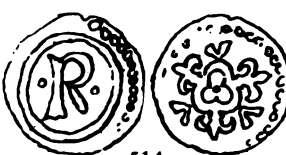
511

512

513

514

515

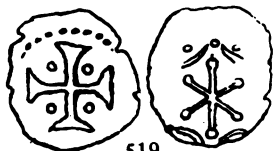
516

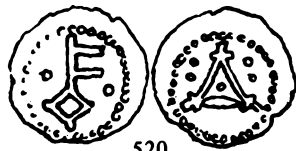
517

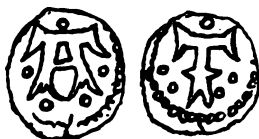
518

519

520

521

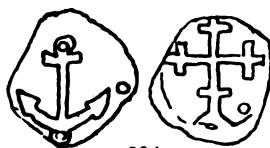
522

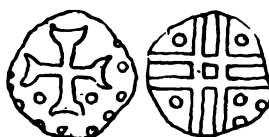
523

Christopher II.

13. November 1319 — August 1332,

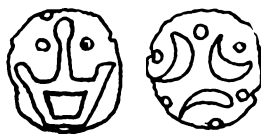
524

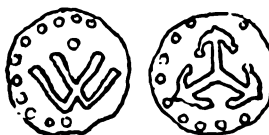
525

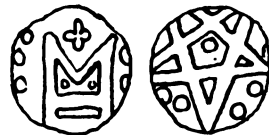
526

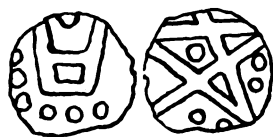
527

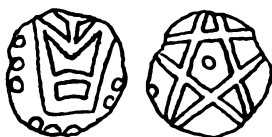
528

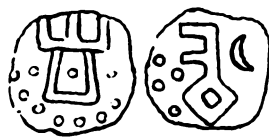
529

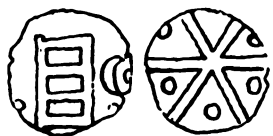
530

531

532

533

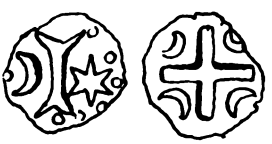
534

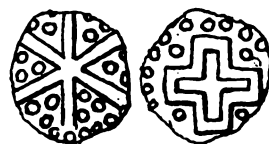
535

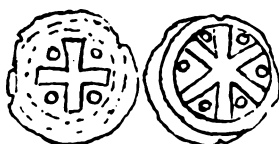
536

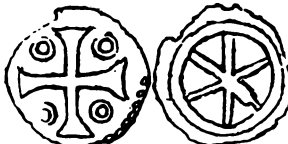
537

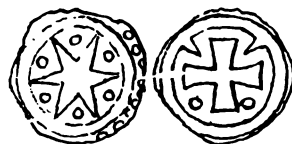
538

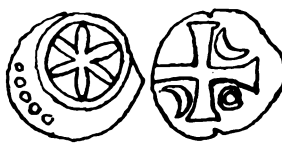
539

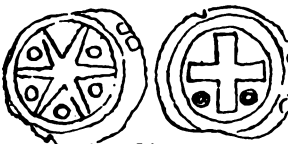
540

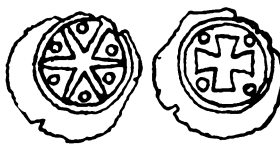
541

542

543

544

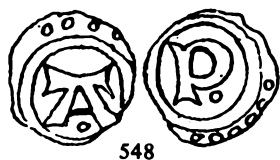
545

546

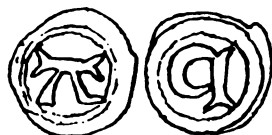
547

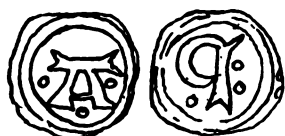
548

549

550

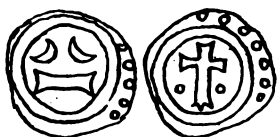
551

552

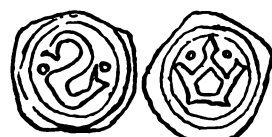
553

554

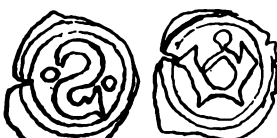
555

556

557

558

559

560

561

562

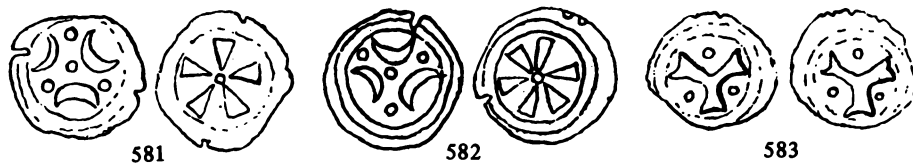
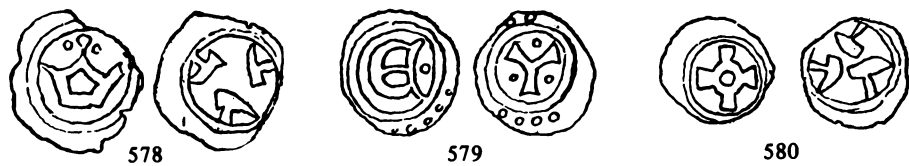
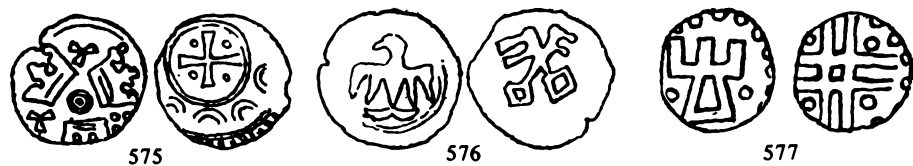
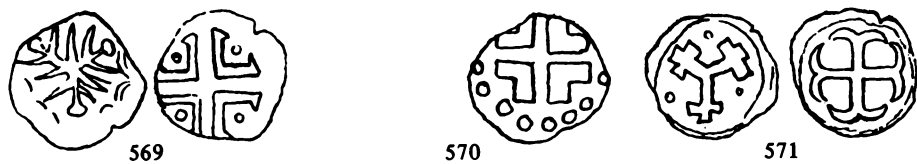
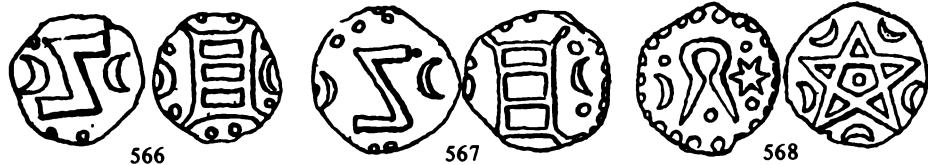
563

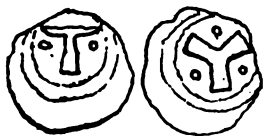

564

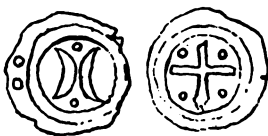

565

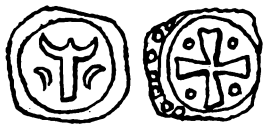

584

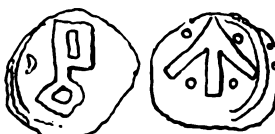
585

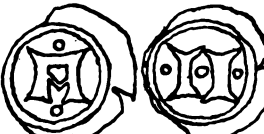
586

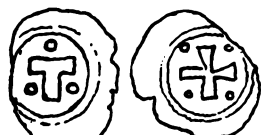
587

588

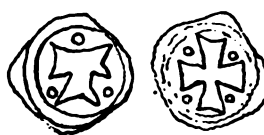
589

590

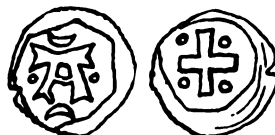
591

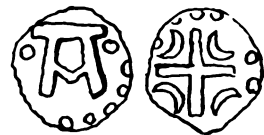
592

593

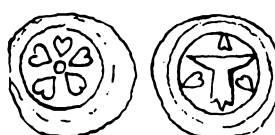
594

595

596

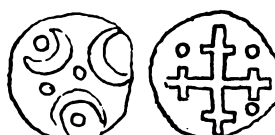
597

598

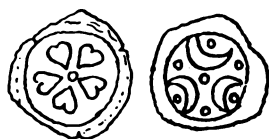
599

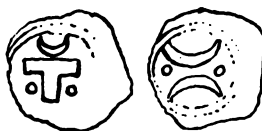
600

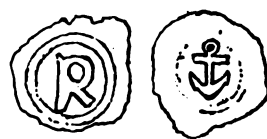
601

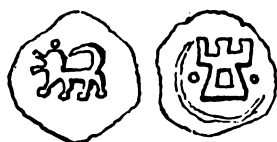
602

603

604

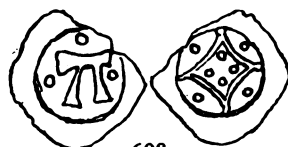
605

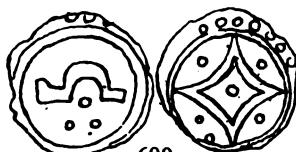
606

607

608

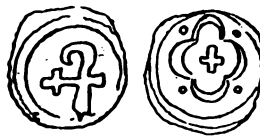
609

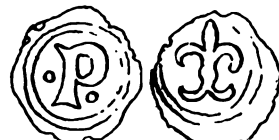
610

613

614

615

616

617

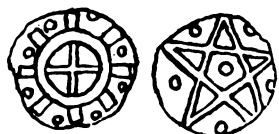
618

619

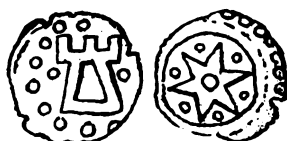
620

621

622

623

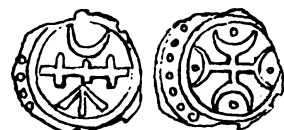
624

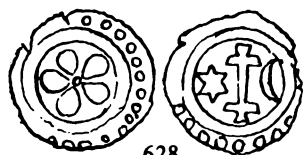
625

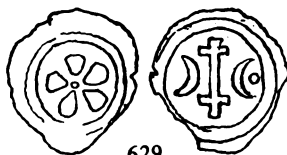
626

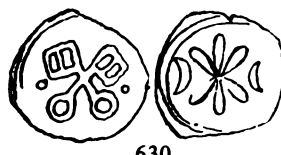
627

628

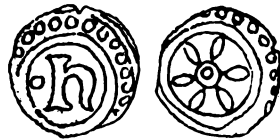
629

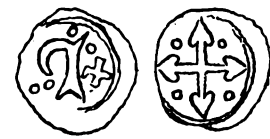
630

631

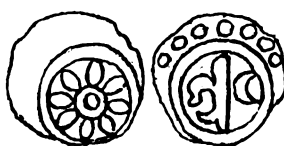
632

633

634

635

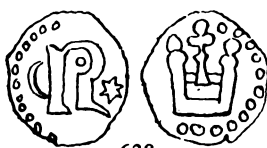
636

Lund.

Under Skaanes Afstaaelse til den svenske Konge
Magnus Smek, 1332 — 1360.

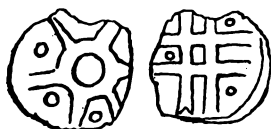
637

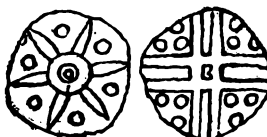
638

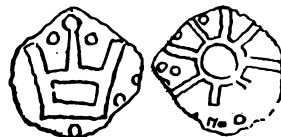
639

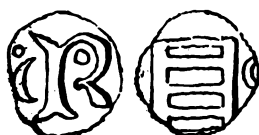
640

641

642

643

644

645

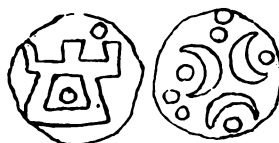
646

647

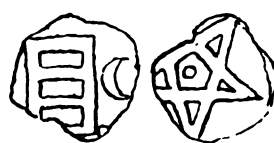
648

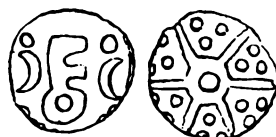
649

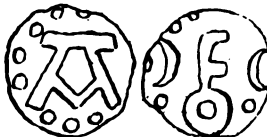
650

651

652

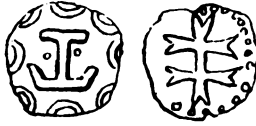
653

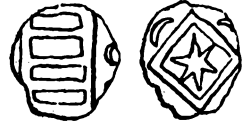
654

655

656

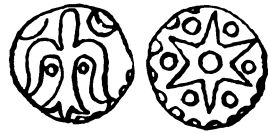
657

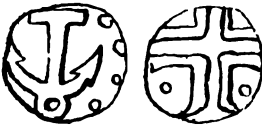
658

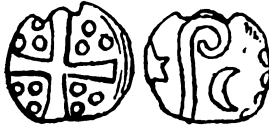
659

660

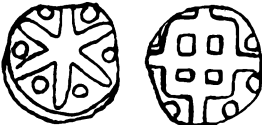
661

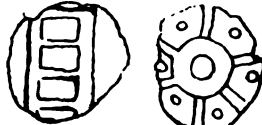
662

663

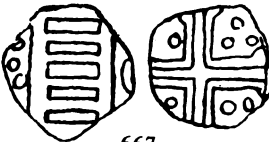
664

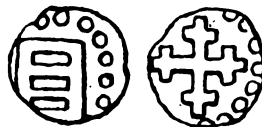
665

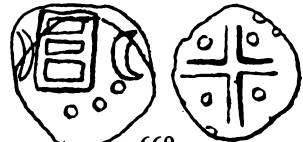
666

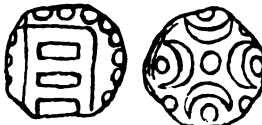
667

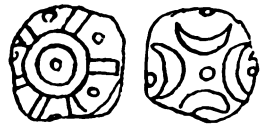
668

669

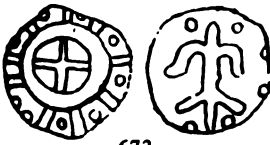
670

671

672

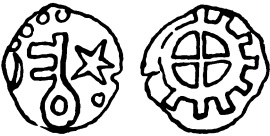
673

674

675

676

677

Valdemar Atterdag.

1340 — 24. Oktober 1375.

678

679

680

BORGERKRIGSMØNTER**MB****Hbg.****Vurd.****ERIK PLOUGPENNING**

1241–1250

RIBE

30

1

600

31

—

LUND

32

2

600

MB**Hbg****Vurd.**

33

3

500

1

1

—

34

4

—

2

2

—

35

5

1.300

3

3

—

36

—

4

4

800

37

—

5

5

600

.

6

6

950

SLESVIG

7

7

950

38

1

—

39

2

900

ROSKILDE

40

—

8

1

1.500

41

—

9

—

10

—

11

2

1.200

ABEL

12

3

1.100

1250–1252

13

4

600

14

500

LUND

15

500

42

1

—

16

—

43

2

—

17

—

18

—

ROSKILDE

19

5

—

44

1

1.000

20

—

45

2

900

21

6

650

46

—

22

650

47

1.000

23

600

48

—

24

650

25

7

—

RIBE

50

1

700

NØRRE-JYLLAND

51

800

26

1

—

52

—

27

—

53

900

28

2

—

54

—

29

3

800

55

—

MB	Hbg.	Vurd.			
SLESVIG			88	÷	—
56	1	—			
			NØRRE-JYLLAND		
CHRISTOFFER I			89	1	—
1252—1259			90	2	425
LUND			RIBE		
57	1	600	91	1	800
58	2	500	92	2	700
59		—	93	3	400
61	3	—	94		—
62		500	95	4	325
63		—	96	5	300
64	4	600	97		500
65		—			
66		—	SLESVIG		
67		—	98	1	400
68		—	99	2	400
69		—	100	3	325
70	5	400	101	4	350
71	6	400	102	5	600
			103		350
ROSKILDE			ERIK KLIPPING		
72	1	—	1259—1286		
73		—			
74		—			
75		—	LUND		
76		—	104	1	—
77		—	105	2	300
78	2	425	106		—
79	3	500	107		—
80		—	108		—
81	4	600	109	3	700
82	5	300	110		700
83		400	111	4	250
84		—	112	5	275
85		—	113	6	300
86	6	500	114		300

ERIK KLIPPING 1259–1286

MB	Hbg.	Vurd.	MB	Hbg.	Vurd.
115	7	275	150	—	—
116	8	300	151	5	—
117	9	250	152	6	—
118	10	300	153	7	600
119	11	275	154	8	—
120	12	300	155	9	600
121	13	—	156	—	—
122	14	275	157	10	—
123		300	158	—	—
124		500	159	11	700
125	15	275	160	12	700
126	—	—	161	13	700
127	16	400	162	—	—
128	17	600	163	14	700
129	18	—	164	—	—
130	19	275	165	15	—
131	20	275	166	16	—
132	21	300	167	17	—
			168	18	350
HALLAND			169	—	—
133	1	350	170	19	—
134		—	171	—	400
135	2	—			
136		—	NØRRE-JYLLAND		
137		—	172	1	—
138	3	600	173	2	—
139	4	400	174		700
140	5	450	175	3	400
			176		500
ROSKILDE			177	4	350
141	1	450	178	5	700
142		—	179	6	400
143	2	—	180	—	550
144	3	350	181	—	600
145		275	182	7	350
147	4	350	183	—	—
148	—	400	184	—	—
149	—	—	185	8	700

MB	Hbg.	Vurd.		
186	—	—	222	3
187	—	—	223	—
188	9	300	224	—
189	10	275	225	—
190	—	—	226	—
191	—	400	227	4
192	11	250	228	5
193	—	450	229	—
194	12	450	230	6
195	—	—	231	—
196	13	400	232	7
197	14	300	233	8
198	15	550	234	9
199	16	500	235	10
200	—	500	236	11
201	—	—	237	12
202	17	300	238	13
203	—	—	239	14
204	18	—	240	15
205	—	300	241	16
206	—	450	242	—
207	19	300	243	17
208	—	450	244	18
209	20	300	245	19
210	21	700	246	—
211	22	300	247	20
212	—	—	248	21
			249	22
			250	23
RIBE				
213	1	300		
214	2	275	SLESVIG	
215	—	300	251	1
216	—	350	252	2
217	—	—	253	—
218	—	—	254	3
219	—	—	255	4
220	—	—	256	5
221	—	—	257	6

[illegible]

MB	Hbg.	Vurd.	MB	Hbg.	Vurd.
329	2	350	367	—	350
330	—	400	368	—	375
331	—	275	369	—	250
332	—	325	370	—	275
333	3	—	371	14	275
334	—	—	372	—	325
335	—	—	373	15	250
336	—	250	374	—	250
337	—	325	375	—	300
338	—	275	376	—	250
339	—	275	377	16	200
340	—	275	378	—	300
341	—	—	379	—	—
342	4	225	380	17	375
343	—	600	381	—	275
344	—	275	382	—	225
345	—	225	384	—	—
346	—	—	385	—	—
347	—	—	386	—	250
348	—	275	387	—	350
349	5	400	388	18	325
350	—	200	389	—	200
351	6	—	390	—	250
352	—	275	391	—	250
353	—	300	392	—	350
354	—	—	393	—	325
355	—	325	394	—	—
356	7	275	395	19	275
357	8	300	396	—	275
358	—	325	397	—	325
359	—	—	398	—	250
360	—	—	399	—	250
361	9	325	400	20	275
362	—	400	401	—	275
363	10	325	402	—	275
364	11	—	403	—	400
365	12	—	404	21	200
366	13	325	405	22	200

ERIK MENVED 1286–1319

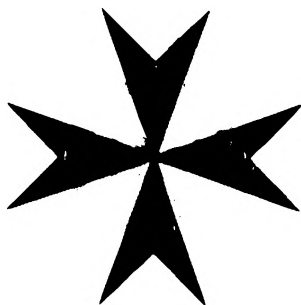
MB	Hbg.	Vurd.			
406	—	200	444	17	350
407	23	200	445	18	350
408	—	400	446	19	400
409	—	350	447	20	250
410	—	350	448	21	400
411	24	275	449	22	350
412	—	350	450	—	400
413	—	300	451	23	325
414	25	225	452	24	356
415	26	200	453	25	275
416	—	275	454	26	350
418	—	325	455	27	275
419	27	—	456		375
420	—	275	457		325
421	28	275	458		—
422	29	225			
			RIBE		
NØRRE-JYLLAND			459	1	—
423	1	450	460		—
424	2	300	461	2	375
425	—	225	462	3	—
426	—	225	463	4	350
427	—	325	464	5	375
428	3	500	465		400
429	4	400	466	6	300
430	5	250	467	7	500
431	6	400	468	8	325
432	7	—	469	9	300
433	8	350	470	10	400
434	—	275	471	11	275
435	9	375	472	12	250
436	10	400	473	13	425
437	11	—	474	14	250
438	12	—	475	15	250
439	13	400	476	16	400
441	14	350	478	17	500
442	15	250	479	18	350
443	16	300	480	19	350

MB	Hbg.	Vurd.			
481	20	400	518	23	275
482	21	275	519	24	275
483	22	275	520	25	275
484	23	200	521	26	250
485	24	375	522	27	300
486	25	225	523	28	225
487	26	275			
488	27	225	CHRISTOPHER II		
489	28	225	1319–1332		
SLESVIG			LUND		
490	1	250	524	1	—
491	2	450	525	2	—
492	3	225	526	3	500
493	4	350	527		400
494		—	528	4	350
495	5	225	529	5	500
496	6	325	530		—
497	7	—	531		—
498	8	300	532	6	350
499	9	250	533	7	475
500	10	300	534	8	300
501	11	375	535	9	—
502	12	—	536	10	—
503		425	537	11	350
505	13	300	538	12	400
506	14	275			
507	15	275	ROSKILDE		
508		—	539	1	300
509	16	250	540		350
510	17	250	541		275
511	18	250	542		300
512	19	300	543		300
513		300	544		200
514	20	250	545		275
515	21	225	546		250
516	22	300	547	2	225
517		—	548		200

CHRISTOFFER II 1319–1332

MB	Hbg.	Vurd.			
549		275	585	7	275
550		300	586	8	—
551		275			
552		250	NØRRE-JYLLAND		
553		275	587	1	200
554	3	200	588	2	200
555		300	589	3	200
556	4	250	590	4	225
557		350	591		300
558		275	592		300
559		400	593	5	250
560		400	594	6	475
561		400	595		425
562	5	275	596	7	500
563		350	597	8	—
564	6	285	598		—
565		300	599		325
566		250	600	9	—
567		350	601	10	500
568	7	250	602	11	325
569	8	225	603	12	500
570		250	604	13	—
571	9	250	605	14	475
572	10	300			
573	11	—	RIBE		
574	12	—	606	1	275
575	13	—	607		350
576	14	—	608	2	250
577	15	350	609	3	350
			610	4	275
SAKSKØBING			613	5	325
578	1	250	614	6	325
579	2	250	615	7	300
580	3	200	616		—
581	4	275	617	8	350
582		300	618	9	275
583	5	275	619	10	300
584	6	—	620	11	—

MB	Hbg.	Vurd.	MB	Hbg.	Vurd.
621	12	325	653	13	550
SLESVIG			654	14	400
622	1	300	655	15	400
623	2	275	656	16	500
624	3	275	657	17	350
625		—	658	18	450
626	4	300	659	19	—
627	5	275	660	20	—
628	6	275	661	21	—
629		300	662	22	—
630	7	275	663	23	350
631	8	275	664	24	—
632	9	250	665	25	450
633	10	275	666		450
634	11	375	667	26	400
635	12	275	668	27	—
636	13	450	669	28	450
			670	29	600
MAGNUS SMEK			671	30	450
1332—1360			672	31	450
			673	32	600
LUND			674	33	600
637	1	—	675	34	—
638		600	676	35	600
639		—	677	36	600
640	2	500			
641		500			
642	3	500			
643	4	450			
644	5	450	VALDEMAR ATTERDAG		
645	6	350	1340—1375		
646	7	450			
647		—	LUND		
648	8	550	678	1	1.400
649	9	550	679		—
650	10	350			
651	11	600	ROSKILDE		
652	12	550	680	1	2.500

GULDSTUEN

/v Tim Eriksen

FREDERIKSBERGGADE 11

Strøget

1459 København K – Telefon (01) 15 49 41 – 15 73 12

Hverdage: 10–17,30; fredag: 10–19; lørdag: 10–14

MØNTER: Antikke, samt guld-, sølv- og
kobbermønter fra hele verden

ORDNER: Ordensdekorationer og medaljer

SEDLER: Fra hele verden

KØB

SALG

VURDERING

KOMMISSIONSOPGAVER

*Danske mønter
indtil 1541*

Årstal

G

Lindahl

1+

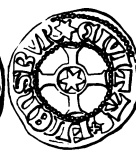
1÷

Witten (G:110)
Ag, 19 mm, 1,29 gr

Viertelwitten (G:111)
Ag, 14 mm, 0,34 gr

Witten (G:112)
Ag, 18 mm, ca. 1,20 gr

Dreiling (G:113)
Ag, 17,5 mm, 0,73–1,18 gr

HERTUGDØMMERNE

VALDEMAR OG HENRIK

1330–1364–1375

Flensborg

		WITTEN (ca. 1359–80)		
U.år	110	Lindahl 1–10	4.000	2.500
		VIERTELWITTEN (ca. 1359–80)		
U.år	111	Lindahl 11–17	—	—

HOLSTENSK BESÆTTELSE

1375–86

		WITTEN (ca. 1380–86)		
U.år	112	Lindahl 18–20	—	—

GERHARD HENRIKSEN

1386–1404

		DREILING (ca. 1392–98)		
U.år	113	Lindahl 21–29	3.500	2.000

Årstal

G

Lindahl

1+

1÷

Hvid (G:1)
Ag, 18 mm, ca. 1,19 gr

DANMARK

HVID (ca. 1380), (Ribe)

U.år

1

Lindahl 1–9

5.000

3.500

ERIK AF POMMERN

1396–1439

Hvid (Witten) (G:2)
Ag, 19 mm, ca. 1,00 gr

Hvid (Witten) (G:3)
Ag, 19 mm, 1,15 gr

Sterling (G:4)
Ag, 17 mm, ca. 0,70 gr

Sterling (G:9)
Ag, 17 mm, ca. 0,70 gr

Kobbersterling (G:7)
Ae, 17 mm, ca. 1,01 gr
Ae

Kobbersterling (G:10)
Ae, 17 mm, ca. 1,01 gr

Kobbersterling (G:14)
Ae, 17 mm, ca. 1,01 gr

Kobbersterling (G:15)
Ae, 17 mm, ca. 1,01 gr

Søsting (G:11)
Ag, 20 mm, 1,37 gr

Lindahl

Årstal

G

Sch

1+

1÷

Gross (G:13)
Ag, 22 mm, ca. 1,27 gr

Gross (G:16)
Ag, 22 mm, ca. 1,50–1,60 gr

Hulpenning (G:5)
Ae/Ag, 15 mm, ca. 0,29 gr

Halvpenning (G:6)
Ae/Ag, 12 mm, ca. 0,14 gr

Lebard (G:8)
Ag, 10 mm, 0,34 gr

Lebard (G:12)
Ag, 17 mm, 0,34 gr

HVID (Witten)

U.år	2	2	(Næstved) ca. 1402	—	—
U.år Unik	3	1	(Næstved) ca. 1400	—	—

STERLING

U.år	4	16–31	(Næstved) ca. 1405-20	400	200
U.år	9	3–15	(Lund) ca. 1405-20	450	225
U.år	÷				

KOBBERSTERLING

U.år	7	42–49	(Næstved) ca. 1422	300	125
U.år	10	34–41	(Lund) ca. 1425	300	125
U.år	14	50–53	(Odense) ca. 1422	600	200
U.år	15	54–58	(Randers) ca. 1422	900	300

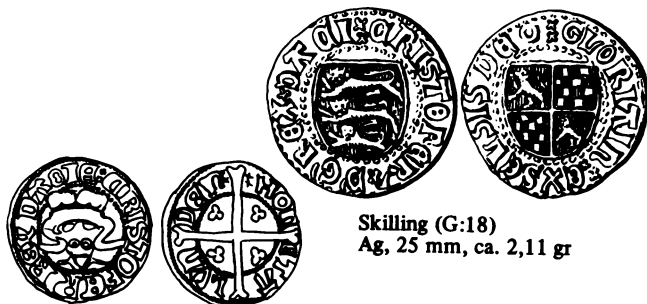
SØSLING (Dronning Filippa)

U.år	11	59–62		6.000	3.500
------	----	-------	--	-------	-------

Årstal	G	<i>Lindahl</i> <u>Søh</u>		1+	1÷
GROSS					
U.år	13	64–74	(Lund) 1430'rne	3.000	800
U.år	16	75–101	(Gurre) 1430'rne	2.000	400
HULPENNING					
U.år	5	33	(Næstved) og Lund ca. 1400-1420	800	500
HALV PENNING					
U.år	6	33a	(Næstved) ca. 1400-1420	—	—
LEBARD (Hulpenning)					
U.år	8	63	(Næstved) efter 1424	1.700	1.000
U.år	12		(Lund) efter 1424	2.000	1.300

CHRISTOPHER AF BAJERN

1440–1448

Søsling (G:17)
Ag, 19 mm, 1,04 gr

Skilling (G:18)
Ag, 25 mm, ca. 2,11 gr

Sterling (G:19)
Ag, 16,5 mm, ca. 0,67 gr

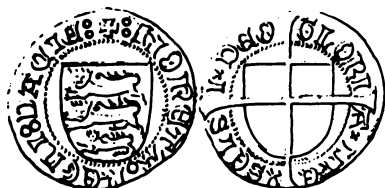

Hvid (G:20)
Ag, 17 mm, ca. 0,79 gr

Årstal	G	Sch	1+	1	1÷
SØSLING (1440–1442)					
U.år Unik	17	1	—		—
SKILLING (1440–1442)					
U.år	18	2–15	5.000		3.000
STERLING					
U.år	19	17–18 (Malmø) REX DAC'	5.500		3.500
U.år	19	16 (Malmø) REX D'S'N'			
HVID					
U.år	20	19–35 (Malmø) REX DACIE			
U.år	20	36–47 (Malmø) REX D'S'N'	700		300

RIGSRÅDET

Jan. 1448 — sept. 1448

Skilling (G:21)
Ag, 25 mm,

Hvid (G:22)
Ag, 16,5 mm, 0,75 gr

SKILLING					
U.år	21	1–10 (Malmø)	8.000	6.500	5.000
HVID					
U.år	22	11–14 (Malmø)	900	650	400

CHRISTIAN I

1448–1481

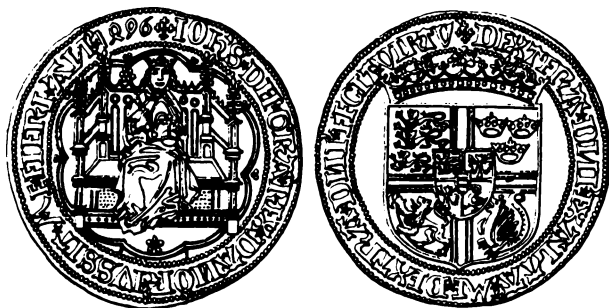

Hvid (G:23a–23d)
Ag, 17 mm, 0,72–0,81 gr

HVID (Malmø)			
U.år	23a	1–15	R'D'
U.år	23b	16–39	REX'D'
U.år	23c	40–69	D'G'R'D'
U.år	23d	70–99	DEI G'R'D'
			300 180 100

HANS (JOHANNES)

1481–1513

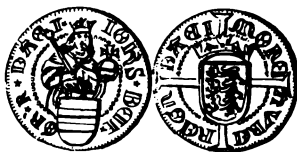
Nobel (G:24)
Au, 40 mm, 14,74 gr

3-dobbelt Nobel (G:25)
Au, 40 mm, 44,72 gr

dobbelt Nobel (G:26)
Au, 40 mm, 27,90 gr

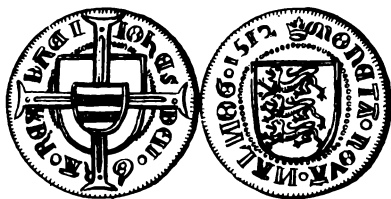
Rhinsk gylden (G:27A-27B)
Au, 22 mm, 3,278 gr

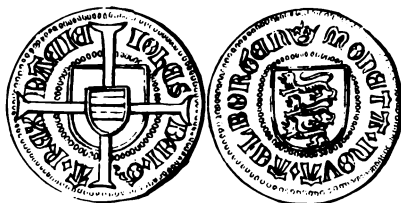
Halv Rhinsk gylden (G:28)
Au, 20 mm, 1,639 gr

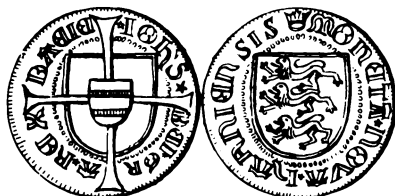
Klumpmønt (G:31A)
Ag, 18 mm, 7,75 gr

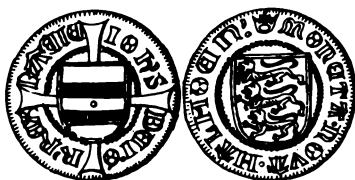
Skilling (G:29)
Ag, 25 mm, 1,96-2,95 gr

Skilling (G:35)
Ag, 25 mm, 2,34-2,59 gr

Skilling (G:32)
Ag, 26 mm, ca. 2,44 gr

Søsling (G:30)
Ag, 22 mm, 1,43 gr

Søsling (G:33)
Ag, 21 mm, 1,09-1,2 gr

Hvid (G:36)
Ag, 16,5 mm, ca. 0,74 gr

Hvid (G:31)
Ag, 17,5 mm, ca. 0,75 gr

Hvid (G:34)
Ag, 17 mm, ca. 0,80 gr

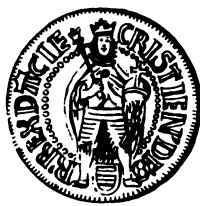
Årstal	G	Sch	1+	1	1÷
3-dobbelt NOBEL (Malmø eller Kbh.)					
1496	25	1	—		—
DOBBELT NOBEL (Malmø eller Kbh.)					
1502 Unik	26	1	—		—
NOBEL (Malmø eller Kbh.)					
1496	24	2—3	—		—
1502 Unik	24	2	—		—
RHINSK GYLDEN (Malmø eller Kbh.)					
U.år	27A	1—6			
U.år	27B	7 (Ukendt i dag)	—		—
HALV RHINSK GYLDEN (Malmø eller Kbh.)					
U.år	28	8	—		—
KLUMPMØNT (Malmø)					
U.år	31A	19	—		—
SKILLING					
1512	29	1—13 (Malmø)	4.000		2.100
U.år	29	31—91 (Malmø)	1.800		700
U.år	35	20—23 (Ålborg)	5.000		2.500
U.år	32	24—30	2.000		900
SØSLING (½ skilling)					
1512 Unik	30	14 (Malmø)	—		—
U.år	30	94—99 (Malmø)	5.000		3.500
U.år	33	93 (København)	7.000		5.000
HVID					
U.år	36	102—118 (Ålborg)	400	270	160
U.år	34	119—123 (København)	1.600	1.100	650
U.år	31	124—167 (Malmø)	275	180	110

CHRISTIAN II
1513–1523

Nobel (G:37)
Au, 40 mm, 14,375 gr

Sølvgylden (G:38)
Ag, 41 mm, 27,06 gr

Skilling (G:39A–C)
Ag, 26 mm, 2,61 gr

Årstal

G

Sch

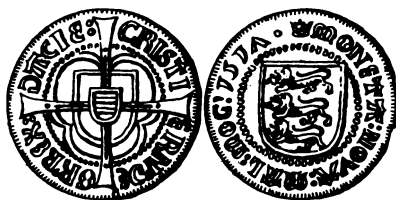
1+

1

1÷

Skilling (G:40)
Ag, 26 mm? Vægt?

Skilling (G:41)
Ag, 26 mm, 2,61 gr

Klipping (G:42)
Ag,

Hvid (G:43)
Ag, 16 mm, 1,04 gr

Sølvgylden
Ag, 39 mm, 14,375 gr

NOBEL (Malmø)

1516	37	1	—	—
1518	37	1	—	—

SØLVGYLDEN (Malmø)

1516	38	2	—	—
1518	38	2	—	—
1523	38	1—5	28.000	11.000

Årstal	G	Sch		1+	1	1÷
SKILLING (Malmø)						
1514	39A	1–2	med Gloria	—		—
1514	39B	3–4	uden Gloria	—		—
1515	39B	1–15	skjold mellem ben	2.500		1.000
1515	39C	16–19	skjold under ben	3.400		1.500
U.år	39B	8–15		2.000		800
SKILLING (Malmø)						
1515	40	20	Ukendt i dag			
SKILLING (Malmø)						
1516	41	4–5		—		—
1517	41	1–9		4.000		1.800
KLIPPING (Malmø)						
U.år	42			800	500	250
HVID (Malmø)						
1513	43	1–3		2.500		1.000
SØLVGYLDEN? (skuemønt)						
U.år	44	2				

FREDERIK I

1523–1533

FØR KRONINGEN (ELECTUS=UDVALGT)

Lejrskilling (G:51)
Ag, 30 mm, 4,00 gr

Fjorten penning (G:70)
Ag, 27 mm, 2,35 gr

Årstal

G

Sch

1+

1

1÷

Søsling (G:75)
Ag, 21 mm, 1,19 gr

Søsling (G:72)
Ag, 21 mm, 1,13–1,40 gr

Søsling (G:66A-B)
Ag, 21 mm, ca. 1,70 gr

LEJRSKILLING (udmøntet i Roskilde og Serridslev)

1523	51	1–3	årstal på fs.	—	—
1523	51	4–13	årstal på bs.	2.750	1.000
1524	51	1–3	årstal på bs.	—	—
U.år	51	1 og 3		—	—

FJORTENPENNING (Ribe)

SKILLING

1524	70	4		6.000	4.000
------	----	---	--	-------	-------

SØSLING

1524	75	5	(Ålborg)	—	—
1524	72	6–8	(Ribe)	6.000	3.000

SØSLING (Landskrona)

1524	66B	9–17	kronet skjold	1.200	600
1524	66A	18–19	ukronet skjold	—	—

EFTER KRONINGEN

Nobel (G:45)
Au, 38 mm, 14,375 gr

Sølvgylden (G:47)
Ag, 38 mm, ca. 29 gr

Nobel (G:69)
Au, 38 mm, 14,375 gr

$\frac{1}{2}$ Sølvgylden (G:69)
Ag, 38 mm, 14,20 gr

Nobel (G:68)
Au, 38 mm,

Rhinsk gylden (G:59)
Au, 24 mm, 3,19 gr

Ungarsk gylden (G:46)
Au, 22 mm, 3,49 gr

$1\frac{1}{2}$ Sølvgylden (G:48)
Ag, 45,58 gr

½ Solvgylde (G:50)
Ag, 40 mm, 14,26 gr

½ Solvgylde (G:49)
Ag, 38 mm, 14,98 gr

¼ Solvgylde (G:52)
Ag, 33 mm, ca. 7 gr

2 Mark klipping (G:78)
Ag, 25 x 25 mm, 13,93 gr

Mark (G:53)
Ag, 32 mm, 10,45 gr

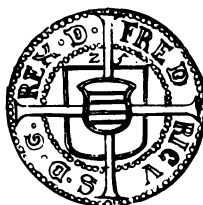

Halvmark (G:54)
Ag, 29 mm, 5,23 gr

Halvmark (G:60)
Ag, 29 mm, 5,23 gr

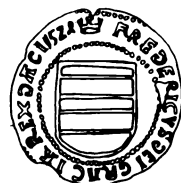
Skilling (G:55A-B)
Ag, 25 mm, 2,4 gr

Skilling (G:61)
Ag, 25 mm, 2,4 gr

14 Penning (G:65)
Ag, 24 mm, ca. 1,65 gr

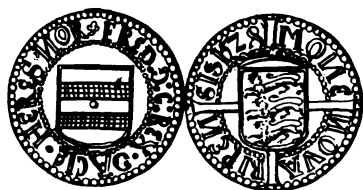
14 Penning (G:74)
Ag, 23 mm, ca. 1,65 gr

14 Penning (G:56)
Ag, 23 mm, 1,83–2,34 gr

14 Penning (G:62)
Ag, 24 mm, 1,64–2,20 gr

14 Penning (G:71)
Ag, 23 mm, 1,55–2,10 gr

Søsling (G:76)
Ag, 21 mm,

Søsling (G:57A–B)
Ag, 21 mm, 1,50–2,37 gr

Søsling (G:66C)
Ag, 21 mm, 1,64–1,76 gr

Søsling (G:63)
Ag, 21 mm, 1,52–2,08 gr

Søsling (G:67)
Ag, 22 mm,

Søsling (G:73)
Ag, 21 mm,

Hvid (G:64)
Ag, 18 mm, 1,83–2,28

Hvid (G:77)
Ag, 16 mm,

Hvid (G:58)
Ag, 18,5 mm, 0,77 gr

Hulpennig (G:79)
Ag, 16 mm, 0,40–0,53 gr

Årstal	G	Sch	1+	1	1÷
NOBEL					
1532	45	1 (Kbh. eller Malmø)	—		—
U.år Unik	69	1 (Ribe)	—		—
U.år Unik	68	3 (Ribe) ukendt, afslag i sølv	—		—
RHINSK GYLDEN (Malmø)					
1527	59	1—3	—		—
UNGERSK GYLDEN (Kbh. eller Malmø) (tidl. benævnt Rhinsk Gylden)					
1531	46	1	—		—
1½ SØLVGYLDEN (Kbh. eller Malmø)					
1532 Unik	48	2	—		—
SØLVGYLDEN (Kbh. eller Malmø)					
1532	47	4	—		—
½ SØLVGYLDEN (Kbh. eller Malmø)					
1531 Unik	50	4	—		—
1532	49	7—8 Kongen tv., Dronning th.	—		—
1532	49	9—11 Kongen th., Dronning tv.	—		—
½ SØLVGYLDEN (afslag i sølv af Nobel)					
U.år Unik	69	5 Der findes en hel del senere afstøbninger			
¼ SØLVGYLDEN (København)					
1532	52	14—17	25.000		10.000
KLIPPING (2 Mark)					
1532 Unik	78	13	—		—
MARK (København) (tidligere benævnt ½ Mark)					
1579 Unik	53	1	—		—

Årstal	G	Sch		1+	1	1÷
	<i>1/4</i>	HALVMARK (København) (tidligere benævnt 8 skilling) <i>4 sk</i>				
1532	54	18-37	(København)	3.000	2.200	1.400
U.år	60	6-17	(Malmø)	3.000	2.000	1.200
SKILLING						
1525	55A	2-5	KOPENHAGENS	9.000		5.000
			Årst på Fs.			
1525	55B	6-8	HAENIENSIS,	10.000	—	6.500
			Årst. på bs.			
1525	61	9-10	(Malmø)	—	—	—
1531	61	5	(Malmø)	—	—	—
14 PENNING						
1524	65	1-2	(Landskrona)	—	—	—
1524 Unik	74	3	(Ålborg)	—	—	—
1524	56	4-5	(København)	8.000	6.200	4.500
1524	62	6-13	(Malmø)	6.000	5.000	4.000
1524	71	15-22	(Ribe)	5.000	4.000	3.000
1525	62	16	(Malmø)	—	—	—
SØSLING						
1524	76	23-39	(Ålborg)	700	500	300
1524	57A	40-49	(København)	1.000	850	500
1524	57B	50-99	(København)	300	250	150
1524	66C	100-112	(Landskrona)	1.800	1.500	1.000
1524	63	113-125	(Malmø)	450	300	160
1524	73	126-131	(Ribe)	600	425	260
1525	76	17-20	(Ålborg)	1.200	875	550
1525	66C	21-24	(Landskrona)	—	—	—
1525	63	25-38	(Malmø)	500	325	175
1525	73	39-43	(Ribe)	800	575	350
1525	67	44-67	(Rønne by) <i>Rønneby</i>	1.600	1.200	800
1526	63	2-4	(Malmø)	1.600	1.200	800
1526	73	5-7	(Ribe)	—	—	—
1527	63	4-10	(Malmø)	1.600	1.200	800
1528	63	2	(Malmø)	—	—	—
U.år	67	31	(Rønne by) <i>Rønneby</i>	—	—	—

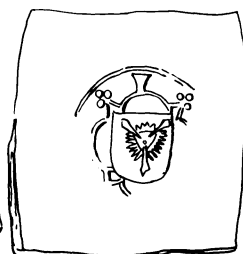
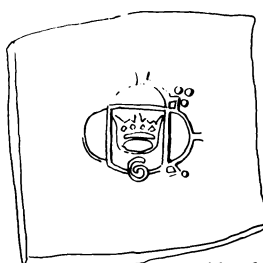
Årstal	G	Sch		1+	1	1÷
HVID						
1524	64	133	(Malmø)	—	—	—
U.år	77	32–33	(Ålborg)	—	6.500	4.500
U.år	58	34	(København)	—	—	—
HULPENNING						
U.år	79	40		2.000	1.500	800

FREDERIK I

Hertugelige mønter

Rhinsk gylden (G:122)
Au, 23 mm, 3,25 gr

sølvgylde klipping (G:123)
Ag, 32 x 32 mm, 29,23 gr

Husumdaler (G:114)
Ag, 38 mm, ca.: 28,90 gr

Mark (G:115)
Ag, 36 mm, 19,48 gr

½ Mark (G:116)
Ag, 31 mm, 9,74 gr

¼ Mark (G:117)
Ag, 27 mm, 4,87 gr

Dobbelt skilling (G:118A)
Ag, 29 mm, 3,39 gr

Dobbelt skilling (G:119B-D)
Ag, 29 mm, 3,19–3,75 gr

Dobbelt skilling (G:124A–C)
Ag, 29 mm, 4,03 eller 4,17 gr

Skilling (G:120A)
Ag, 25 mm, 2,26 gr

Skilling (G:125B)
Ag, 26 mm, 2,21 gr

Årstal

G

Sch

1+

1

1÷

Søsling (G:121)
Ag, 20 mm, 1,12 gr

Søsling (G:126A)
Ag, 21 mm, 1,12 gr

Søsling (G:127B)
Ag, 21 mm, 1,12 gr

Blaffert lybsk (G:128)
Ag, 20 mm, ca. 0,53 gr

Hulpennning (G:129)
Ag, 15 mm, ca. 0,18 gr

RHINSK GYLDEN (Gottorp)

1531	122	1—4	—	—	—
U.år	123	1—4	—	—	—

SØLVGYLDEN KLIPPING (Gottorp?)

U.år	123	÷	—	—	—
------	-----	---	---	---	---

HUSUMDALAR (Husum)

1522	114	1	150.000	125.000	—
------	-----	---	---------	---------	---

MARK (Husum)

1514	115	1—2	—	—	—
------	-----	-----	---	---	---

HALVMARK (Husum)

1514	116	3	—	—	—
------	-----	---	---	---	---

KVARTMARK (Husum)

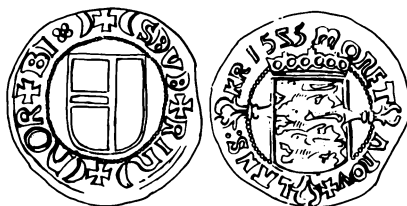
1514 Unik	117	4	—	—	—
-----------	-----	---	---	---	---

Årstal	G	Sch		1+	1	1÷
DOBBELTSKILLING						
(1514–22: Husum, 1523–33: Gottorp)						
1514	118A	5	Oldenborgs våb på bs.	—	—	—
1514 Unik	119B	6	Årst. på bs. over skj.	—	—	—
1514 Unik	119C	7	Årst. i omskr.	—	—	—
1518 Unik	119C	1		—	—	—
1520	119C-D	1–4		—	—	—
1522	119C	2		—	—	—
1523	124A	1–8	Årst. v. hofteb.	4.300	3.200	2.100
1523	124B	9	Årst. på bs. o. skj.	5.700	4.300	2.800
1524	124B	1–2		4.000	3.000	1.900
1525	124B	1–4		2.500	1.900	1.200
1526	124B	1–23		2.100	1.600	1.000
1527	124B	1–28		2.100	1.600	1.000
1533	124B	1		—	—	—
U.år	124C	5–20	Bredt skægget knæbillede	—	—	—
U.år	119C	21–30	Smalt skægløst knæbillede	5.100	3.900	2.500
U.år	119C	31	Blomster og ringe v. skj.	—	—	—
U.år	124A	32–38	Hoftebillede	3.400	2.500	1.600
SKILLING (Schilling)						
1514	120A	8–9	(Husum)	—	—	—
1516 Unik	120A	1	(Husum)	—	—	—
U.år	120A	42–49	(Husum) skj. u. forsiringer	4.000	3.900	2.000
U.år	125B	39–41	(Gottorp) skj. m. forsiringer	—	—	—
SØSLING (Sechsling)						
1516	121	2	(Husum)	—	—	—
1532	126A	1–5	(Gottorp)	—	—	—
1533 Unik	126A	÷	(Gottorp)	—	—	—
U.år	126A	50–71	(Gottorp)	4.000	3.200	2.000
U.år	127B	72	(Gottorp)	—	—	—
BLAFFERT LYBSK						
U.år	128	74	(Gottorp)	—	—	—
HULPENNING (Penning Lybsk)						
U.år	129	76	(Gottorp)	—	—	—

SØREN NORDBY

Chr. II's hærfører i Skåne 1525

Skilling (G:80)
Ag, 26 mm, 2,96–4,08 gr

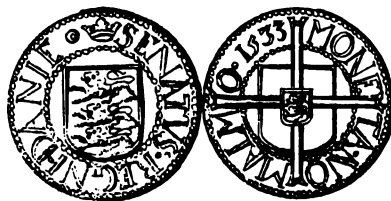
SKILLING

1525 80 4–5 (Landskrona)

RIGSRÅDET

10/4 1533 til 4/7 1534

Toskilling (G:81)
Ag, 26 mm,

TOSKILLING

1533 81 1–2 16.000 12.000 8.000

GREVEFEJDEN

Chr. II's tilhængere under grevefejden
1534–1536

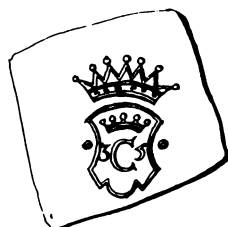
Doobelt ungersk gylden (G:90)
Au, 25 mm, 6,98 gr

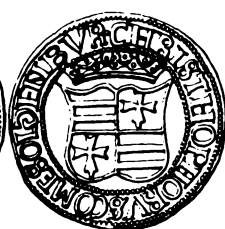
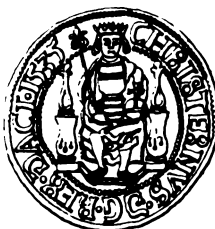
Ungersk gylden (G:89)
Au, 23 mm, 3,48 gr

½ Sølvgylden (G:84)
Ag, 35 mm, 13,4–14 gr

Tomark klipping (G:82–83)
Ag, ca. 25 x 25 mm, 14–14,8 gr

4 Skilling (G:91)
Ag, 28 mm, ca. 4,1 gr

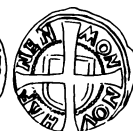
4 Skilling (G:86)
Ag, 28 mm,

4 Skilling (G:85)
Ag, 28 mm, ca. 3,35 gr

Hvid (G:87)
Ag, 14 mm, 0,29–0,41 gr

Hvid (G:88)
Ag, 16 mm, 0,68 gr

Årstal	G	Sch	1+	1	1÷
--------	---	-----	----	---	----

DOBBELT UNGERSK GYLDEN

(tidligere benævnt dobbelt Rhinsk Gylden)

U.år Unik	90	1	(Malmø eller København)	—	—	—
-----------	----	---	-------------------------	---	---	---

UNGERSK GYLDEN

(tidligere benævnt Rhinsk Gylden)

U.år Unik	89	2	(Malmø eller København)	—	—	—
-----------	----	---	-------------------------	---	---	---

HALV-SØLVGYLDEN

1536	84	1	(Malmø eller København)	—	—	—
------	----	---	-------------------------	---	---	---

TOMARK-KLIPPING

1534 Unik	82	1	(Malmø eller København)	—	—	—
-----------	----	---	-------------------------	---	---	---

1535	83	17	(Malmø eller København)			
------	----	----	-------------------------	--	--	--

4 SKILLING

1535	91	1—12	(Malmø eller Kbh.)	1.900	1.500	1.000
------	----	------	--------------------	-------	-------	-------

1535	86	13—17	(Malmø)	2.300	1.800	1.200
------	----	-------	---------	-------	-------	-------

1535	85	18—36	(Malmø eller Kbh.)	1.600	1.300	850
------	----	-------	--------------------	-------	-------	-----

U.år	91	3—8	(Malmø eller Kbh.)	2.500	2.000	1.300
------	----	-----	--------------------	-------	-------	-------

HVID

1535	87	37—39	(København)	—	—	—
------	----	-------	-------------	---	---	---

U.år	88	9	(København)	—	—	—
------	----	---	-------------	---	---	---

Güstrow

CHRISTIAN III

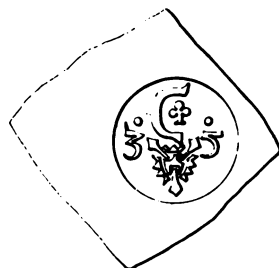
1534—1559

Joachimsdaler (G:101)
Ag, 40 mm, 28,75 gr

Joachimsdaler (G:102)
Ag, 40 mm, 28,75 gr

Tomark-klipping (G:92A-B)
Ag, ca. 27 x 27, 14,38 eller 12,12 gr

1/2 Joachimsdaler (G:103)
Ag, 34 mm, 14,38 gr

Tomark (G:97)
Ag, 37 mm, 14,38 gr

Mark (G:98)
Ag, 34 mm, 7,19 gr

8 Skilling-klipping (G:93)
Ag, ca. 20 x 20 mm, ca. 3,32 gr

4 Skilling-klipping (G:94)
Ag, ca. 16 x 16 mm, ca. 1,51 gr

4 Skilling (G:95A)
Ag, 29 mm, 3,71 gr

4 Skilling (G:95B)
Ag, 29 mm, 3,06 gr

4 Skilling (G:104)
Ag, 29 mm, 3,15 gr

4 Skilling (G:107)
Ag, 28 mm, 3,15 gr

4 Skilling (G:99)
Ag, 28 mm, 3,06 gr

Årstal

G

Sch

1+

1

1÷

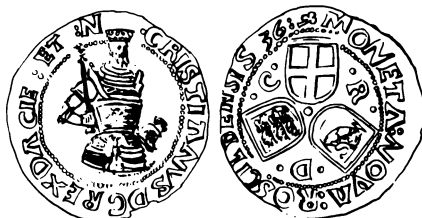
2 Skilling (G:96)
Ag, 23 mm, 1,75 gr

2 Skilling (G:105)
Ag, 21 mm, 1,75 gr

2 Skilling (G:108)
Ag, 23 mm, 1,75 gr

2 Skilling (G:100)
Ag, 27 mm, 1,75 gr

Skilling (G:106)
Ag, 21 mm, 1,15 gr

Skilling (G:109)
Ag, 21 mm, 1,15 gr

JOACHIMSDALER (København)

1537	Unik	101	1		—	—	—
1537		102	2—10	Årstal ved skjold	30.000	20.000	13.000
1537		102	11—13	Årstal over skjold	—	—	—

HALV-JOACHIMSDALER (København)

1537		103	14—17		40.000	30.000	20.000
------	--	-----	-------	--	--------	--------	--------

TOMARK KLIPPING (Århus)

1535		92A-B	48—50		16.000	12.000	8.000
------	--	-------	-------	--	--------	--------	-------

TOMARK (Roskilde)

1535		97	1—16		16.000	11.000	5.000
------	--	----	------	--	--------	--------	-------

Årstal	G	Sch	1+	1	1÷
		MARK (Roskilde)			
1535	98	18—45	10.000	7.500	4.000
		8 SKILLING KLIPPING (Århus) (tidligere benævnt 4 skill, klip.)			
1535	93	239	9.000	7.000	4.500
		4 SKILLING			
1535	95A	65—68 (Århus) årst. på fs.	—	—	—
1535	95B	69—99 (Århus) årst. på bs.	1.300	925	525
1535	104	100—135 (København)	1.400	1.000	550
1535	107	136—145 (Ribe)	2.000	1.500	800
1535	99	146—238 (Roskilde)	1.200	900	480
		4 SKILLING KLIPPING (Århus)			
1535	94	240	6.000	4.500	3.000
		2 SKILLING			
1536	96	1—17 (Århus)	2.000	1.500	900
1536	105	18—73 (København)	625	400	250
1536	108	74—77 (Ribe)	2.500	1.800	1.200
1536 Unik	100	78 (Roskilde)	—	—	—
		SKILLING			
1536	106	79—112 (København)	700	500	325
1536	109	113—119 (Ribe)	2.000	1.500	900

CHRISTIAN III

Hertugelige mønter

Rhinsk gylden (G:130)
Ag, 22 mm, 3,19 gr

Rhinsk gylden (G:131)
Ag, 24 mm, 3,19 gr

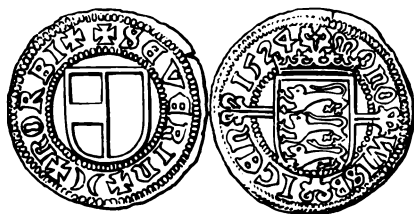
Hvid (G:140)
Ag, 16 mm, 0,75–0,80 gr

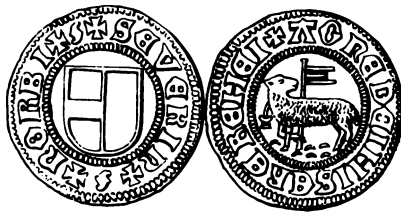
Hvid (G:141)
Ag, 16 mm, 0,80 gr

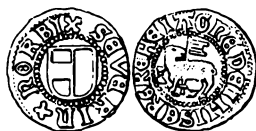
Hvid (G:142)
Ag, 15 mm, 0,65–0,80 gr

Skilling (G:143)
Ag, 26 mm, 3,95–4,35 gr

Skilling (G:144)
Ag, 26 mm, 2,30–2,67 gr

Hvid (G:145)
Ag, 16 mm, 0,70–0,75 gr

Hvid (G:146)
Ag, 16 mm, 0,75–0,80 gr

Skilling (G:147)
Ag, 21 mm, 1,20–1,37 gr

GOTE (Ørtug)

U.år	134	Hbg.: 8–32 (1320–1380)	800	600	400
U.år	135	Hbg.: 33–46 (1380–1420)	400	280	175
U.år	136	Hbg.: 47–80 (1420–1440)	300	225	125

HULPENNING

U.år	137	Hbg.: 81–83	300	225	125
------	-----	-------------	-----	-----	-----

ERIK AF POMMEREN

1436–1449

GOTE (Ørtug) ca. 1448

U.år	138	Hbg.: 84	—	—	—
------	-----	----------	---	---	---

Årstal	G	Sch	1+	1	1÷
--------	---	-----	----	---	----

CHRISTIAN I

1449–1481

HVID

U.år	139	100–132	500	365	225
U.år	140	32–37 (Chr. II)	600	440	275

HANS

1481–1513

HVID

U.år	141	227	—	—	—
U.år	142	228–235	500	375	250

SØREN NORBY

1517–1525

SKILLING

1524	143	2–5	2.500	1.750	1.000
1525	143	2–5	2.700	2.000	1.200
U.år	144	1–15	1.800	1.350	900

HVID

U.år	145	16–27	1.500	1.000	600
------	-----	-------	-------	-------	-----

FREDERIK I

1525–1533

HVID

U.år	146	41–44	800	550	400
------	-----	-------	-----	-----	-----

CHRISTIAN III

1535–1559

SKILLING

1535	147	241–255	450	325	200
1536	147	120–125	550	400	250
1537	147	23	750	550	375

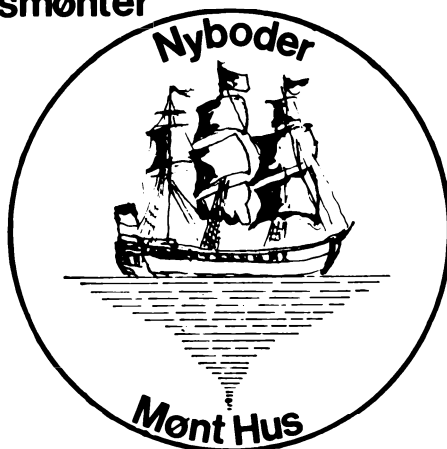
FREE ILLUSTR. LISTS OF WORLD COINS

MORTEN STEEN PEDERSEN

Amstrup . DK-8860 Ulstrup . Phone (06) 463368

- THE KEY TO A BETTER COIN COLLECTION

**Guld og sølvmonter
samt bedre årgangsmonter
købes og sælges
De er altid
velkommen i
Nyboder Mønthus
v / b.skov larsen
st.kongensgade 54
dk-1264 kbh.k telf.(01)152384**

åben daglig 12. 30-17.30 fre.12.30-1900 lør. 9-13

COLLECTOR

Østerbrogade 110-112, 2100 Kbh.n. Ø
Tlf. TRia 3544

Ordner - Medaljer - Monter
Politi- og Militærmærker
KØB SALG BYTTE

NV Mønter og Frimærker

Frederiksborgvej 84
2400 Kbh. NV

Tlf. 01 - 818071

Køb - Salg - Bytte
Stort udvalg i tilbehør

Arne Bruun Rasmussen Møntauktioner

Bredgade 33, 1260 Kbh. K, Tlf.: (01) 13 69 11

Ønsker DE at købe

eller sælge mønter – så aflæg vor
forretning et besøg.

E. DAHL JENSEN

Algade 28 – 4000 Roskilde
Tlf. (03) 36 74 19

Møntbutikken

Mogens Knudsen

Jernbanegade 35

DK 4800 Nykøbing F.

Telefon (03) 85 70 48

Telefon privat (03) 87 65 61

Åbningstider: Mandag, tirsdag, torsdag kl. 12-17

Fredag kl. 12-20 – Lørdag kl. 9-12 – Onsdag lukket.

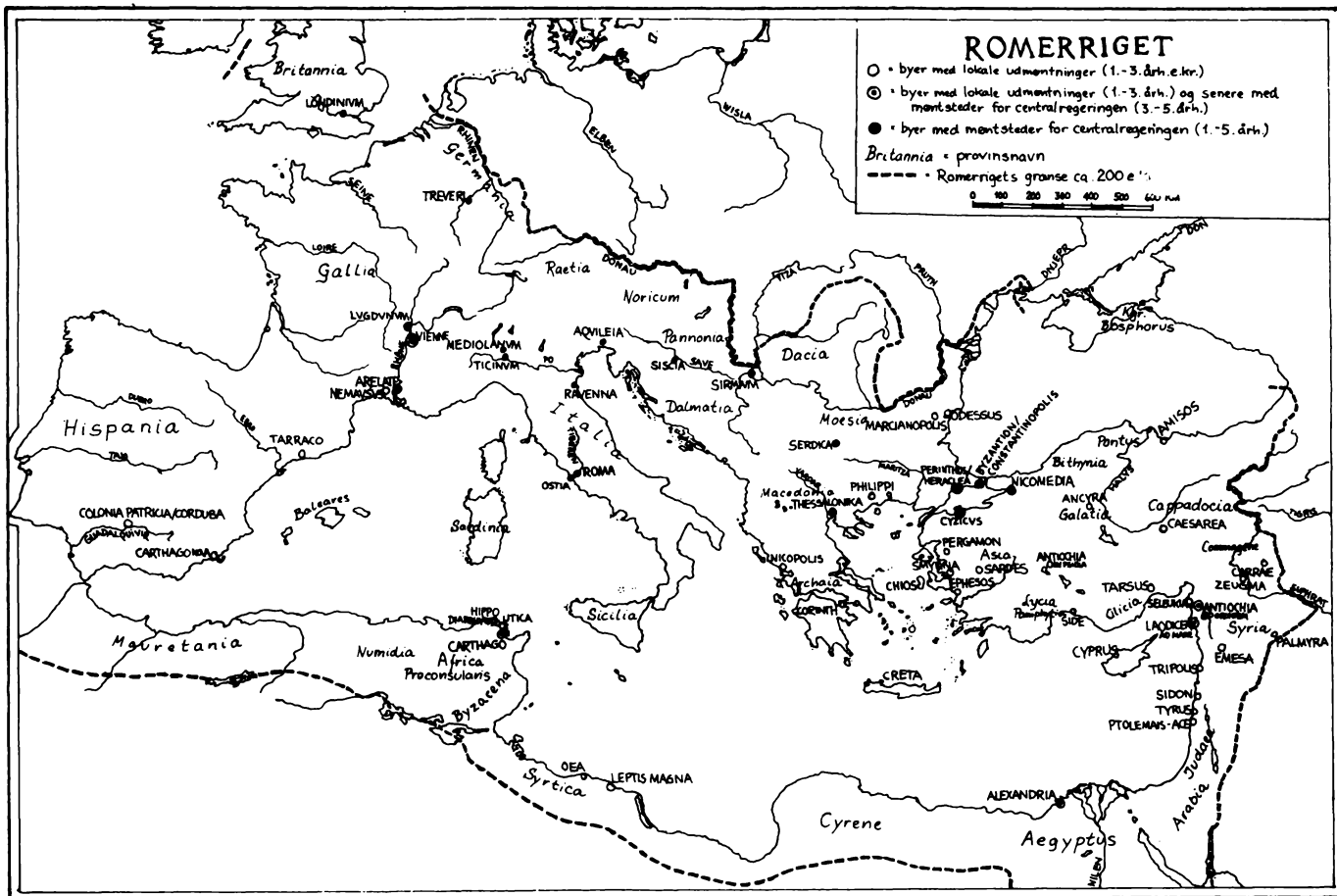
ROMERRIGET

- • byer med lokale udmøntninger (1.-3. årh. e.kr.)
- ⊙ • byer med lokale udmøntninger (1.-3. årh.) og senere med møntsteder for centralregeringen (3.-5. årh.)
- • byer med møntsteder for centralregeringen (1.-5. årh.)

Britannia = provinsnavn

----- Romerrigets grænse ca. 200 e.kr.

0 100 200 300 400 500 600 km

ROMERSKE MØNTER

1. INDLEDNING

For den, der engang har påbegyndt møntsamlariet ligger mange spændende områder af numismatikken åbne – og blandt disse kan man ikke sige de romerske mønter er voldsomt søgt. Grundene kan være mange: det synes for dyrt, man er bange for forfalskninger, og det er svært at sætte sig ind i området; dels fordi møntomskrifterne er på latin, og dels fordi der ikke findes dansk-sprogede kataloger.

Om *priser* kan kun siges, at alt er relativt. Prisen på en romersk mønt er afhængig af (1) kvaliteten, (2) om typen er "interessant" og (3) om den er kunstnerisk af kvalitet – især det sidste krav kan forekomme en årgangssamler besynderligt, men møntfremstillingen var jo håndværk. Kvalitetskravet er selvfølgelig anderledes end for nye mønter – de romerske kan jo nemt være 2000 år gamle! Men det er immervæk sådan, at en kobbermønt med Constantin den Store i Kv. 1 koster ca. 30 kr., og hvad får man af dansk årgangsmønt for de penge?

Falsknerier er selvfølgelig et problem, men alligevel kan man godt slå koldt vand i blodet. Bevares, hvis man køber romerske mønter på loppemarkeder i syden, kan man nemt komme hjem med en gang fup; men handler man i starten hos anerkendte mønthandlere/auktionsfirmaer er risikoen minimal. Når man så efterhånden har haft mange mønter mellem hænderne, kan man selv begynde at skelne falsk fra ægte.

Endelig er der problemet om information. Det er rigtigt, at man som samler af romerske mønter må gå til engelske kataloger (evt. suppleret af tyske og franske); men man lærer hurtigt det lille glossar af specialudtryk, der skal til at forstå dem – og sprogproblemer vil man jo altid støde på, hvis man vil samle andet end Danmark. Og latinen på mønterne: tja, indtil 1873 havde de danske mønter jo latinsk omskrift, og de engelske har det såmænd endnu. Selv om der er flere forkortelser på romerske mønter, er de overskuelige, som vi håber denne lille artikel vil forklare. Latin er jo vores eget alfabet, bortset fra, at I både gælder for i og j og V for v og u, F.eks. IVLIVS = Julius.

Til slut skal det understreges, at artiklen er en indføring i emnet og *ikke* et katalog, som man kan identificere sine romerske mønter efter; formålet er at give den baggrundsviden, der gør romersk numismatik så spændende.

2. REPUBLIKKENS MØNTER

Rom grundlagdes efter sagnet i 753 f. kr. af tvillingerne Romulus og Remus; årstallet er næppe korrekt, men romerne fejrede selv byens fødselsdag med dette år som udgangspunkt (således 1000 års jubilæet 248 e.kr.). Rom regeredes oprindeligt af konger, men ca. 500 f.kr. indførtes republik, ledet af senatet og med to konsulser som øverste embedsmænd. Byen klarede sig længe med en naturalieøkonomi

blandet med en vis brug af kobber (aes signatum), der bestod af støbte barrer. Disse bar først "sildebens"-mønstre, siden dyr, bl.a. svin og okser – jvf. den velkendte sammenhæng mellem de latinske gloser for penge (pecunia) og kvæg (pecus). I modsætning til dette havde de fleste både nordlige og sydlige naboer rigtige møntsystemer, baseret på sølv.

Syd for Rom lå de græske kolonier i Magna Graecia, der omfattede Syditalien og hovedparten af Sicilien. Her brugtes græske sølvmøntstandarder, hyppigst den såkaldte lette korintiske standard, og på Sicilien det attisk/eubøiske system, der i Syrakus suppleredes med kobbermønter. Paestum i Campanien møntede efter den lettere eubøiske standard, der også senere blev brugt hos Roms nordlige naboer i Etrurien. Rom blev tvunget til at udmønte i sølv antageligvis under krigen mod Phyrros, 280–272 f.kr. (selv om den senere romerske forfatter Plinius d.æ. giver året 269 f.kr.). De to første serier blev måske slet ikke slået i Rom, men i Campanien; deres design er græsk og bærer indskriften ROMANO (rum) = romernes mønt. Der møntedes didrachmer (7,6 gr.) og drachmer (3,8 gr.). Rom betragtede imidlertid stadig kobberet som vigtigst, og engang før 235 f.kr. afløstes de gamle aes signatum af nye støbte, runde mønter. Største nominal var en "libral" as (mærke **ℓ**), kaldet Libral idet assen vejede et romersk libra (pund) = ca. 327 gram. Desuden udmøntedes fraktioner: semis (1/2 as, mærke **♁**), triens (1/3 as, mærke **••••**), quadrans (1/4 as, mærke **•••**), sextans (1/6 as, mærke **••**) og unica (1/12 as, mærke **•**).

1: Æ Triens med fire punkter
Sexantal standard, ca. 210 f.kr. (reduceret til 1/6)
fs: Minerva, bs: Skibsstævn.

Vægten af disse kobbermønter reduceredes dog hurtigt: ca. 220 f.kr. er assen semilibral, d.v.s. vejer nu kun 1/2 romersk pund = ca. 164 gram, og de øvrige nominaler reduceredes ligeledes med 50 %. I 202 f.kr. er den nedskrevet til 1/12 af den oprindelige vægt, idet reduktionerne var en følge af den 2. puniske krig mod Hannibal.

Tilliden til kobberet dalede, og når naboerne brugte sølv fulgte romerne trop. Drachmerne og didrachmerne fra ca. 280–272 reduceredes i vægt, og en ny nominal VICTORIAT (opkaldt efter sejrsgudinden Victoria på bagsiden) møntedes af feltherrer udenfor Rom. Mønten vejede kun ca. 2,5–3 gram. Langt vigtigere var dog indførelsen af sølvdenaren på ca. 4 gram, formentlig i 213 f.kr.; den skulle få en levetid på ca. 500 år. I sølv møntedes også halve denarer (quinarer) og kvarte denarer (sestertier); sidstnævnte møntedes ikke længe, men fik betydning som

regneenhed.

Ved denarens indførsel sættes den i et fast forhold til kobbermønten, således at 1 denar = 10 asses. I sidste halvdel af 100 tallet f.kr. ændredes dette forhold til 1 denar = 16 asses, formentlig et inflationstegn; det romerske tal X (= 10) der hidtil havde stået på denaren erstattedes af XVI, senere X (= 16).

- 2: AR Denarius efter 211 f.kr.
fs: Roma og værditegn X=10 asses
bs: Dioskurene (Castor og Pollux)

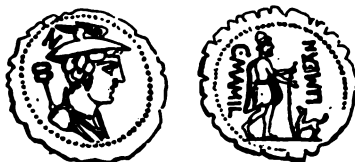

- 3: AR Denarius ca. 119–110 f.kr.
C. Aburius Geminus
fs: Roma og værditegn X=16 asses
bs: Mars i quadriga (vogn med firespand)

Kobbermønten ophørte efterhånden praktisk talt, og der møntedes i hovedsagen kun sølvdenarer. Udmøntningerne stod under Senatet i Rom, som lod særlige embedsmænd stå for selve udmøntningerne. Forsiden prydedes oftest af en gud eller gudinde, medens bagsiderne efterhånden af embedsmændene brugtes til propaganda for enten patriciere eller popularer ved at fremhæve deres tidligere familiemedlemmers bedrifter.

- 4: AR Denarius, L. Marcus Philippus (ca. 105–104 f.kr.)
fs: Philip 5 af Macedonien
bs: Q. Marcus Philippus til hest.
Eksempel på patricienes propaganda;
Q. Marcus Philippus sluttede alliance med Filip af Macedonien i 169 f.kr.

- 5: AR Denarius, C. Mamilius Limetanus (82–81 f.kr.)
fs: Merkur
bs: Odysseus møder sin hund Argus.
Mønten er "serrat", d.v.s. savet i kanten, noget der forekommer periodisk ca. 120–60 f.kr. Det skulle sikre mod at mønterne var sølvovertrukne kobbermønter (suberat).

I Rom havde som fortalt feltherrerne (latin: imperator) ofte stået for udmøntningerne. I det sidste 100 år f.kr. erobrede Romerriget store områder rundt omkring Middelhavet; hertil krævedes store hære og store mængder mønter til at

betale disse, både sølv- og guldmonter (denarius aureus, senere blot aureus). Disse imperatorer fik større og større magt, og blandt de kendteste kan nævnes: Sulla, Pompeius, Caesar, Antoninus og Octavian. Alle disse møntede udenom senatet, og serierne betegnes normalt "imperatoriske".

- 6: "Imperatorisk" denar
 Caesar, Sejrsudmøntning fra Rom 48–44 f.kr.
 fs: Venus
 bs: Trofæ, bl.a. kyras, skjolde og to galliske trompeter, nederst to fangne Gallere.

De fleste imperatores led en voldsom død, men efter slaget ved Actium 31 f.kr. stod den sidstnævnte, Octavian, Caesars adoptivson, som romerrigets enehersker. Og det lykkedes ham at blive ved magten.

3. KEJSERTIDENS UDMØNTNINGER TIL ca. 300 e.kr.

Octavian skulle i historien blive kendt under navnet Augustus, "den ophøjede", et hæderstegn senatet tildelte ham i 27 f.kr., og med ham begynder den romerske kejserrække. Caesar var blevet myrdet fordi han ville være REX (konge) og DICTATOR, og hans adoptivson Augustus ville ikke begå den samme fejl. Han besluttede sig for at opretholde den republikanske "facade", dels var han consul et par gange, men frem for alt tog han den tribuniciske magt. Disse tribuner havde i republikken stor indflydelse bl.a. gennem en omfattende vetoet, og den var således glimrende at bruge som magtbasis.

Hermed har vi faktisk nævnt de senere kejseres vigtigste titler: Imperator, Augustus og Caesar, samt deres vigtigste embeder: Consul og Tribun. Dem vender vi tilbage til.

Augustus gennemførte i 27 f.kr. en møntreform. Som fortalt havde han fra republikken "arvet" sølvdenaren og nogle kobbermønter, der dog ikke var blevet lavet i mængder af betydning de sidste 100 år. Endvidere havde han selv og andre imperatores møntet guld-aurei. Augustus besluttede sig for at mønte i alle tre metaller: guld (forkortes normalt **A**) sølv (**AR**) og kobber (**Æ**), der bragtes i fast forhold til hinanden. Følgende nominaler udmøntedes:

Aureus	Denarius	Sestertius	Dupondius	As
1	25	100	200	400
	1	4	8	16
		1	2	4
			1	2
				1

Desuden møntedes	$\frac{1}{2}$ aureus	=	quinarius
	AR $\frac{1}{2}$ denar	=	AR quinarius
	Æ $\frac{1}{2}$ as	=	Æ semis
	Æ $\frac{1}{4}$ as	=	Æ quadrans

Mønterne forsynedes normalt ikke med angivelser af nominal, som det havde været tilfældet i republikken.

Medens guld- og sølvudmøntningerne varetoges af kejseren selv (og i starten bl.a. flyttedes til Lyon, for dog senere at vende tilbage til Rom) blev kobberudmøntningen overladt til Senatets embedsmænd, de 3 *Triumviri aere argento auro flando feriundo* (III VIR A A A F F), der tidligere havde møntet bl.a. denarerne. Deres navne forekommer de første år efter reformen på mønterne, men falder derefter bort. Senatet beholdt dog kontrollen med kobbermønterne, og næsten alle disse bærer helt op til 260'erne bogstaverne S.C. (= Senatus Consulto = (møntet ifølge) senatsbeslutning).

Aureus'en og Denaren beholdt deres standard fra senrepublikken; sidstnævnte vejede således ca. 3,5 gram. Kobbermønterne undergik dog større forandringer. Der møntedes i to kobberlegeringer: dels alm. kobber (rød farve fra mønten) dels orichalcun (en messinglegering og dermed gul fra mønten).

Sesterts:	orichalcun, diam. ca. 35 mm, Kejser hyppigst med laurbærkrans.
Dupondius:	orichalcun, diam. ca. 25 mm, Kejser hyppigst med strålekrone.
As:	kobber, diam. ca. 25 mm, Kejser hyppigst med laurbærkrans.

- 7: Æ Sesterts, møntet i Lyon efter 13 f.kr.

fs: Augustus hovede højevendt med laurbærkrans hans navn og titler (jvf. teksten).

CAESAR: Hans adoptivfaders navn, som han selv brugte

AVGVSTVS: "Den ophøjede", en titel han fik 27 f.kr.

DIVI F: (adoptiv-) søn af den guddommeliggjorte Caesar.

PATER PATRIAE: Fædrelandets fader, titel fra 2 f.kr.

bs: Alter for ROM ET AVG = gudinden Roma og kejser Augustus i Lugdunum (Lyon).

Romerne kendte således deres mønters værdi på farven og størrelsen. De små fraktioner ($\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ as) kendtes også på en lignende måde, idet semis'en hyppigst var af orichalcun og quadransen af kobber.

Kobber- og sølvmønterne suppleredes desuden af omfattende udmøntninger fra forskellige kolonier og byer rundt omkring i det enorme Romerrige. Mange af disse står på en eller anden måde i forbindelse med det centralromerske system; i de græsktalende områder er de forsynet med græsk tekst. De vil blive behandlet separat i afsnit 4.

Mønternes design: forsiden

Mønternes forsider bar i republikkens tid oftest en gud eller gudindes hoved i profil; blandt disse kan nævnes ROMA, JANUS, SATURN, MINERVA, VENUS eller andre af de antikke guder. Nu overtager kejseren denne plads definitivt, og guderne forvises til bagsiden. Når vi betragter en romersk mønts forside, forekommer den os absolut ikke fremmed; det er ikke underligt, for Dronning Margrethe møder os på samme måde på de cirkulerende mønter. Netop den tidlige kejsertids mønter er berømte for den naturalistiske gengivelse af kejserens portræt, der gør det nemt for os at genkende de forskellige kejseres profiler. Dette hænger sammen med Augustus' ønske om at skabe indtryk af, at kejseren var "princeps inter pares" = den første blandt ligemænd (af dette udtryk er glosen "principatet" om det tidlige kejserdømme afledt). Den gudsyndelse, der blev de ægyptiske faraoner og de hellenistiske konger til del, var også romerne fremmed; ville de undtvungne i provinserne tilbede Augustus, kunne de gøre det sammen med gudinden Roma (jvf. mønt nr. 7). Omskriften ser umiddelbart noget uoverskuelig ud på en romersk mønt: teksten løber ud i et uden punktummer. Det gælder imidlertid blot at "grave" kejsernavnet frem mellem de mange forkortelser af titler og embeder. Nogle eksempler vil belyse dette:

- 8: Æ As, Claudius (41–54 e.kr. (Roma)
 TI = Tiberius, kejserens fornavn. Mange romerske fornavne forkortes altid, f.eks. C=Gajus, M=Marcus, T=Titus etc.
 CLAVDIVS = hans slægtsnavn (og det navn, han er kendt under i historien).
 CAESAR = Caesars navn er nu en titel; står det alene uden
 AVG betyder det "tronarving".
 AVG=Augustus, "den ophøjede".
 PM = Pontifex Maximus, ypperstepræst.
 TR P = Tribunicia Potestas, indehaver af den Tribuniske magt. jvf. omtalen under Augustus.
 IMP = Imperator, general.
 PP = Pater Patriae, fædrelandets fader.

- 9: Æ As, Marcus Aurelius, Rom 176/177 e.kr.
M = Marcus, kejserens fornavn.
ANTONIUS = hans slægtsnavn, idet han brugte adoptivfaderen Antonius Pius' navn.
AVG = Augustus.
GERM = Germanicus.
SARM = Sarmaticus.
Hædersnavne, der tildeltes kejseren ved sejr over div. folkeslag, her Germaner og Sarmater (begge boende ved nordgrænsen).
TRP XXXI: indehaver af den tribuniciske magt for 31. gang.
IMP VIII: hyldet som imperator for 8. gang. Disse hyldninger fandt sted efter kejserens sejre på selve slagmarken. Betydningen er altså lidt forskellig fra IMP uden nummer, der blot betyder imperator = hærens øverstbefalende.
COS III: Consul for 3. gang.
PP = Pater Patriae.
PAX AETERNA AVG = Evig fred, en personifikation der kan undre med vores viden om de mange datidige grænsekrig. Pax ødelægger våben (bl.a. et germanerskjold) ved at sætte ild til dem med en fakkel.

Med de mange "numre" kan vi se på dateringen af en romersk mønt. Princippet er, at alle titlers "numre" bibeholdes indtil man "forny" dem ved at tage det pågældende embede igen. De enkelte numre aflæses af tabeller, der findes f.eks. i SEAR foran hver kejser; vi nøjes derfor med at gennemgå denne mønt: Titlen AVGVstus modtog Marcus Aurelius i 161 e.kr. og brugte til sin død i 180 e.kr. GERM og SARM (som han fik i 175) og PP (fra 166) bruges også til hans død. Noget lignende kan siges om COS III, idet han vil bruge det til han eventuelt tager et 4. konsulat, så titlen ændres til COS IIII; men det gjorde Marcus Aurelius aldrig, så det hedder COS III til hans død. IMP VIII (fra 175) fungerer på samme måde; det afløstes dog af IMP VIIII i 177. Endelig TRP XXXI, som vi har gemt til sidst. Den er speciel, idet den skal fornyes *hvert* år, så når Marcus Aurelius modtog den 10. dec. 147, er han for 31. gang tribun mellem 10. dec. 176 og 9. dec. 177. *Den præcise datering* kan suppleres med vor viden om IMP VIIII, som han fik under sommerens kampe mod marcomannerne i 177, så den lyder: møntet mellem 10.

dec. 176 og sommeren 177 Voila! Sådan kan man samle romerske mønter efter årstal.

10: AR Denarius, slået i Rom efter 161 e.kr.

fs: DIVVS ANTONINVS = Den guddommeliggjorte Antoninus.

bs: DIVO PIO = Til den guddommeliggjorte Pius.

Antoninus Pius søjlen i Rom; kun basen af denne søjle er bevaret (står i Vatikanets gård).

Allerede Caesar var blevet guddommeliggjort, jvf. Augustus' tilnavn DIVI F. DIVVS-mønterne laves efter kejserens død, oftest af den efterfølgende kejser, men enkelte gange længere efter – rekorden har Trajan Decius (249–251) med en serie DIVVS-mønter med bl.a. Augustus (død 14 e.kr.). Nogle kejsere blev aldrig til guder, idet man fandt de havde regeret for tyrannisk, f.eks. Caligula, Domitian og Elagabal. Man kan måske spørge, hvor alvorligt man tog denne guddommeliggørelse; allenfals fik Antoninus Pius og hans kone DIVA FAVSTINA (død 141) et tempel, der stadig står på Forum i Rom.

11: Æ Sesterts. Marcus Aurelius for datteren Lucilla.

fs: LVCILLAE AVG(ustae) = til kejserinde Lucilla.

ANTONINI AVG(usti) = datter af kejser Antoninus (= Marcus Aurelius, jvf. ill. 10).

Kejserinderne fører ikke kejsernes omfattende titulatur; deres magt er helt uformel. De romerske serier omfatter mange kvindeportrætter. Mange af kejserinderne er sjældne, men enkelte, f.eks. Faustina d. ældre og d. yngre, Lucilla, Julia Domma er ligeså almindelige som kejserne. Deres hårpragt er i øvrigt ofte forbløffende.

Mønternes design: bagsiden

Som nævnt havde kejserne forvist guderne til bagsiderne af mønterne. Derudover møder vi på disse, forskellige personifikationer af diverse dyder samt andre motiver: dyr, indskrifter, bygningssværker, skibe etc.

Hvis man skal finde en fællesnævner for alle disse motiver, må det være, hvad vi i vore dage vil kalde *propaganda*. Dyderne skal opfattes som kejserens/statens dyder, og alle motiverne skal ses som propaganda for kejserens gode regering: Victoria

fortæller om kejserens sejre, Justitia om hans retfærdighed etc.; ligeledes beretter bygninger om hans byggeaktivitet til gavn for borgerne, dyrene om hans storslåede cirkuslege etc. At der findes denne propaganda netop på mønterne skyldes naturligvis, at disse kom vidt om i riget i en tid, hvor kommunikationsmidlerne var begrænsede. Skal vi se numismatisk på det, er en så direkte propaganda noget, der gør de romerske mønter ret enestående; de er egentlig på en vis måde mere i "familie" med moderne frimærker end moderne mønter.

Dette er som nævnt ikke noget katalog, og mange af disse har omtrent komplette lister over både guder og personifikationer. Nedenstående skema er derfor ikke komplet og er tænkt som en indføring. Det kan også bruges, hvis man står med en gud/personifikation uden navn, idet man ved at betragte han/hendes påklædning og attributter evt. kan finde ud af, hvem det drejer sig om.

- 12: As, 268–270 e.kr.
bs: IOVI VICTORI, "den sejrende Jupiter"
Guden med tordenkile og septer.

- 13: Sesterts, 193–211 e.kr.
bs: VENERI VICTR, "den sejrende Venus"
(hun er jo kærlighedens gudinde!)
Venus med palmegren og æble.

- 14: Dupondius, 72–73 e.kr.
bs: ROMA VICTRIX, "den sejrende Roma"
Roma siddende på kuras; holder figur af Victoria og septer.

- 15: Dupondius, 222–235 e.kr.
bs: FELICITAS PVBLICA, "fælles lykke"
Personifikationen med Hermesstav, lænende sig mod søjle.

1. GUDER

Køn ♂ hankøn ♀ hunkøn	Navn og evt. oversættelse	Påklædning n = halvnøgen d = draperet m = militærtøj	Attributter	
			der normalt holdes i hænderne	der normalt findes for fødderne etc.
♂	APOLLO	n	lyre	
♂	CERES	d	korn, scepter	
♀	DIANA	d	fakkel, bue og pil	hjort
♂	HERKULES	n	kølle, løveskind	
♀	IVNO	d	partera, scepter	påfugl
♂	IOVIS (Jupiter)	n	scepter, tordenkile	ørn
♂	MARS	m el. n	spyd, skjold	trofæ
♀	MINERVA	m	spyd, skjold	ugle; figur af Victoria
♂	NEPTVNVS	n	trefork	galejstævn
♀	ROMA	d	spyd, skjold	krans; figur af Victoria
♂	SOL	n	globus, pisk	evt. i hestevogn
♀	VENVS	n	æble, palmegren	Cupido
♀	VESTA	d	patera, scepter	

2. PERSONIFIKATIONER

♀	ABVNDANTIA (overflod)	d	aks, cornucopiae	
♀	AEQVITAS (lighed)	d	vægt, cornucopiae, scepter	
♀	AETERNITAS (evighed)	d	globus, fakkel, scepter	
♀	ANNOVA (kornforsyning)	d	aks, cornucopiae	modius, skibssnabel
♀	CLEMENTIA (medlidenhed)	d	gren, scepter	søjle
♀	CONCORDIA (enighed)	d	patera, cornucop., scepter	
♀	FECVNDITAS (frugtbarhed)	d	scepter	barn/børn
♀	FELICITAS (lykke)	d	caduceus, cornucop., scepter	søjle
♀	FORTVNA (held)	d	ror (på globus), cornecopia	hjul
♂	GENIVS (ånd)	n	patera, cornucopia	alter
♀	HILARITAS (glæde)	d	palmegren, cornucop. scepter	barn/børn
♂	HONOS (lære)	d	olivengren, cornucop., scepter	
♀	INOVLGENTIA (tålmod)	d	patera, scepter	
♀	IVSTITIA (retfærdighed)	d	olivengren, patera, scepter	
♀	LAETITIA (glæde)	d	krans, scepter	anker
♀	LIBERALITAS (generøsitet)	d	tessera, cornucopia	
♀	LIBERTAS (frihed)	d	frygisk hue, scepter	
♀	MONETA (mønt)	d	vægt, cornucopia	stabel mønter
♀	PAX (fred)	d	olivengren, cornucop., scepter	
♀	PIETAS (fromhed)	d	patera, scepter	alter
♀	PROVIDENTIA (forsyn)	d	lille stav, scepter	globus, søjle
♀	PVDICITIA (beskedenhed)	d	scepter, slør	
♀	SALVS (frelse)	d	patera	slange
♀	SECVRITAS (sikkerhed)	d	patera, scepter	søjle
♀	SPES (håb)	d	blomst	
♀	VICTORIA (sejr)	d	har vinger; krans, palme	skjold, trofæ
♂	VIRTVS (dyd, mod)	m	spyd, skjold	lille Victoria

Attributternes udseende fremgår af følgende illustrationer: 12–21 begge incl.

- 16: Dupondius, 96 e.kr.
bs: FORTVNA AVGVST, "kejsere's held"
Fortuna med skibsrør (hvormed hun styrer verden) og cornucopiae (overflødigshorn).

- 17: Sesterts, 193 e.kr.
bs: HILAR TEMPOR: "tidernes frugtbarhed"
Hilaritas med palmegren og cornucopiae.

- 18: Sesterts, 213–217 e.kr.
bs: PROVIDENTIAE DEORVM, "gudernes forsyn"
Providentia med lille stav og septer, nederst globus.

- 19: Sesterts, 236–238 e.kr.
bs: SALVS AVGVSTI, Kejsere's frelse"
Salus siddende på trone, holder patera (en lille offerskål) som hun fodre slanger med. For fødderne et alter, som slangen snor sig om.

- 20:
Sesterts, 79–81 e.kr.
bs: IMP T VESP AVG REST, Imperator Titus Vespasianus Augustus restituerede mønter. "REST"-mønterne ligner DIVVS-mønterne (idet denne mønt viser Claudius på forsiden). Spes holder blomst, og løfter kjolen let, en meget typisk Spes-attitude.

- 21: As, 218–222 e.kr.
bs: VICTOR ANTONINI AVG: Kejser Antoninus' sejr. Antoninus' navn er her brugt af Elagabal. Victoria bærer altid vinger; her går hun mod højre, holdende (sejrs) palme og krans.

Hermed er vi nået frem til den uhomogene gruppe bagsider, der ikke bærer en gud eller en personifikation. Der er her blot plads til nogle eksempler, der illustrerer, at der også her er tale om den kejserlige propaganda. Gruppen tæller både interessante og sjældne typer, og de er oftest betydelig dyrere end de "almindelige" bagsider.

22:

Sesterts, Marcus Aurelius 172/173

Templer forekommer sjældent på centralregeringens mønter; her er det et tempel til Mercur i Rom. Derimod er de mere almindelige på provinsudmøntningerne.

23:

Sesterts ca. 64 e.kr. Nero

Nederst POR(tus) OST(iensis), omgivet af S.C., øverst AVGVSTI, d.v.s. kejserens havn i Ostia. Havnen lå ved Tiberens munding; en personifikation af floden ses nederst. I havnen ses 11 skibe: flodbåde, handels- og krigsskibe. Til venstre bl.a. varehuse, til højre en mole; øverst Neptun stående på havnens fyrtårn.

24:

Denar efter 27 f.kr. Augustus

DIVVS IVLIVS = den guddommelige Julius (caesar). Typen viser den komet, der tolkedes som Caesar var steget til himmels.

25:

Philippus Arabs, Sesterts ca. 248 e.kr.

SAECVLARES AVGV = Kejserens sækularlege. Ved Roms 1000 års jubilæum for sin grundlæggelse afholdtes pragtfulde cirkuslege; som det ses, fremvistes bl.a. antiloper.

Mønthistorie 27 f.kr. – ca. 300 e.kr.

I perioden efter Augustus magtovertagelse etableredes en lang fredspæriode, den

så kaldte PAX ROMANO. Krigene i de næste 200 år var oftest mindre grænsekrige, og de få store felttog var offensive, f.eks. Trajans erobring af Dacien og dele af Partheriget. Møntsystemet var i hovedtrækkene stabilt, omend visse inflationstegn gjorde sig gældende. Nero sænkede sølvindholdet i denaren, og efterhånden faldt lødigheden yderligere:

Augustus (27. f.kr. – 14 e.kr.)	99 % sølv
Nero (54–68)	95 % sølv
Flavierne (69–96)	90 % sølv
Trajan (98–117)	85 % sølv
Hadrian (117–138)	80 % sølv
Marcus Aurelius (161–180)	75 % sølv
Commodus (177–192)	70 % sølv
Septimus Severus (193–211)	50–40 % sølv

Efter Marcus Aurelius' regering mødte riget stigende modgang. Udenrigspolitisk pressede diverse folkeslag på nordfra som et resultat af de begyndende folkevandringer, og i øst var det i 220'erne opståede Sasanidiske rige mindst ligeså aggressivt som dets forgængere, det Parthiske; dette gav sammen med andre forhold en voksende indrepolitisk uro. Forsvarsudgifterne steg, og hæren blev den største magtfaktor: først udnyttede praetorianergarden i Rom dette, senere gjorde de forskellige garnisoner i provinsen det, nemlig ved at indsætte og afsætte kejsere efter behag. Inflationen fik mere fart, og sammenholdt med kejserens øgede behov for at belønne soldaterne (og for at holde dem i ro!) måtte han skaffe penge, også ved at gøre mønterne mindre i vægt eller mindre lødige. Denaren var (jvf. tabellen) under det første "Soldaterkejserdynasti – der kaldes Severene, efter den første kejser, Septimus Severus – nået betænkeligt langt ned, og man turde ikke fortsætte. Ca. 214 e.kr. introducerede hans søn Caracalla en ny nominal i sølv, kaldet antoninian efter hans officielle navn ANTONINVS. Kejseren bærer strålekronen på disse modsat denarens laurbærkrans; de vejede oprindelig ca. 4,5 gram (altså ca. 1½ gange denarens vægt), men gjaldt antageligvis 2 denarer, og dermed er "fidusen" jo klar.

26: Caracalla, AR Antoninian, Roma 215 e.kr.

fs: ANTONINVS PIVS AVG GERM, højrevendt buste med strålekronen. Kejseren hedder ganske vist Antoninus Pius, men profilen ligner slet ikke den "rigtige" Antoninus' (cfr. nr. 10).

bs: PM TRP XVIII COS IIII PP.

Den siddende gud er Plutus, underverdens og rigdommens gud, en usædvanlig type på centralregeringens mønter. Foran ham står Minotaurus, mennesket med tyrehoved fra Kreta.

Selv om antoninianen ikke udmøntedes i tiåret 228–238, blev den derefter hovedsølvmønt, og denarproduktionen sank til det ubetydelige. Trajan Decius (249–251) forsøgte at forbedre møntvæsnet, bl.a. ved at udsende nogle flotte dobbelte sesterts. Men det hjalp lidt, og i de næste 10–20 år "ad" inflationen det gamle møntsystem: under Valerian (253–260) var antoninianens sølvindhold kun ca. 10 % og under sønnen Gallienus (260–268) havde de kun et overfladisk sølvlag. Det blev hurtigt slidt af, og resultatet ser vi: små kobberantoninianer, ca. 2,5 gram, og endda af en stærkt forringet kunstnerisk standard.

- 27: Gallienus, Æ Antoninian 260–268 e.kr.
 fs: GALLIENVS AVG (bemærk de ringe bogstaver).
 Kejseren med strålekronen.
 bs: MARTI PACIFERO, til den fredsbringende Mars.
 Guden med olivengren, spyd og skjold.

Da "sølvmønter" nu var af kobber, ophørte udmøntningen af de egentlige kobbermønter: Dels centralregeringens mønter (sesterts, dupond og as) og dels de lokale provinsudmøntninger. Det var også en voldsom krise, der i 260'erne førte til møntsystemets sammenbrud: Gallien og Britannien blev løsrevet fra centralregeringen, og under oprøreren Postumus og hans efterfølgere (259–73) sloges mønt fra bl.a. Lyon og Köln – bagsiderne på mønterne bar i hovedsagen de almindelige personifikationer.

- 28: Tetricus I, kejser i Gallien 270–273 e.kr.
 Æ Antoninian, Vienne(?)
 fs: IMP(erator) C(aesar) G(aius) P(ius) TETRICVS
 AVG(ustus); kejseren med strålekronen.
 bs: VICTORIA AVG. Victoria med sejrskrans.

- 29: Sapor I, Sasanidisk Shah 241–272 e.kr. AR Drachme.
 fs: Sapurs buste med krone, øverst globus.
 Teksten, der løber venstre om, lyder i fri oversættelse: "Mazdah-
 æreren, den guddommelige Sapor, som nedstammer fra guderne,
 kongernes konge over Iran."
 bs: Persisk ildalter med to præster. Tekst: Sapurs ild.

I øst blev Gallienus' far Valerian besejret og fanget af den sasanidiske shah Sapur I i 260 og i de næste 12 år sloges Sapur med dronning Zenobia af Palmyra om de romerske provinser i østen.

Endelig stormede Gotheerne nordfra ned mod Italien. Det lykkedes dog under kejserne Claudius II Gothicus (268–270) og Aurelian (270–275) at tilbageerobre det meste. Aurelian fik også tid til at tage sig af de fortvivlede økonomiske forhold med en møntreform i 270. Han forsynede guldmonterne med en fast standard; disse var ikke blevet forringet som antoninianerne, men havde svinget stærkt i vægt. Antoninianernes vægt øgedes til ca. 4 gram, men mere sølv kom der ikke i dem, den var fremdeles en kobbermønt med et tyndt sølvovertræk. Den bar nu mærket XX eller XXI (på græsk: K eller KA) = 20 eller 21, men vi ved ikke, om det angiver lødigheden eller en nominal. Der er bl.a. blevet foreslået som forklaring, at det betyder: 20 antoninianer = 1 aureus, 20 mindre enheder = 1 antoninian, eller 2 denarer (der jo i republikkens tid bar et X) = 1 antoninian. Så kan man selv vælge.

- 30: Probus, Æ Antoninian, Antiochia 276–282 e.kr.
 fs: IMPerator Caesar Marcus AVRelius PROBVS AVGVstus. Kejseren med strålekrone.
 bs: CEMENTIA TEMPorum, "Tidernes nåde" Probus modtager globus fra Jupiter. I exerguen ses XXI. Det græske tal E mellem de to personer er et af de mindre forståelige møntmærker; det drejer sig antageligvis om det 5. officina i Antiochia (jvf. teksten senere).

Endeligt genoptages kobberudmøntningen, men nominalerne svinger meget i vægt. Reformen vakte dog ikke begejstring hos alle. Møntarbejderne i Rom lavede en revolte, og hæren måtte sættes ind mod dem; under tumulterne blev 7000 dræbt, så mønthåndværket må have haft mange udøvere. Der er også indicier for, at de gamle antoninianer blev omtrent værdiløse, så der var nok nogle, der blev sure. Under Aurelian decentraliseredes udmøntningen yderligere. Hæren krævede som nævnt penge, og møntproduktionen måtte øges gennem hele 200 tallet. I Rom blev mønten delt i flere værksteder (officiner) under Philip Araberen (244–249) og under Gallienus er der 10, nummereret med græske tal i exerguen (feltet under guden eller personifikationen på møntens bagside). Samtidig flyttedes en del af produktionen ud til de hære, der skulle have pengene. Rom havde ellers i de 150 foregående år haft praktisk taget monopol på udmøntningen af centralregeringsmønter; men det suppleredes nu med kejserlige mønter i bl.a. Antiochia, Lyon, og Milano. Aurelian føjede nye til, og op til Diocletians reform i 296 kom bl.a.

Ticinum, Siscia, Cyzicus, Heraclea, Trier og Arles til. De forskellige møntsteder mærkede nok deres mønter, men disse mærker er temmelig uforståelige. Med Diocletians reform kommer systemet dog i faste rammer, og vi vender da tilbage til det.

4. ROMERSKE PROVINSUDMØNTNINGER ca. 27 f.kr. – ca. 300 e.kr.

Et andet aspekt af de romerske udmøntninger finder man ved de såkaldte lokaludmøntninger. Disse møntedes af de gamle bystater og nyoprettede kolonier, der med kejserens tilladelse kunne slå mønt.

Provinsudmøntningerne karakteriseres ved gennem kejserportræt eller personifikationen af det romerske senat, CYNKAHTOC (synkletos) på forsiden at anerkende den romerske overhøjhed. Det mest spændende aspekt ligger i bagsidemotiverne, der i forhold til centralromersk udmøntning er langt mere righoldig på motiver. Ud over de centralromerske guder og triumfatmotiver finder man her lokale guder, templer og bygningsværker. Herudover findes talrige hentydninger til kejserkulten, lege, gladiatorspil og krigsbegivenheder.

32: Caracalla (198–217 e.kr.) Perinthus, Propontis

Æ 43.

fs: ΑΥΤ Κ Μ ΑΥΡ CΕΟVHP ΑΝΤΩΝΙΝΟC ΑΥΓ (Imperator Caesar Marcus Aurelius Severus Antoninus Augustus. Højrevendt draperet og kyradseret buste af Caracalla med laurbærkrans.

bs: ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ (Perinthus) foroven. ΝΕΟΚΟΡΩΝ (ΤΩΝ CΕΒΑCΤΩΝ) (ærestitel der kunne tildeles en by besiddende et tempel eller alter til kejserdyrkelsen) i exerguen. ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ (lege sammensatte af elementer fra de pythiske lege). To templer stående overfor hinanden (til kejserdyrkelsen). To agonistiske urner med en palmegren (sejrspalme).

31: Caracalla (198–217 e.kr.) Odessus, Moesia Inferior
Æ 25.

- fs: AYT M AVP CEVHPOC ANTΩNEINOC (imperator Marcus Aurelius Severus Antonianus). Højrevendt buste af Caracalla med laurbærkrans.
bs: OΔECCEITΩN (Odessus). Serapis stående, seende mod venstre, i højre hånd holdende patera (offerskål) over alter, i venstre holdende cornucopiae (overflødhedshorn).

De romerske lokaludmøntninger var aes (bronze og orichalcun) og beregnet til at dække behovet for mønt i den enkelte by og i de byer, med hvilke den kunne være i møntforbund (OMONOYA – (homonoga-udmøntninger)). Ud over dette for det lokale pengeomløb bestemte aes, foregik der også i provinserne en ædelmetaludmøntning, hovedsagelig sølv, efter forskellige standarder.

Vesten: I de vestlige provinser udmøntedes efter romersk standard med latinsk omskrift. Udmøntningerne stopper tidligt her, hvorefter de centralromerske møntsteder dækkede behovet for mønt i vesten. I provinserne Africa, Syrtica og Byzacene standsedes udmøntningerne allerede under Augustus og Tiberius, medens de sidste spanske møntsteder lukkede under Caligula. Den sidste oprative mønt i vesten blev Nemausus (Nîmes) der fra ca. 27 f.kr. – 68 e.kr. udmøntede sin bekendte mønt med krokodillen.

33: Colonia Nemausus, Gallia Narbonensis (Mimes) Æ as.

- fs: IMP DIVI F PP (pecunia publica) Augustus og Agrippas hoveder.
bs: COL NEM. Krokodille lænket til palmetræ.
I felt ring og palmeblade.

Østen, sølvudmøntning:

Østlige vægtstandarder for sølv og billon

Udbredelsesområde	Levanten	Central-anatolien	Pergamon, Vestanatolien og Østægæa	Kreta	Ægypten
Standard	Phønikiske	Caesarea	Asiatisk	AR	Billon
Datering af eks. A	ca. 27 f.kr. 37 e.kr.	14–37 e.kr.	ca. 27 f.kr. 14 e.kr.	27 f.kr. 68 e.kr.	19–37 e.kr.
Tetradrachmens vægt	14,5 gr	13,6 gr	12 gr		14 gr
4 drachmens denarværdi	ca. 3,5	ca. 3–3,5	ca. 3	ca. 3	ca. 1
Datering af eks. B	37–41	41–54	41–54		
Tetradrachmens vægt	14,8 gr	14,6 gr	10,2 gr		
4 drachmens denarværdi	ca. 4	ca. 4	ca. 3		

Caesarea i Cappadocia Caesarea er et godt eksempel på en af de store sølvslæde mønter. Fra Tiberius' overtagelse af kongeriget Cappadocia som romersk provins overtages mønten i Caesarea ca. 17 e.kr. af romerne og den bliver hovedmønten for ædelmetal for de romerske provinser ved rigets østgrænse. I modsætning til den syriske hovedmønt, Antiochia ad Orontem, der ligesom Caesarea både udmøntede sølv og aes og bevarede sit lokale syriske præg, fulgte Caesarea kunstnerisk den romerske stil og anvendte de samme romerske personifikationer som de centralromerske udmøntninger, bortset fra den lokale type med Argeusbjerget.

34: Elagabal (218–222) Antiochia ad Orontem, Seleucis og Pieria. Billon tetradrachme.

ΑΥΤ Κ Μ Α ΑΝΤΩΝΕΙΝΟC CEB (imp. caes. Marcus Aurelius Antoninus augustus). Højrevendt buste med draperi af Elagabal.

bs: ΔΗΜΑΡΧΕΥΣ ΥΠΑΤΟC Β (TRP 2 COS 2=219 e.kr.).

Ørn stående en face med krans i næbbet, stjerne mellem kløerne.

Sølvmønterne fra Caesarea er tydeligt under kontrol fra regeringen i Rom, og samtidige provinsielle udmøntninger i ædelmetaller er faktisk, på trods af deres varierende standard, at betragte som aflæggere af centralregeringens udmøntninger.

Aesudmøntningen her i Caesarea bærer på lige fod med de andre provinser, bystater og kolonier præg af at være en lokaludmøntning – med magistratsnavne til og med Trajan – og af at være af en ringere kunstnerisk standard end sølvmonterne. Sølvudmøntningen består hovedsagelig af drachmer af praktisk taget samme vægt som en centralromersk denar. Derudover møntes didrachmer og en tridrachme, hovedsagelig slået under Trajan, korresponderende med de asiatiske reducerede cistophorer med en værdi af tre denarer. Under Nero udmøntedes tetradrachmer, 24 assarion stykker (AC. IT.) og 12-assarion stykker svarende til en Antiochiadrachme. Fra Nero til Hadrian en hemidrachme. Mellem Septimus Severus og Gordian III møntes drachmer, didrachmer og tridrachmer som store aesmønter. Under Gordian III ophører udmøntningerne.

Gennemsnitsvægt for hovednominalerne i Caesarea

Nominal	Drachmer	didrachmer	tridrachmer
Tiberius – Nero	3,41 g	7,28 g	
Vespasian – Domitian	3,47 g	6,80 g	
Nerva – Trajan	3,27 g	6,64 g	10,53 g
Hadrian – M. Aurel.	3,17 g	6,31 g	
Commodus – Sept. Sev.	3,02 g	4,39 g	
Gordian III	billonmønt	billonmønt	billonmønt

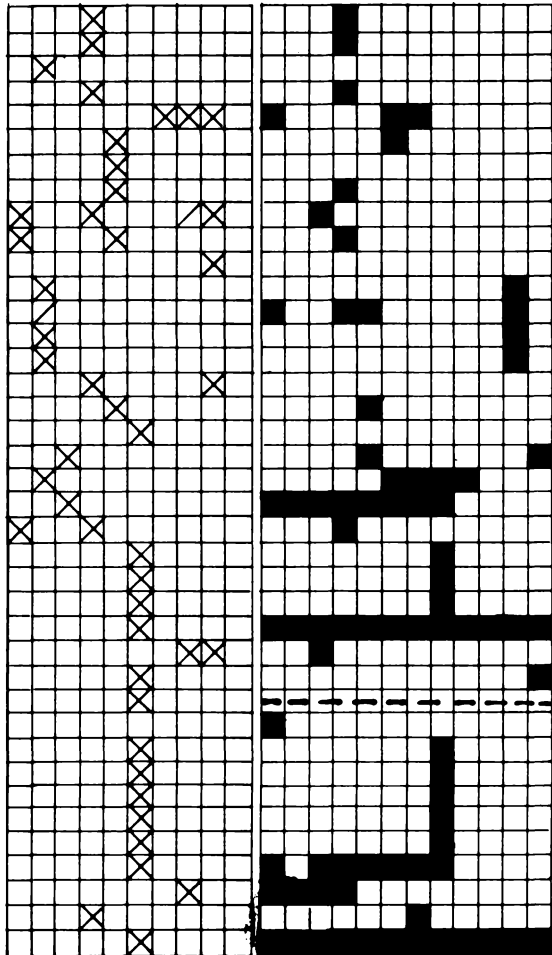
Aes-møntsystemerne i rigets østlige del

Aesudmøntningerne i lilleasien i romertiden indebærer så mange vanskeligheder, at det ikke altid er muligt at afgøre, hvilket møntsystem, der anvendes.

Drachmen deles i Caesarea i 48 chalki og denaren i 16 asses, hvilket indebærer, at assen var lig med tre chalki. Under Traian møntedes i Caesarea fem nominaler i bronze med diametrene: 13 mm, 18 mm, 22 mm, 26 mm og 30 mm. Hvis man lader de fire laveste nominaler repræsentere henholdsvis $\frac{1}{4}$, 1, 2 og 3 chalki, må den sidste, der er slået i større mængder end de andre have svaret til en romersk as. Den femte nominal, der møntedes på en tykkere blanket, kan tænkes at have svaret til seks chalki, hvilket altså vil sige en dupondius. Derudover kan en mønt, der lejlighedsvis udmøntedes med en lidt ringere vægt og størrelse end den fjerde nominal, have svaret til $1\frac{1}{4}$ chalki lig en semis.

Byer møntende ædelmetal

Philippi, Macedonia
 Byzantion, Trakia
 Kreta
 Lycia, Pontus
 Amisos, Pontus
 Commune Bithynia
 Apameia, Bithynia
 Pergamon, Mysia
 Ephesos, Ionia
 Ephesos, Ionia
 Chios, Ionia
 Cyane, Lycia
 Myra, Lycia
 Gagae, Lycia
 Limyra, Lycia
 Masicytes, Lycia
 Perga ell. Side pamphyilia
 Aegae, Cilicia
 Aegae, Cilicia
 Seleucia, Cilicia
 Tarsos, Cilicia
 Cypern
 Zeugma, Commagene
 Beroea, Cyrrhestica
 Hieropolis, Cyrrhestica
 Antiochia, Seleucis og pieria
 Antiochia, Pieria
 Emesa, Seleucis og Pieria
 Laodicea ad Mare
 Seleucia, Seleucis og Pieria
 Heliopolis, Seleucis og Pieria
 Aradus, Phoenicia
 Berytus, Phoenicia
 Sidon, Phoenicia
 Tripolis, Phoenicia
 Tyros, Phoenicia
 Tyros, Phoenicia
 Carrhae, Mesopotania
 Alexandria ad Aegyptum

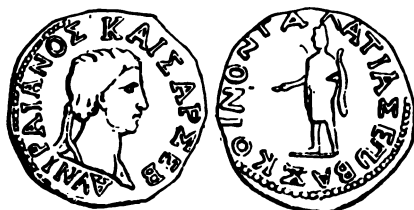
AV
 AR
 Billon
 Denarer
 Cistophorer
 Tetradrachmer
 Tridrachmer
 Didrachmer
 Drachmer
 Hemidrachmer
 AVGVSTVS & TIBERIVS
 CALIGVLA & CLAVDIVS
 NERO
 FLAVIERNE
 NERVA & TRAIAN
 HADRIAN
 ANTONINVS PIVS
 ANTONINERNE & PERTINAX
 SEVERERNE
 MAXIMINVS THRAX
 GORDIAN III
 SOLDATER KEJSERNE

35: CARACALLA (198–217 e.kr.) Emesa, Selecis og Pieria. Æ 25.

fs: AYT K M AYP ANTΩNEINOC CEB (imp. caes. M. Aurelius Antonianus aug.). Højrevendt draperet og kyradseret buste af Caracalla med laurbærkrans.

bs: EMICΩN KOΛΩN (colonia Emesa), ZKΦ (år 527 efter den seleuciske æra begyndende 1. okt. 312 f.kr. = 215 e.kr. Templet med seks søjler i hvilket en ørn ses foran Elagabals koniske sten.

36: Trajan (98–117 e.kr.) Galatia, Æ 26.

fs: AV N TPAIANOC KAICAP CEB (imp. Nerva Trajanus caesar augustus). Højrevendt buste af Trajan.

bs: ΕΠΙ ΒΑC KOINON ΓΑΛΑΤΙΑC ((slået) under Bas(sus) embedsperiode i Galatiernes koinon = sammenslutning af byer), her hele provinsen i kejserdyrkelsen.

En af møntenhederne i de romerske græske provinser var ACCAPION, Assarion'en kendt fra Chios m.fl., der stod i forhold til de gamle møntsystemer med ZAAKOI, chalki og OBOAOI, oboler som enheder.

De forskellige møntsystemers forhold til de udmøntede assarianominaler på Chios. (Chios drachme var lig 6 oboler, 12 assaria eller 48 chalki).

Assaria	Chalki	Oboler
3	12	1½
2	8	1
1½	6	¾
1	4	½
¾	3	3/8
½	2	¼

- 37: Caracalla (198–217 e.kr.) og Geta (209–212 e.kr.) Marcianopolis, Moesia Inferior, Æ 5 assaria.
- fs: AV K M AV ANTΩNINOC AV K CE i exerguen ETAC. Buster af Caracalla og Geta vendt mod hinanden, begge med laurbærkrans og draperede. (Slået 209–212 e.kr.).
- bs: Y ΦΛ ΟΥΛΠΙΑΝΟΥ ΜΑΡΚΙΑΝΟΠΟΛΙΤΩΝ Ε. (Y = ΥΠΑΤΕΥΩΝ = legat. Flavius Ulpianus Marcianopolis) Tyche stående venstrevendt holdende ror og cornucopia.

Aesudmøntningen

Aesmønterne må klart have stået i forbindelse med den lokale drachme og ikke denaren, hvilket ikke har betydet alverden, da det var sølvet man anvendte til udenbyshandel, og bronzen kun anvendtes til fornødenheder på stedet. Derfor er aesmønterne kun anvendbare indenfor et begrænset område, sandsynligvis udstedelsesbyen, da drachmen efter vægtstandard og finvægt skifter værdi i forhold til denaren. Herved bliver det store antal kontramarkerede mønter forståeligt for en, nemlig som et middel, hvormed en by kunne sætte en andens betalingsmidler i cirkulation i sit eget territorium.

- 37A: Augustus (27 f.kr. – 14 e.kr.) Antiochia ad Orontem. Æ 27 (As ?), vægt 13 gram.
- fs: Imp AVGVST TR POT. (Imperator Augustus Tribunicia Potestas). Højrevendt hovede af Augustus med laurbærkrans. 3 kontramærker: 1. Mønster i rektangulært mærke, 2. højrevendt buste i ovalt mærke, 3. h i rektangulært mærke. Man ved ikke, hvilke byer der har anvendt disse kontramærker; der findes heller ingen kataloger hvorfor sådanne mærker må søges ved at gennemlæse store kataloger for at finde kontramarkerede eksemplarer af en mønt.
- bs: stort S.C. (Senatus Consulto) indenfor laurbærkrans.

Selvfølgelig kunne det give problemer, at der ikke i østen var en fælles møntfod for aes, og vi ser da også Augustus forsøge at dække behovet for centralromersk aes ved at lade hovedmønten i Syrien, Antiochia ad Orontum, udsende serier af asses, dupondii og sestertses, under statslig kontrol med mærkerne S.C. (Senatus Consultum) og C.A. (Caesar Aug. – Consensu Augusti eller Caesaris Auctoritate), (sidstnævnte kun slået under Augustus), fortsættende med jævne mellemrum til ca. 220 e.kr.

Under Alexander Severus, Philippus Arabs og Traian Decius udmønter Philomelium i Phrygia sestertses med kontrolmærket S.P.Q.R. (Senatus Populus Que Romanus). To kolonier, Antiochia i Pisidia og Iconium i Lycaohia udmønter under Septimius Severus sestertses med S.R. (Senatus Romanorum) og fra Gordian III også andre nominaler. Under Philip I Otacilia og Philip II møntes med SC i Philippolis i Arabia.

- 38: Gordian III (238–244 e.kr.) Antiochia i Pisidia Æ Sestertius.
 fs: IMP CAES M ANT GORDIANVS AVG. Højrevendt buste af Gordian med laurbærkrans.
 bs: ANTIOCHIA COLONIA CAESA i exerguen SR. Kybele siddende venstrevendt med løver for fødderne og tympanon (håndpauke) på knæ.

- 39: Philip I (244–249 e.kr.) Colonia Philippolis Arabia. Æ Sestertius.
 fs: ΘΕΩ ΜΑΡΙΝΩ (DIVVS MARINVS) Højrevendt buste. Herunder ørn bærende Philip I's afdøde fader, Iulius Marinus' sjæl til himmels.
 bs: ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΛΙΤΩΝ ΚΟΛΟΝΙΑC S C (Colonia Philippolis).

Ophøret af lokaludmøntningerne

Lokaludmøntningerne i Syrien, Grækenland og lilleasiens byer fortsætter til ca. 260 e.kr. (da antoninianens og tetradrachmens udhuling til næsten ren kobbermønt forårsagede den gamle betydelig tungere kobbermønts forsvinden) og i fjerne egne som anatolien, Psidien og Pamphylien til ca. 270 e.kr.

De hyppigst på lokaludmøntninger forekommende embedstitler

Romerske administrative

ΥΠΑΤΟC . (hypatos) = cos.

ΥΠΑΤΟC ΑΠΟΔΕΔΕΙΓΜΕΝΟC = (h.apodedeigmenos) = cos. Des.

ΑΝΘΥΠΑΤΟC = (anthypatos) = prokonsul.

ΥΠΑΤΕΩΝ = (hypateân) = legat

ΠΡΕCΒΕΥΤΕC = (presbeutes) = legat

Lokale administrative

ΑΡΧΩΝ = (arkân) = byleder

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥC = (grammateus) = byleder

ΠΡΥΤΑΝΙC = (prytanis) = byleder

CΤΡΑΤΗΓΟC = (strategos) = bymagistrat

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗC = (epimeletes) = curator

Lokale sakrale

ΙΕΡΕΥC = (hiereus) = præst

ΑΡΧΙΕΡΕΥC = (arckhiereus) = ypperstepræst

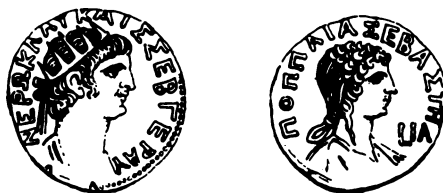
ΑΓΩΝΟΘΗΤΗC = (agânothetes) = leder af legene

ΠΑΝΗΓΥΡΑΡΧΗC = (panegyrares) = leder af de offentlige festspil.

Alexandria i Ægypten

Billon. Denne by udmøntede fra Tiberius (14–37 e.kr.) til Domitius Domitianus (296–297 e.kr.) tetradrachmer. Denne mønt vejede oprindelig ca. 14 gr. med et sølvindhold på 33–25 %. Tetradrachmens værdi var lige under en denar (24 oboler mod denarens 28/29). Dette har for den lokale befolkning kun haft liden betydning, da den ægyptiske valuta i lighed med vore dages østeuropæiske var en lukket valuta. Der var vekselvang og ingen fremmed valuta måtte importeres, ligesom de ægyptiske ikke måtte eksporteres. Denne særstilling skyldtes sandsynligvis Ægyptens retslige stilling som kejserens private ejendom styret af en præfekt. Tetradrachmens udvikling følger den almindelige i romerriget med reducere af vægt og finhed. Under Nero indeholdt den 16 % sølv, under Commodus 8 % og

under Diocletian 2 %. Motivvalget er det samme som de øvrige lokaludmøntninger med kejseren på forsiden, blot finder man på bagsiden også personifikationer. Tetradrachmen i Alexandria var dateret med tiltrædelsesår i modsætning til Antiochia, der som i Rom daterede med tribuniciske potestater og konsulater.

- 40: Nero (okt. 54–68 e.kr.) Alexandria ved Ægypten Billon tetradrachme.
 fs: ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΤΗ ΓΕΡ (imp. Nero Claudius caesar augustus germanicus). Højrevendt buste med strålekronen af Nero.
 bs: ΠΟΠΠΑΙΑ ΣΕΒΑΣΤΗ L ΙΑ (Poppæa augusta = Neros 2. kone) L = ETOYS = tegn angivende at det efterfølgende er tal, ΙΑ = 11; altså 11. regeringsår og dermed slået mellem 29. aug. 64 og 28. aug. 65 e.kr. Højrevendt buste af Poppæa.

Aes. Mellem Augustus erobring af Ægypten og Tiberius' genindførelse af tetradrachmen, møntedes kun små aesstykker. Fra Nero udmøntedes drachmer som store aesstykker og aes i størrelse fra drachme til dichalchon udmøntedes regelmæssigt til Marcus Aurelius og derefter med spredte udmøntninger til severene. Især udmøntningerne under Traian, Hadrian og Antoninus Pius var kvantitativt store.

Nomeudmøntningerne. I Ægypten centreredes aesudmøntningen ikke om bystaterne, idet kejseren videreførte den ptolemæiske rigsorganisation uden byer af betydning. Til brug i Ægyptens administrative enheder, de 60–70 nomer, udmøntedes i Alexandria store aesstykker, hvorpå 3/4 af nomernes navne findes under kejserne Domitian, Traian, Hadrian, Antoninus Pius og Marcus Aurelius, sidstnævnte som caesar under Antoninus Pius mellem 29. august 144 og 28. august 145 e.kr.

Udmøntningerne i klientstaterne. På disse finder man, som på provinsudmøntningerne, på den ene side kejserens billede og på den anden som regel den regerende lydfyrste. I lighed med provinsudmøntningerne, kunne det her også dreje sig om ædelmetaller; i vesten denarer og i østen drachmer. Kongerne af Bosperus danner en ekceptionel undtagelse; idet de udmønter guldstatere på ca. 7,8 gr. Disse forringes i tidens løb til elektron-, billon-, tombak- og broncestatere.

5. KEJSERTIDENS UDMØNTNINGER ca. 300–500 e.kr.

Diocletians og senere Constantins reform samt kristendommens sejr omkring midten af 300-tallet påvirkede på hver sin måde mønternes udseende betragteligt; alt dette danner derfor et vendepunkt i den romerske numismatik.

Nominalerne. Medens Diocletian valgte at stabilisere aureus'en på 1/60 romersk pund, er det centrale i Constantins reform i 312 e.kr. indførslen af en ny guld mønt solidus = 1/72 romersk pund (ca. 4,5 gr.). Denne mønt blev derefter Romerrigets hovedmønt og forblev stabil i næsten 700 år, d.v.s. langt ind i byzantinsk tid.

Diocletians reform genindførte en lødige sølv mønt, der blev møntet med en vægt af 1/96 pund (ca. 3,4 gram); den vejede således det samme som en denar på Neros tid. I 300-tallet møntedes dog adskillige sølv nominaler og deres vægt svinger voldsomt; da de samtidig er ret sjældne, skal de ikke omtales her.

Diocletians reform ca. 296 fik stor indflydelse på kobber mønterne. Han indførte 3 nominaler: En follis (ca. 10 gr.) og to fraktioner (på ca. 4 resp. 1 gram). Mønterne var ligesom den gamle antoninian overtrukket med et tyndt lag sølv. Follis'en og den mindste fraktion bar kejserens billede med laurbærkrans, medens den mellemste havde det med strålekrone og lignede i det hele taget den gamle antoninian meget.

De to fraktioner blev imidlertid kun møntet i ca. 10 år, så havde inflationen "ædt" dem. Follisen blev også reduceret; da der i tiden mellem Diocletians abdikation 305 og Constantins eneregering efter 324 var hyppige oprør og mange med- og modkejsere, svinger disse reduktioner meget i rigets forskellige dele. Vi viser her blot reduktionerne ved en af de vestlige møntsteder, nemlig Trier:

Follisen		ca. 295:	10 gram	
1. reduktion	ca. april	307:	8,8 gram	Æ1 – modul
2. reduktion	ca. maj	307:	7,6 gram	
3. reduktion	ca. nov.	307:	6,7 gram	
4. reduktion	sidst i nov.	309:	4,4 gram	Æ2 – modul
5. reduktion	midt i nov.	313:	3,3 gram	
6. reduktion		ca. 322:	3,0 gram	Æ3 – modul
7. reduktion		ca. 330:	2,45 gram	Æ¾ – modul
8. reduktion		ca. 335:	1,5 gram	
9. reduktion		ca. 341:	1,3 gram	Æ4 – modul

I højre kolonne ses de ældre betegnelser. De beregnes fortrinsvis på mønternes diameter efter dette system:

Æ 1	større end ca. 25 mm
Æ 2	ca. 25–21 mm
Æ 3	ca. 21–17 mm
Æ 4	mindre end ca. 17 mm

Systemet er selvfølgelig mindre væsentligt for denne periode, nu da vi er nogenlunde sikre på, at det drejer sig om follis'er; men senere i 300-tallet aner vi faktisk ikke, hvad kobbernominalerne hedder, så det er stadig nyttigt at kende og kunne anvende det. F.eks. under Theodosius den Store (379–395) møntes både Æ1, Æ2, Æ3 og Æ4 samtidigt, men vi kender altså endnu ikke deres indbyrdes forhold.

Mønternes design: forsiden: Det omfattende titulatur, vi mødte i tidlig kejsertid, forenkles stærkt. Diocletians titel er højst: IMP C DIOCLETIANVS P F AVG, hvor det meste er velkendt: IMP = imperator, C = Caesar, PF = pius felix (= den fromme og lykkelige) samt AVG = Augustus. En af hans hjælpekejsere Constantius Chlorus (Constantin den Stores far) hedder CONSTANTIVS NOB CAES, hvor NOB CAES = noblissimus Caesar (den højædle caesar). Det eneste problem består i, at mange kejseres navne ligner hinanden meget, især i betragtning af, at vi ikke mere kan støtte os til de naturalistiske kejserbuster. Portrætterne er nemlig nu blevet stiliserede, noget der ikke så meget skyldes manglende kunstnerisk formåen, men snarere er et udslag af en ny ideologi: det er nærmest et portræt af "embedet". Den eneste helt konkrete forskel er, at nogle kejsere bærer skæg, andre ikke – men ak! Det hænder man finder Constantin den Store med skæg, noget han aldrig har haft!

41: Constantin den Store

Reduceret follis (24 mm; 3,8 gr.) Thessalonica 312.

fs: CONSTANTINVS P F AVG

buste med skæg (forestiller antageligvis Maximinus II Daja).

bs: IOVI CONSERVATORI. Juppiter m. globus og septer. I exerguen møntstedet SMTS, den hellige mønt i Thessalonica. Til højre for guden Γ, officina nr. 3. Jvf. omtalen senere.

I 340'erne indførtes fast en ny titel, nemlig D.N. = Dominus Noster = vor hersker. Den erstatter herefter IMP.

42: Theodosius d. Store, Æ 2 Thessalonica 379–383.

fs: DN THEODOSIVS P F AVG

Kejseren som general, bærende hjælm og spyd.

bs: GLORIA ROMANORUM.

Kejseren står på galej. I exerguen TESB (Thessalonica, officina 2).

Mønternes design: bagsiden: Som nævnt ændredes bagsidens design gradvist. Vi vil imidlertid først se på bagsidens exergue (afsnit), hvor møntstedets mærke er (enkelte mærker står dog i omskriften). Ved Diocletians reform kom mønterne fra ca. 17 forskellige byer, spredt over hele romerriget. Nu blev deres forkortelser fastlagt, og kan med en smule øvelse nemt forstås.

Mærket består af tre dele:

- 1) forkortelser, der fortæller det efterfølgende er et møntsted; fortrinsvis SM = Sacra Moneta (Den hellige mønt i) P = Pecunia (Penge fra. . . .) eller M = Moneta (Mønten i).
- 2) forkortelser for selve møntstedet, f.eks. TR = Trier, ANT = Antiochia, ALE = Alexandria. Se tabellen.
- 3) et tal, der angiver hvilket værksted (officina) på mønten, der har produceret stykket. Det er hyppigst med græske tal: A=1, B=2, Γ=3, Δ=4, Σ=5, ζ=6, Ζ=7, Η=8, Θ=9, Ι=10, ΙΑ=10+1=11, ΙΒ=10+2=12 etc. Ved nogle møntsteder, især i Vesten, bruges latinske ordenstal: P=Prima (officina) = det første (møntværksted), S = Secunda (2), T=Tertia (3) og Q=Quarta (4).

Møntmærket kan da sammensættes på følgende måde:

Møntstedet kan (sjældent) stå i omskriften:

43: Maximinus II Daja, follis, Carthago 306.

bs: SALVIS AVGG ET CAESS FEL KART "Til de velbeholdne Augusti og Caesares; det lykkelige Karthago". Felix Karthago går både på møntstedet og personifikationen af byen Karthago. I exerguen Γ = officina 3.

Hyppigst står det i exerguen, og kan omfatte alle tre ovennævnte dele:

44: Galerius, follis 305–311 e.kr.

bs: GENIO AVGVSTI CMH "Til kejserens genius". Genius med patera og cornucopia. I exerguen SMNA = Den hellige Mønt (SM) i Nicomedia (N) officina 1 (A).

Forkortelserne for "mønten i" (SM og M) eller for "penge" (P) kan udelades:

- 45: Maxentius, follis 306–312 e.kr.
 bs: CONSERV VRB SVAE "bevareren af sin by".
 Roma siddende i tempel med 6 søjler. I exerguen AQΓ = Aquileia (AQ), officina 3 (Γ).

Nogle møntsteder er så små, at de ikke er opdelt i officiner, og har derfor ikke numre:

- 46: Constantin den Store, follis ca. 319.
 bs: VICTORIAE LAETAE PRINC PERP: "Til den glædelige sejr som den evige hersker". To Victoriae med VOT PR "det romerske folks edsafslæggelse" (d.v.s. hele folket beder til, at den glade fred vil være evigt). I exerguen PLN = Penge (P) fra London (LN).

Endelig kan rækkefølgen ændres, så officin-nummeret anbringes foran møntstedet:

- 47: Constans, Æ 2 (Centenionalis) 346–350 e.kr.
 bs: FEL TEMP REPARATIO: "Genoprettelse af de lykkelige tider".
 Soldat trækker barbar frem fra hytte. I exerguen SLG = 2. officin (S) i Lugdunum (LG).

Vi har hermed set adskillige bagsider. Som det ses, forudsætter mange af de typer, vi kender fra tidlig kejsertid, omend deres variation bliver mindre. Guderne er oftest Jupiter, Mars, Herkules, Roma og Solen; af personifikationer kan nævnes kejserens/det romerske folks Genius, Moneta, og Victoria.

Kristendommens påvirkning kan også konstateres, især negativt ved de hedenske guders ophør i løbet af 320'erne; idet de erstattes af nye typer.

Eksempler på forkortelser af mønten (÷ komb. m. SM, M og P)	navn i antikken	nuværende navn og beliggenhed
AL, ALE	Alexandria	Alexandria, Ægypten
AN, ANT	Antiochia	Antakiyah, Tyrkiet
AQ, AQVIL	Aqvileia	ruiner ved Trieste, Italien
A, AR, ARL, CON, CONST, KON	Arelate, der periodisk i 300-tallet hed Contsan Constantina	Arles, Frankrig
K, FK, KART	Carthago	ruiner ved Tunis, Tunis
C, CP, CON, CONS	Constantinopel	Istanbul, Tyrkiet
CVZ, CVZIC, K	Cyzicus	ruiner ved Mamarahavet
H, HT, HERAC	Heraclea	ruiner ved Mamarahavet
L, LN, LON	Londinium	London, England
LG, LVG, LVGD	Lugdunium	Lyon, Frankrig
M, MD, MED	Mediolanum	Milano, Italien
N, NIC, NIK	Nicomedia	ruiner ved Izmit, Tyrkiet
OST	Ostia	Ostia Antica, Italien
RV	Ravenna	Ravenna, Italien
R, RM, ROMA, VRB	Roma	Rom, Italien
SM, SIR, SIRM	Sirmium	Sremska Mitrovica, Jugosl.
SIS, SISC	Siscia	Sisak, Jugoslavien
TS, TES, THS	Thessalonica	Thessalonike, Grækenland
T	Ticium	Pavia, Italien
TR, TRE	Treveri	Trier, Vesttyskland

Oversigt over et udvalg af typer:

Typens tekst (i omskriften)	Type	Introduceret år:
GENIO POPVLI ROMANI (til det romerske folks genius)	Genius med patera og cornucopiae.	c. 296
SACRA MONETA AVGG ET CAESS NN (vor Augusti's og Caesares' hellige mønt)	Moneta med vægt og cornucopiae.	c. 301
SOLI INVICTO COMITI (til ledsageren af den uovervindelige sol)	Sol gående med globus.	c. 306/309

MARTI PATRI PROPVGNATORI (til Mars, fædrelandets forkæmper)	Mars gående med spyd og skjold.	c. 309
IOVI CONSERVATORI (til jupiteropretholderen)	Juppiter m. evt. ørn og fange	c. 309
CLARITAS REIPVBLICAE (statens lys)	Sol stående.	c. 317
VICTORIAE LAETAE PRINC PERP (til den glædelige sejr som den evige hersker)	To Victoriae holdende skjold med VOT P.R. over alter.	c. 319
VIRTUS EXERCITVS (hærens dyd)	To fanger siddende nedenfor standard med VOT + nummer.	c. 320
BEATA TRANQVILITAS (den skønne ro)	Alter med VOT + nr. indskrevet.	c. 321
CAESARVM NOSTRORVM (til vores Caesares)	VOT + nr. indenfor laurbærkrans.	c. 320/323
SARMATIA DEVICTA (Sarmatien undertvunget)	Victoria mod højre, fange nederst.	c. 323/324
PROVIDENTIA AVGG (eller CAESS) (Augustis forudseenhed)	Lejrport med to tårne.	c. 324
GLORIA EXERCITVS (Hærens ære)	To soldater med to standarde.	c. 330
GLORIA EXERCITVS (Hærens Ære)	To soldater med en standard.	c. 335
VICTORIA DD AVGG Q NN (vore herrer Augusti's sejr)	To Victoriae med kranse.	c. 341
FEL TEMP REPARTIO (genoprettelse af de lykkelige tider)	Soldat fælder rytter. Kejser står på galej. Soldat trækker fange m.fl.	c. 346
SPES REIPVBLICE (Statens håb)	Stående kejser med spyd og globus.	c. 358
SECVRITAS REIPVBLICAE (Statens sikkerhed)	Victoria mod venstre.	c. 364
GLORIA ROMANORVM (Røernes herlighed)	Kejser stående med fange. Kejser på galej m.fl.	c. 364
REPARTIO REIPVB (Statens genrejsning)	Kejser rejser kvindelig personifikation af staten.	c. 378

SALUS REIPUBLICAE
(Hærens dyd).

Victoria trækker fange. c. 378

VIRTUS EXERCITI
(Statens frelse)

Kejser med fange.
Victoria kroner kejser. c. 396

Da Constantinopel i 330 e.kr. officielt blev rigets nye hovedstad, udsendtes to typer til at fejre dette. De bærer ikke kejserens portræt på forsiden, men de to hovedsteder: Dels CONSTANTINOPOLIS, bagside Victoria på galej, dels VRBS ROMA, bagside ulvenden med Romulus og Remus. Typerne fik senere andre bagsider, og desuden møntedes en type med en buste af POP(ulus) ROMANVS. Disse 3 typer ophørte ca. 346.

Illustration af et par af typerne:

48: Licinius II, follis ca. 321 e.kr.

- fs: DN VAL LICIN LICINIVS NOB C, kejser med hjælm, spyd og skjold.
bs: IOVI CONSERVATORI: Juppiter, en klar hedensk type, og den sidste. SMALB = Den hellige mønt (SM) i Alexandria (AL), officina 2 (B).

49: CONSTANS, Æ 2 (Centenionalis) 346–350 e.kr.

- fs: DN CONSTANS PF AVG, Kejseren med diadem.
bs: FEL TEMP REP: Kejseren på galej med Victoria ved roret. I venstre hånd holder han labarum (kristen standard) med et kristogram. I exerguen RP = Roma (R), første officina (P).

50: Arcadius, Æ 2, 395–408 e.kr.

- fs: DN ARCADIUS PF AVG, Kejseren med diadem, øverst hånd, der kroner ham.
bs: GLORIA ROMANORVM. Kejseren med labarum med kristogram lænende sig mod skjold. Til venstre en bagbundet fange. I exerguen CONΓ = Constantinobel (CON), officina 3 (Γ).

Man ser, at kejserne nu også dominerer bagsiderne: Kejseren til hest, stående med spyd, skjold eller labarum, tramper på babarer eller trækker af med dem, kejseren på galej og mere af samme skuffe. Kejserens dyder hyldes også, men ikke mere med personifikation; hans fromhed symboliseres med et alter, hans militære forudseenhed med en lejrport o.s.v. De nævnte omskrifter er ikke synderligt i overensstemmelse med den gradvise politiske opløsning især i vesten: de beretter nostalgisk om "genoprettelse af de lykkelige tider" og Romernes herlighed". Den vingede Victoria opfattes efterhånden som en kristen engel, hun udskiftes dog først i 530'erne med en "rigtig" (mandlig) engel.

Kristendommen ses ellers kun i de små detaljer: især labarum med kristogram (✠, sammensat af græsk XP = latin KR(istus)); også korset vinder indpas, ja dominerer enkelte småmønter. Grunden til den kristne tilbageholdenhed skyldes dels at der stadig var mange hedninge, dels at de kristne i begyndelsen var imod afbildninger af Kristus, noget sådant sker først ca. 690 og bliver ikke almindeligt før i 800-tallet.

51: Theodosius I, Æ 4 (nummus), Kyzicus 379–383 e.kr.

fs: DA THEODOSIVS PF AVG. Kejseren med diadem.

bs: SALVS REIPVBLICAE. Victoria mod venstre, trækkende fange. I exerguen SMKB = Den hellige mønt (SM) i Kyzicus (K), 2. officina (B).

Afslutning. Efter Theodosius død i 395 gik den vestlige del under sønnen Honorius gradvist i opløsning: Britannien blev opgivet, og folkevandringerne kostede stadig riget territorier. Vandalerne erobrede Nordafrika, og i 476 afsattes den sidste vestromerske kejser i Rom, der derefter var i Gothernes besiddelse. Begge disse folkeslag udsendte interessante møntserier, baseret på nummus'en.

Nummus'en (græsk: nummion) var en lille kobbermønt, der ihvertfald var blevet møntet siden Theodosius I; en mønt på Æ4-modul, ca. 13 mm. Andre nominaler i kobber møntedes praktisk taget ikke i 400-tallet.

Problemet blev dermed det store svælg mellem skillemønten (kobber nummion'en) og værdimønten (guld solidus'en). Den østromerske kejser i Constantinopel, Anastasius I, der besteg tronen i 491, fik ca. 498 stabiliseret forholdet til 1 AV solidus = 16.800 Æ nummia, fulgt af en revaluering ca. 10 år senere til 8.400 Æ nummia. I denne sammenhæng er det vigtigste, at der udmøntedes multipla af nummion'en med græske værditegn, bl.a. 5 nummia (mærke ₤), 10 nummia (I), 20 nummia (K) og follis = 40 nummia (M).

Denne reform bevirker en radikal ændring i kobbermønternes design, og normalt betegner man dette som begyndelsen af de byzantinske serier. Det er dermed også afslutningen på denne gennemgang.

52: Justinian I, Æ follis/ 40 nummia, Cyzicus 540/541.

fs: Dominus Noster IVSTINIANVS Per Petuus AVGVstus. Teksten er i hovedsagen velkendt (perpetuus = for evigt). Kejseren ses en face, ikke i profil.

bs: M er nominalen = 40 nummia. Til venstre og højre står regeringsåret ANNO XIII (14) = aug. 540/41. Møntstedet er angivet ligesom efter Diocletians reform: IVZ = Cyzicus, B = officina 2.

6. SØGEPROCES MED OMTALE AF DE VIGTIGSTE KATALOGER OG VÆRKER

Howdan bestemmer man en romersk mønt? Vi kan anbefale denne metode:

1. Bestem møntens indskrift og evt. dens nominal (her kan denne lille artikel være til en vis gavn).
2. Søg mønten ved opslag i et mindre katalog (i praksis det man har købt).
3. Fejler dette, søges i et af de større kataloger (de er meget dyre, men kan lånes forskellige steder).
4. Fejler dette også må man prøve hos en ekspert (f.eks. på museer).

Hovedreglen er altså: gør mest muligt af arbejdet selv! Det giver dels den største øvelse (og tilfredsstillelse) i længden, dels har de ansatte på museerne andet at gøre end at identificere almindeligheder.

En anden vigtig regel er: Køb ikke for slidt kvalitet! Selvfølgelig er økonomien bestemmende herfor; vi mener blot, at der skal være en chance for at identificere mønten. Man lærer dog hurtigt at tage et skøn over, om manglerne ved et stykke er for graverende: en mønt fra 300-tallet er ikke meget værd uden møntsted, ej heller en lokaludmøntning uden bagsideomskrift. Man skal også vogte sig for, at alt for mange numre på IMP. og TR.POT. mangler på en tidlig kejsertidsmønt – især hvis bagsidens personifikation er en af de almindelige.

Medens slitage på en mønt er uafhjælpeligt, kan kruster o.lign. fjernes på forskellig måde. Det er svært, og vi henviser til Peter Flensburg's "*Mønter som Hobby*" (1975), hvor der er et lille afsnit om rensning og konservering (side 59–63).

De mønter, der købes på større auktioner og hos større mønthandlere, er ofte bestemte. Vi vil dog gennemgå identificering helt fra bunden, dels kan man falde over ubestemte mønter, enkeltvis eller i større lots, og dels kan mønthandlere jo tage fejl i skyndingen.

Søgeproces I: Centralregeringsmønter (numre henviser til foromtalte firetrins-metode)

1. Man prøver at bestemme kejseren ("graver" hans navn frem, ser på profilen), ser på bagsiden (bestemmer gud, personifikation eller noget andet), fastslår nominalen (denar, as, follis etc.).
2. De små kataloger er David R. Sear: *Roman coins and their values*, London 1974 (engelsk, ca. 75 kr.) og Kankelfitz: *Katalog Römischer Münzen*, München 1974–76, (tysk, ca. 350 kr.). Begge kataloger er forsynet med en omfattende gennemgang af bagsider, møntsteder osv. Vi tænker os, at vi vil identificere mønt nr. 51 (den lille kobber-nummion) efter Sear. Det er opbygget efter systemet 1) kejsere (kronologisk) 2) nominaler (de største først) og 3) indenfor nominalerne alfabetisk efter bagsidens begyndelsesbogstav. Vi finder mønten under 1) Theodosius I, 2) nominalen Æ4 og 3) bagsiden under S (Salus. . .) med nummeret 4088. Systemet er dog svagt, især hvad angår mønter med mærke for udmøntningssteder, idet der kun er plads til et "typisk" eksempel.
3. De små kataloger er selvfølgelig ikke komplette; mønt nr. 41 kan således ikke findes i Sear. Af de "store" kataloger er de vigtigste: Cohen: *Description Historique des Monnaies frappées sous l'empire Romain* (1880–92) genoptrykt i 1955, Mattingly m.fl. *Coins of the Roman Empire in the British Museum* (1923–62 og senere genoptryk af flere af bindene) og endelig *Roman Imperial Coinage*. Sidstnævnte (hyppigt forkortet RIC) er det moderne referenceværk, hvor forskningen er helt à jour.
4. "Experter" findes bl.a. i Mønt- og medaljesamlingen ved Nationalmuseet i København. Stedet er dog p.g.a. manglende bevillinger lidet "kundevenligt". Museet råder i øvrigt over en omfattende samling litteratur om romerske mønter, bl.a. alle de store værker.

Mønthistorie: Der findes uendelig lidt på dansk. Brock: *Numismatiske undersøgelser* betræffende den senere romerske kejsertid, Kbh. 1874 er svær at få fat i og delvis forældet. Nationalmuseets hæfte om "Inflation" (Kbh. 1976) har et fantastisk godt afsnit om inflation i republik og kejsertid. Endelig behandler Niels Hannestad i "Romersk kunst som propaganda" (Kbh. 1976) en del mønter. For de sprogstærke kan anbefales Michael Grant: *Roman Imperial Money* (London 1954) og C. H. V. Sutherland: *Roman coins* (New York 1974), begge gode indføringer med bibliografi. Desuden har mange både danske og udenlandske tidsskrifter

jævnligt artikler om romerske mønter; således kan det nævnes, at det engelske "Coin Monthly" har en fast rubrik om antikke mønter, "Among the Ancients".

Søgeproces II: Lokaludmøntninger:

1. Ved lokale udmøntninger opstår en del komplikationer. Kejserens buste genkendes ikke så nemt, idet den kunstneriske standard er noget svingende fra by til by. Bagsidemotivet ser ofte "spændende" ud, men det hjælper bare ikke altid. Diana Ephesia forekommer på ca. 40 forskellige byer, så man kan nemt bruge en 6–7 timer med at gennemse adskillige museums kataloger. Omskriften skal man også vogte sig for: f.eks. er indskriften CEBACTA både en titel og et bynavn, således at det teoretiske antal muligheder løber op i ca. 30. Det var altså en løftet pegefinger: Mønten skal helst være med størsteparten af indskriften intakt, eller også bør den være meget billig i indkøb!
2. Det er vigtigt at erindre, at lokaludmøntningerne uanset om sproget er latin eller græsk henregnes til de græske serier. Katalogerne omfatter derfor oftest græske mønter fra 600 f.Kr. til 300 e.Kr., således at de romerske lokaludmøntninger uvægerligt kommer i "mindretal". Et lille godt katalog er H. A. Seaby: Greek Coins and their values, London 1975 (ca. 75 kr.). Dette giver en oversigt over de byer, der har udmøntet, og udmærker sig med kort, der angiver disses beliggenhed. Derimod er priserne uanvendelige og der er som nævnt en del tidlig græsk materiale med. Hvis man seriøst vil samle lokaludmøntninger må man anskaffe B. V. Head: Historia Nummorum (London 1887 og senere genoptryk) (ca. 250 kr.). Dens byudvalg er tilstræbt komplet og den indeholder specielle afsnit med oplysninger om byernes udmøntninger, titler, æradateringer m.v.; den er i det hele taget uundværlig ved råidentificeringen her på trin 2. De alexandrinske tetradrachmer, der nok er de almindeligste lokalmønter, dækkes af J. W. Curtis: The Tetradrachms of Roman Egypt (Chicago 1969). Mønthistorie findes der for de sprogkyndige i P. R. Franke: Kleinasien zur Römerzeit (München 1968) (ca. 35 kr.). Ligeledes findes her også sporadisk omtale i tidsskrifter, f.eks. havde Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (NNUM) nr. 1 1977 en artikel af Jan H. Nordbø om "Græske byalliancer i kejsertiden".
3. De store kataloger findes i hovedsagen ved museer. Har man fundet kejseren og byen under punkt 2, kan man finde den specielle type i disse store kataloger. Her kan nævnes: British Museums Catalogue of Greek coins (29 bind) (pris ca. 6.000 kr.) og vores eget Nationalmuseums Sylloge Nummorum Graecorum, en serie der startede i 1942 og endnu ikke er afsluttet.
4. Vi har tidligere prædikeret, at man ikke skulle ulejlige museumsfolk unødigt, men med disse lokale udmøntninger er der så store problemer, især for begynderen. Så ingen regel uden undtagelser!

PETER FLENSBORG

Stuðiestræde 8, 1455 Kbh. K, Tlf. 01-155043

Køber kontant

hele samlinger

samt bedre enkeltmønter

Vurdering for Museer, Forsikringsselskaber Advokater og Skifteret

Henvend Dem trygt til en ekspert med mere end 20 års numismatisk erfaring

Kom ind og snak mønter

Vi har et stort udvalg i

Primitive betalingsmidler
Udenlandske mønter
Årstalsmønter
Numismatisk litteratur
Romerske mønter
Orientalske mønter

Sedler
Medaljer
Tilbehør
Crowns
Byzantinske mønter
Guldmønter

til særdeles rimelige priser

Stuðiestræde 8 - stedet hvor der handles

MONETER

KLOSTERSTRÆDE 18 - 1157 KØBENHAVN K (01) 14 82 88

BANKNOTES - COINS - MEDALS

**PENGESEDLER FRA HELE VERDEN PÅ LAGER
MEN VI SØGER FLERE!**

Ligeledes sælger og søger vi mønter og frimærker fra hele verden.
Vores store liste over pengesedler tilsendes gratis.

Speciale:
NUMISMATISK LITTERATUR

CITY COIN CENTER A/S

SKINDERGADE 41 . 1159 KØBENHAVN K. . TELEFON (01) 14 51 14 – 14 27 14

ÅRET 1976 I DANMARK – RENT NUMISMATISK

PRIVATBANKEN ÅBNER SIT MUSEUM PÅ BØRSEN.

Den 7. jan. 1976 indviede overborgmester Urban Hansen Privatbankens Bankmuseum. Primus motor bag dette initiativ var Olav Holst, Tage Vintergaard og Torkil Søager, som efter deres pensionering i 1973 tog fat på at indsamle gamle dokumenter, møbler, billeder og meget andet med det formål at oprette et museum. Disse tre støvede rundt på bankens lofter, på lageret i værksteder, hovedkontor og filialer, og overalt dukkede der interessante ting frem. At Børsen blev det sted, hvor Bankmuseet blev indrettet, er ikke nogen tilfældighed, da dansk bankvæsens vugge har stået på Børsen, idet Danmarks første bank, Kurantbanken, havde domicil på Børsen oppe på første sal lige over museet fra 1737–1787. Derefter overtog Speciebanken lokalerne og var her til Statsbankerotten i 1813. I 1858 rykkede Privatbanken så ind i de gamle lokaler efter først at have haft til huse i en hjørneejendom på Amagertorv. I 46 år havde Privatbanken hovedkontor på Børsen, indtil den i 1904 rykkede over gaden til sin nyopførte bankbygning. Børsen og Privatbanken har altså en fælles fortid, og det var også her på Børsen, at Tietgen havde sit kontor, hvor så mange store beslutninger er blevet taget. Det ny Bankmuseum er indrettet i to lokaler. Det ene er opbygget som rammen om C. F. Tietgens kontor møbler og de ting der har tilhørt ham. I det andet lokale er opstillet en kassererskranke med alt hvad dertil hører. I seks montrer kan man finde mange kuriøse ting med tilknytning til bankvirksomhed, bl.a. alle de originale dokumenter fra bankens start i 1857, det første checkhæfte i Danmark, bankens første kassebog, Tietgens ansættelseskontrakt fra 1857 samt hans afskedsbegæring fra 1896. Museet har åbent hver onsdag fra kl. 14.30–17.30 og er vel et besøg værd.

SKANDINAVISK NUMISMATIK.

Ved årsskiftet overgik det nordiske møntblad Skandinavisk Numismatik til nyt og større format, og ikke nok med det – oplaget blev sat op til 17.500 eksemplarer, og sælges nu gennem alle svenske kiosker.

ARNO MALINOWSKI DØD.

Den 10. januar døde den kendte billedhugger og medaljør Arno Malinowski i København. Malinowski blev født 1899 og blev uddannet først hos Kgl. hofgravør S. Lindahl, hvorefter han kom på kunstakademiets billedhuggerskole. I en årrække var han knyttet til Den kgl. Porcelainsfabrik og senere en højt estimeret medarbejder ved Georg Jensens sølvsmedie i København. En biografi over Malinowski findes i Weilbachs kunstnerleksikon bd. II. Malinowski holdt mest af at grave direkte i stemplet, hvilket giver hans medaljer et smukt og måske noget groft udseende. Han er bl.a. mester for Landsforeningen Dansk Arbejdes medalje (omtalt NNUM 1947 s. 35) samt Ludvig Holberg medaljen (NNUM 1949 s. 189). I 1951 blev han tildelt Det Spansk-amerikanske Numismatiske Selskabs broncemedalje på den Internationale Medaljeudstilling i Madrid. Malinowski udstillede på Charlottenborgs Efterårsudstilling fra 1920, og i 1933 modtog han Eckersbergmedaljen. Han er repræsenteret på flere udenlandske museer, og til hans mest kendte arbejder hører kongemærket, som under den tyske besættelse af Danmark blev et nationalt symbol for talrige danskere, medens Den Anden Verdenskrig stod på. Det sidste Arno Malinowski fik gjort færdigt var 6 H. C. Andersen medaljer for Georg Jensens Sølvsmedie. Af denne serie er kun en enkelt blevet sat i produktion ved hans død og det kun i ringe antal, idet man har problemer med prægedybden og dermed den færdige medaljes skær. Malinowski vil blive savnet af både kunstnerne og salmere.

SVENSK FORENINGS AUKTION.

Kristianstadsortens Numismatiske Forening havde lørdag d. 24. januar samlet ikke mindre end 300 mennesker – købelysten var stor og omsætningen nåede 1,4 mill. sv. kr. Hovedparten af mønterne var svenske, med blandt de danske er det værd at bemærke, at Fr. VI's 1 Fr. d'Or 1838 i kvl. 01 blev solgt for 6.300 s.kr. incl. moms og salær. Danske guld 10 og 20 kroner holdt priserne for de ældres vedkommende, medens de mere almindelige som 10 kr. 1913 og 20 kr. 1914 lå ca. 100 kr. under vurderingen.

STOR BOGSAMLING TIL DEN KGL. MØNT- OG MEDAILLESAMLING.

900 bind, som hidtil har været opbevaret på Den kgl. Mønt, og som for størstedelens vedkommende stammede fra Mønten i Altona, er blevet overflyttet til Den kgl. Mønt og Medaillesamling og indgår i denne afdelings store bibliotek. Hovedparten af bøgerne omhandler prægnings teknik, bjergværksdrift samt andre ting som et udmøntningsværksted havde brug for.

MØNTFESTIVAL I HILLERØD MED SUCCES.

Søndag den 29. februar løb Møntsamlersforeningen for Nordsjællands hidtil største møntmesse og udstilling af stablen på Hotel Lindeskov på Torvet i Hillerød. Tilstømningen var stor lige fra morgenstunden, og kl. 11.00 og 13.30 havde O. P. Vendeltoft omvisning i Pengehistorisk Museum, der var beliggende kun 50 meter fra møntbørsen. Selve åbningen blev foretaget af dir. Poulsen fra Det Nationalhistoriske Museum og han udtrykte ønsket om, at flere af den slags arrangementer måtte kunne afholdes i Hillerød i de kommende år. Da dagen var omme havde mere end 750 betalende gæster passeret indgangen og lægges hertil de handlende og de indbudte gæster, har det samlede antal nok været ca. 900 mennesker. Blandt de handlende var der enighed om, at salget af årgangsmønter var stærkt stigende igen, og stort set var alle tilfredse. En bedømmelse af de udstillede samlinger i de 30 montrer er altid svær, men ret så mange var dårligt arrangeret med for lidt eller slet ingen oplysning og uden en egentlig rød tråd. Det vil straks være lettere at pege på de udstillinger, der fangede og som kunne fortælle en noget. Det var tilfældet med montre 2: Engelske kol. med en pæn opsætning med landkort og en kort orientering. Montre 12 var en pæn og nydelig opsat typesamling fra De Dansk Vestindiske Øer. 13–14 viste skibsmotiver var mønter, tegn poletter og sedler og ligeledes var udstillet bøger, der berørte dette område. Denne samling samt en udstilling, der viste kvalitetsvurderingen, var der fra flere klubber interesse for at vise ved kommende lokale arrangementer. Godt opsat og særdeles instruktiv var også kommunesedlerne fra Helsingør samt to store tavler, der viste sedler brugt i Danmark 1940–45, en pæn suite med mange sjældne ting. Ligeledes var udstillet Nationalbankens sedler i tidsrummet 1819–1937. Også en pæn samling, men en hel del af sedlerne var nytryk og brugt som bilag til Dr. Wilckes bøger. Imponerende var også en næsten komplet poletsamling, men der savnedes også her en information, der kunne indføre nye samlere i dette spændende emne. De to sidste montrer jeg vil omtale, er en udstilling af EF-mønter, hvor der virkelig var gjort noget ud af opsætningen samt en nydelig samling af Slesvig-holstenske mønter, hvor der både var tilføjet landkort og stamtavle. Til udstillingen var trykt et 28 sidet pænt udstyret katalog med en række gode artikler. Af størst interesse vil nok være J. Kristensen-Elsoe's artikel om Helsingør kommunesedler fra 1921. Det er en velskrevet og morsom beretning om Helsingørs borgmester Peder Christensen, som fik fremstillet kommunesedler i værdierne 1 kr. og 5 kr. Meningen med disse sedler var, at folk skulle spare op, således at kommunen fik færre skatterestanter. Walter Kristensen beretter om Pengehistorisk Museum og O. P. Vendeltoft skriver om møntprægning i Hillerød. Museumsinspektør Kirsten Bendixen skriver "Lidt om dalere" – dette i anledning af at museet har udlånt dalerfundet fra Klelund i Ribe amt. Katalogets sidste beretning er fakta omkring L. E. Bruuns mønt- og medaljesamling, som er deponeret på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg Slot, hvor den skal tjene som reserve for Den kgl. Mønt- og Medaillesamling indtil år 2023. Alt i alt var dette et arrangement, man sent vil glemme.

INFLATIONS UDS STILLINGEN PÅ NATIONALMUSEET.

Først i marts måned åbnede en meget smuk særudstilling med titlen INFLATION i Nationalmuseets udstillingskælder i Ny Vestergade 10. Bag denne udstilling stod to af Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings dygtige medarbejdere nemlig, museumsinspektørerne Anne Kroman og Jørgen Steen Jensen. Det var en fornøjelse at bese denne udstilling, som bestod af 10 vægmontrer og 8 fritstående montrer. Foruden denne udstilling er trykt en aldeles god instruktionsbog på 71 sider med titlen: INFLATION. Også den er udarbejdet af de to museumsinspektører, som har tilrettelagt udstillingen, og afsnittene i bogen følger nogenlunde de enkelte montrer. Der startes med inflation i Athen under den Peloponesiske Krig 405–406 f.kr., hvor der var mangel på sølv mønt, og hvor man udgav mønter af kobber med overtræk. Desuden omtales den ptolemæiske bronceinflation i Egypten i det 3. og 2. årh. f.Kr., som opstod grundet mangel på sølv. I montre 2 sås tidlige romerske mønter (Aes grave og republik denarer), og der berettes om finanskrisen i Rom under de Puniske Krige. I den 3. montre belystes Augustus' møntordning ca. år 19 f.Kr., Neros reform 64 e.Kr. samt denarernes forringelse i det 2. årh. e.Kr., og montre 4 viste Caracallas reform 211 e.Kr. samt udviklingen henimod møntvæsenets sammenbrud i det 3. årh. Dernæst vises de konsolideringsforsøg, der fulgte den kyndige og energiske kejser Aurelian (270–75). Værdien var anført på mønten som XX eller XXI eller med de tilsvarende græske tegn K eller KA, og Anne Kromann stiller her spørgsmålstejn ved den gængse opfattelse, at disse angivelser skulle stå for 20 eller 21 og mener, at XXI skal forstås som 20 = 1, hvilket skulle tilkendegive, at mønten består af 20 mindre enheder. Aurelians reform fik dog ikke så stor betydning som Deokletians reform i 296 e.Kr. og Konstantins reform 312 e.Kr., og desuden vistes i denne montre kobberinflationen i det byzantinske rige. Dernæst kom turen til middelaldermønter startende med Karl den Store og hans reform i 790'erne. Denne kejsers rigsdenarer var små mønter, men handelens krav om større mønter medførte, at grossen blev indført ca. 1250. I en særskilt montre vistes nogle danske møntenheder over en længere periode. Der vistes penninge, hvide, skillinge og markstykker, og desuden var udstillet en tidlig dansk kursliste. Her fik vi også at vide, at Amerikas opdagelse og den enorme import af sølv førte til inflation i Spanien i første halvdel af 1500-tallet. Desuden belystes kipper- og vippertiden i Tyskland i 1620'erne. Udtrykket 'Kipper og Vipper' stammer fra, at folk kippede eller udvippede de tungeste mønter og på den måde sikrede sig profit. I den montre, som omhandlede 1700-tallet, kunne man se de første danske sedler, som fremkom under Den Store Nordiske Krig i 1713. Desuden vistes her svenske plåtmønter og de såkaldte Gørts-dalere. Sidste montre viste revolutionssedler fra Frankrig samt diverse seddeltyper (officielle og private) i tiden umiddelbart før og efter den danske Statsbankerot i 1813. I udstillingens sidste del kunne man se ting som: Amerikas borgerkrig, tyske inflationssedler, russiske sedler, den ungarske hyperinflation, der til sidst resulterede i en seddel på 100 millioner billioner Pengö

(et 1-tal efterfulgt af 20 nuller...)). Desuden var her lejlighed til at se ældre kinesiske sedler heriblandt en af de ældst bevarede pengesedler, som stammer fra kejser Tai Tsu (1386–1398) og sluttelig kunne ses nyere mønter samt litteratur omhandlende inflation. Bogen, der koster ca. 32 kr., kan anbefales de danske samlere på det varmeste, og den kan fås i de fleste større mønthandeler samt hos boghandlere. Udstillingen sluttede den 9. maj og blev en ubetinget succes.

MØNTÅRBOGEN 1976.

Denne nye årbog blev en ubetinget succes (hele to oplag) og fik overalt gode anmeldelser. Vi bringer her formanden for Numismatisk Forening civilingeniør Peter Hammerichs anmeldelse af bogen i Politiken.

MØNTÅRBOGEN 1976 af Peter Flensborg. 225 sider, illustr. Pris: 45 kr. Udgiver: P. Flensborgs Forlag, Plantagevej 8, 2820 Gentofte.

Vi har her i Danmark længe savnet en let tilgængelig årstalsfortegnelse over vore mønter. I Sverige har man i mange år haft Harry Glücks fortegnelse, og i Storbritannien Seabys kendte publikationer. Holger Hedes og Schous store numismatiske værker, der er systematiske og forsynet med et væld af nyttige oplysninger, er ikke egnede til daglige opslag. Selv om de til en vis grad også har raritetsoplysninger med, har de ikke den direkte købs- og salgsrelevans, som mange ofte har brug for. Det er derfor med stor interesse, man stifter bekendtskab med Peter Flensborgs nye publikation. Hans ambitioner har været store i oplæget, og han har nået de fleste af sine mål. Hovedafsnittet af bogen er et katalog over de danske mønter fra Chr. III. Ganske vist tiltræder han regeringen 1534, men som Hede starter Flensborg med møntreformen 1541. Kataloget er inddelt efter de møntsorter, som hver konge har emitteret. Indenfor disse er listen så naturligvis kronologisk. Hovedreferencen er Hedes Møntværk, Alle Hede-nr. skulle således være med i kataloget. Som bireference er angivet alle de Schou-numre, som det enkelte Hede-nummer i det enkelte år repræsenterer. Yderligere er der referencer til Craig fra Frederik den 5. (1746) og Yeoman fra konventionsmøntens indførelse i 1874. Flere steder er særlige varianter refererende til visse Schou-numre taget med. Der er således tale om et meget omfattende katalog, der på en vis måde binder Schou og Hede sammen uden hele det tunge numismatiske apparat. Flensborg har yderligere gjort kataloget let tilgængeligt ved at afbilde alle de væsentlige mønttyper. Det er gjort ved gengivelse af beskrivelsen af 1791s fremragende stregtegninger. Hvor der har været behov for det, har Flensborg selv suppleret med egne tegninger, der falder nydeligt ind i stilen. Prissætningen er foretaget i 3 grupper, dækkende kvalitet 1+, 1 og 1—. Det er oplyst, at der er udført dobbelt kontrol på priserne. Det enorme antal priser, det drejer sig om, gør det umuligt at fremskaffe aktuelt noterede priser overalt. Flensborg har så fremskrevet

priserne fra flere af de gamle store auktioner. Derved er prisfeltet blevet dækket. For konventionsmøntens vedkommende er der prissætning for 5 kvaliteter, 0, 01, 1+, 1 og 1—.

Katalogdelen fylder 180 sider, 4/5 del af hele bogen. Dens opbygning er således helt afgørende for bogens brug og pris. Her har Flensborg nok været i et dilemma. Han har gerne villet være tro mod Schou og Hede. For sin første årbog har han fornuftigvis fulgt denne intention, selv om bogen derved er blevet stor og noget dyr. Der er bødet på dette forhold ved indførelsen af nogle annoncer, som jeg gerne havde været foruden. Gennemgår man kataloget, slår det en, hvor meget det fylder at medtage alle de mønter, som vi dødelige aldrig har en chance for at se. Det gælder stort set al ældre guldmonet og en lang række prestige- og pragtmønter, der aldrig har været i cirkulation og derfor kun ugentlig tilhører møntserierne. Mit råd skal nok være, at der vel er brug for et katalog som det foreliggende, men med nogle års mellemrum, men ikke hvert år. Mellemtiden må kunne fyldes med simple prislister eller lignende. Det burde præciseres, at priserne er dem, man sandsynligvis kommer til at betale hos mønthandlerne. Salgspriser og de priser, som møntsamlere anvender indbyrdes i bytte etc., ligger nok på et lidt lavere niveau. Specielt for konventionsmønten burde det siges, at de fleste af dem, der er af lavere kvalitet, er usælgelige. Opsat i et katalog virker raritetsbetegnelserne lidt absurde. Specielt virker de uvederhæftige for guldmoneten — Fr. d'Or og Chr. d'Or fra forrige århundrede. Så lave tal, som R, RR og RRR giver udtryk for, er ikke sandsynlige. Samlere kunne komme ud for slemme overraskelser, hvis en større portion dukkede op. Priserne afspejler da heller ikke raritetsangivelsen.

Bogen er velopbygget med ordliste på dansk, engelsk og tysk. Den slutter med nogle numismatiske artikler om reklamemønter, møntvægtlodder og en årsoversigt alle skrevet af Flensborg. Kirsten Bendixen fra Møntsamlingen står for en artikel om moderne dansk medaljekunst. Sluttelig skal nævnes en oversigt over møntsamlereforeninger i Danmark. Der er lagt en solid grund for fortsat virke fra Peter Flensborgs side inden for numismatiske bogudgivelser, og vi venter spændt på de næste udspil.

Dan Notgeld der Stadt Flensburg 1914–1923. Af Herbert Bakowsky. 70 sider illustr. Pris: ca. 20 kr. Udgever: Verlag E. Pröh, Berlin.

Ny i foråret var også denne bog, hvor Bakowsky, der er bosiddende i Kruså, beskriver alle former for mønter og sedler brugt i årene 1914–1923 i Flensburg. Det startede beskedent i 1914–15, da indehaveren af Løve Apotheket Th. Andree udsendte nogle små firkantede kartonstykker, der på den ene side var forsynet med et laksegl og på den anden side værdien 50 pf. De fleste samlere af sønderjydske nødpengesedler kender de Flensborg sedler, der som motiv har tovtækning, men at der eksisterer adskillige prøvetryk med forskellige påtrykte flag, såkaldte flagprøver, er nok ukendt for de fleste. Morsomt er det også at se de forskellige udkast til sedlerne fra trykkeriet Aug. Westphalen samt udkast af den navnkundige numismatiker og maler

Erwin Nøbbe. I modsætning til Sieg finder vi her også angivelse af, hvilke farver nummereringen har og angivelse af, hvordan de forskellige typer No. ser ud. Sedlerne er opdelt efter følgende system: Bysedler, Byværker (gas og elværker), Landkredse, Handelskammer og banker samt private firmaer. Dernæst følger nødmønterne, som ligeledes er opdelt i bymønter, mønter udstedt af offentlige værker, private firmaer og desuden findes optryk af forskellige bekendtgørelser. Et virkelig godt og gennemarbejdet værk, der nok vil finde stor udbredelse.

STORAUKTION HOS AHLSTRÖM I STOCKHOLM

Ahlströms 11. auktion fandt sted den 24. og 25. april. Det var 2. del af Gunnar Ekströms samling, der kom under hammeren. Dyreste mønt blev som ventet Johan III's portugølser, denne mønt satte nordisk rekord med et bud på 220.000 s.kr. Dernæst fulgte Gustav II Adolf's 10 dukat 1632, som fik hammerslag ved 121.000 s.kr., og Adolf Frederiks dukat 1751, en mønt fremstillet af guld fra Östra Silfberget i Dalarna. Denne mønt købtes for en pris af 117.000 s.kr. Efter disse fulgte et par guldmønter, som 'kun' nåede op på mellem 90.000 s.kr. og 99.500 s.kr.

Ser vi på den danske afdeling var der virkelig mange pæne ting, også middelaldermønter, noget vi ellers ikke er forvandt med herhjemme, bl.a. solgtes en Hardeknud Hbg. 1 til 1300 s.kr., og en Magnus d. Gode Hbg. 1 gik for 550 s.kr. Derudover var der mønter fra Svend Estridsen, Erik Emune samt en hel del af de såkaldte borgerkrigsmønter. Ja selv et smukt eksemplar af Christoffer af Bayernes skilling fra Lund manglede ikke. To af de større danske mønter, nemlig DOC specien H:63A (en mønt der var præget for Dansk Ostindisk Compagnie) samt Fr. IV's speciedaler 1704 fik begge hammerslag ved 18.000 s.kr. Fr. V's 2 speciedaler i anledning af kongens kroning i 1747 gik for 10.000 s.kr., og D. J. Adzers specie for Fr. V fra 1764 kostede i et rent 0-eksemplar den nette sum af 12.000 s.kr. På denne auktion gik det også ganske godt for de danske guld 10 og 20 kroner, der alle blev solgt til en hel del over vurderingen, og helhedsindtrykket var jævnt til ganske pænt stigende priser på alle danske mønter.

ORDENSHISTORISK SELSKABS 10 ÅRS JUBILÆUM.

I anledning af Ordenshistorisk Selskabs 10 års jubilæum havde man foranstaltet en stor udstilling i Tøjhusmuseets våbensal. Det var en meget smuk udstilling i monter på blå baggrund, og der vistes sjældenheder, som selskabets medlemmer ejer og desuden sås ting udlånt af Dronning Margrethe, Dronning Ingrid og Prins Peter. Desuden havde den islandske ambassadør været formidler, og derudover var udlånt ordner og dekorationer fra ordenskapitlerne i Norge og Danmark, fra Rosenborg, Nationalmuseet og Tøjhusmuseet, og fra Åbo Slot vistes for første gang en komplet

samling af finske ordner. Fra Danmark kunne man se en så stor sjældenhed som 'Den Væbnede Arm'. Den blev oprindelig indstiftet af Chr. 4., men det eksemplar, der vistes på udstillingen, stammede fra Rosenborg Slot og er med Chr. 5.'s monogram. På udstillingen kunne man også se russiske pragtstykker med ædelstene og forfinet emaljearbejde. Der var til lejligheden trykt et lille katalog, men der vil senere blive fremstillet et mere omfattende. Udstillingens idé var at vise sjældenheder, selve den smukke håndværksmæssige kvalitet samt at belyse ordensvæsnets historie, hvilket til fulde blev belyst på denne udstilling, som kunne beses i tiden fra den 29. april samt i månederne maj og juni.

3. INTERNATIONALE NUMISMATISKE MESSE I HELSINGBORG.

Lørdag og søndag den 8.—9. maj gik det igen løs i Idrottens Hus i Helsingborg. På den første møntmesse, som blev afholdt i 1973 var der 41 handlere fra 7 lande og omkring 5000 besøgende. I år var der 46 handlende fra USA, England, Polen, Holland, Danmark, Finland og Sverige, og der var virkelig pænt besøg på begge dage. Til messen som var et eldorado for alle mønt-, medalje- og seddelsamlere, var udsendt et særnummer af det store nordiske møntsamlersblad: Skandinavisk Numismatik som messe-katalog. Dette blad var på 86 sider med en mængde spændende artikler, og abonnenter på Skandinavisk Numismatik fik således dette messe-katalog gratis.

NY DANSK REKORD.

Chr. 4's portugølser gik til Sverige.

På Hornungs auktion den 12. og 13. maj blev dyreste mønt også den hidtil dyreste mønt, der nogensinde er solgt i Danmark. Chr. 4's portugølser H-9, sch:4 fik efter ivrig kamp mellem en dansk mønthandler og to svenske mønthandlere hammerslag ved 205.000 d.kr., hvilket med salær og moms vil sige 265.218 d.kr. Den hidtil dyreste mønt var 1/2 portugølseren, som sidste år solgtes på Bruun Rasmussens efterårsauktion, og som kom til at stå ejeren i ca. 1/4 mill. kr.

Denne auktion bød på usædvanlig mange græske og romerske antikke mønter, og i hvert fald for de romerske mønters vedkommende kan man spore en ret markant stigning i interessen. Romerske mønter er i øjeblikket forholdsvis rimelige i pris hos de danske mønthandlere, men det vil sikkert ikke vare så længe, før vi når op på det udenlandske niveau. Vurderingsprisen for de danske guldmonter — salær og moms taget i betragtning — kom til at passe for det meste materiale. Undtaget herfra var 2 stk. dukater 1746 og 1754, som var sat temmelig højt, og som følge deraf gik retur.

De ældre danske, d.v.s. middelaldermønter gik også stort set til vurderingen. For mønter fra 1541 til dato lå prisen på linie med vurderingerne i MØNTÅRBOGEN 1976. Undtaget herfra var Ebenezer kroner samt Chr. 6's krone 1731, der i kvl.0

kostede den nette sum af 8.000 kr. At interessen for årgangsmønter ikke er kølnet sås af det store udbud på denne auktion, og alt blev solgt til pæne priser.

Norske mønter op til Fr. 4 blev en hel del dyrere end vurderingen, hvorimod denne passede fint for det resterende materiale.

Den stadig stigende interesse for sedler (det var måske forventninger om store stigninger i Siegs nye seddelkatalog, som om kort tid kommer på markedet) bevirkede ekstremt høje priser, også på de ældre danske sedler. Alt i alt indbragte de to dages auktion ikke mindre end næsten 700.000 kr.

BRUUN RASMUSSENS MØNTAUKTION.

Forårets sidste store møntauktion løb af stablen i dagene 16.—18. juni. Interessen var stor, men priserne på de græske mønter, som man havde afsat hele onsdagen til, var moderate. Ganske vist lød der fra samlerside røster om, at nu var det blevet for dyrt, men i sammenligning med priserne i udlandet må det siges at være moderate priser, og de udenlandske handlende, som købte hovedparten af denne samling, syntes at det var billigt, ja en enkelt udtalte bagefter, at han havde ventet at skulle give 40 pct. mere.

Det er sjældent, at vi her i landet ser en samling på ikke færre end 18 aes grave (tidlige romerske støbte runde brøncemønter), og disse blev alle købt af danske samlere og handlende. Turen rundt om Middelhavet med mønter fra alle de græsk dominerede områder viste et rigt og særdeles repræsentativt udvalg, især af sølv mønter samt enkelte virkelig nydelige brøncemønter. En opremsning lyder måske altid lidt kedelig, så lad os bare nævne et udvalg af de bedre stykker. Den største aes grave — en dupondius fra Voltaterræ ca. 3. årh. f.Kr. — som tidligere havde været i Proschowskys samling, fik hammerslag ved 4300 kr. (vurd: 3500 kr.). En semis ca. 230—218 f.Kr. med Jupiter på forsiden og en skibsstævn på bagsiden kostede i et smukt 1+—01 eksemplar 3200 kr. (vurd: 2.000 kr.). Metapont stater SNG 1163 blev handlet til 2600 kr. (vurd: 2200 kr.), og en stater fra Sybaris med en stående tyr, der drejer hovedet, kostede en dansk samler 3000 kr. (vurd: 2500 kr.). Samme samler blev også den heldige ejer af en ualmindelig smuk stater fra Caulonia, hvor Apollo Catharus ses afbildet sammen med en hjort. Mønten kom til at koste 3000 kr. mod vurderingens 3500 kr. En meget smuk sicillensk tetradrakme fra Agrigent, som afbilder en ørn og en krabbe, gik til en svensk handler for 4400 kr. (vurd: 3200 kr.), der ligeledes hentede en Siculo-punisk tetradrakme fra det 4. årh. f.Kr. for 4700 kr. Noget af det bedre gik dog til Danmark, f.eks. en makedonisk tetradrakme fra Antigonos Gonatas 277—238 f.Kr. kvl. 1+, som fik hammerslag ved 2100 kr. Vel nok den mest kendte antikke mønt — tetradrakmen fra Athen — manglede heller ikke, og et smukt og velbevaret 1+ eksemplar med prøvehug i kanten kom alligevel op på 2300 kr. Den kgl. Mønt- og Medaillesamling fik tre mønter på denne auktion, nemlig

en Pergamon tetradrakme fra Attalos i 241–197 f.Kr. til 4300 kr., en tidlig lykisk stater med et vildsvin og en skildpadde som motiv, som betaltes med 2100 kr. samt en side stater fra 2. halvdel af det 5. årh. f.Kr. til 1000 kr. – men køn var den ikke.

Alt i alt bød førstedagen på ikke færre end en samling på 317 numre med antikke mønter, en del litteratur samt diverse græske og romerske mønter og lidt antik kunst, hvoraf Glyptoteket købte en del. Det resterende materiale, danske og udenlandske mønter blev solgt på auktionens 2. dag.

De tidlige danske mønter, hvilket vil sige mønter op til midt i 1400-tallet gik gennemsnitlig til lidt over vurderingen, medens det resterende materiale stort set grupperede sig omkring den seneste prissætning i MØNTÅRBOGEN 1976, vel og mærke hvis man til hammerslagsprisen lægger auktionssalær og moms. Fr. 2 1 skilling klipping kostede 475 kr. (vurd: 350 kr.), Chr. 4's tykke 1/2 krone H:128 i kvl. 1 solgtes for 450 kr. (vurd: 400 kr.), og Fr.3's 1651 krone med portræt gik så højt som 2700 kr. for kvl. 1+ (vurd: 1800 kr.). Samme konges 2 mark her repræsenteret med årgang 1666 H:107A, der de sidste år har været stærkt undervurderet, gik lavt – 1100 kr. trods en vurdering på kun 550 kr. for en 1+ mønt. Den smukke Chr. 5 dobbelt dukat 1673 H:3 med elefant på reversen, kvl. 1+ fik hammerslag ved vurderingens 18.000 kr. Danske guld 10 og 20 kr. samt de mange jubilæumsmønter blev efter omstændighederne betalt pænt, og af det grønlandske materiale kan nævnes, at Angmagssalik 1 øren i zink blev solgt for 1250 kr.

Dyreste norske mønt blev Chr. IV's 2 speciedaler H:7B, hvor hammeren først faldt ved et bud på 28.000 kr. (vurd: 20.000 kr.). Pæne priser blev også betalt for svenske Oscar 2 guld 5, 10 og 20 kr., som gik langt over vurderingen og sluttelig solgtes ældre danske medaljer til ret så pæne priser.

NYT NORDISK SEDDELKATALOG.

Siegs Seddelkatalog, Norden 1874–1976.

284 sider illustr. Pris: 75 kr.

Så kom endelig sidst i juni det nye seddelkatalog over nordiske sedler i tidsrummet 1874–1976. Det nye katalog er stift indbundet, hvad der er en absolut fordel. Hvis man sammenligner de internationale standarder for konserveringsgrader af sedler vil man finde en vis uoverensstemmelse mellem kvaliteten 1+ og 1. Ifølge internationale standarder må en 1+ seddel være let foldet 1–2 gange, medens Sieg angiver een gang og tilsvarende ved kvl. 1, hvor man internationalt tillader adskillige folder – her siger Sieg foldet to gange. De andre kvaliteter svarer til de internationale. Bemærkningen i forordet om at blanketter kun bør findes i en seddelsamling, hvis det ikke er muligt at erhverve et færdigt og underskrevet eksemplar, synes jeg, man skal lade samlerne selv afgøre. I øvrigt kan jeg tilføje, at der f.eks. i USA og England er en speciel gruppe samlere, der har specialiseret sig i disse samt specimen sedler. Det danske materiale er

omgrupperet således, at man nu tager de forskellige udgaver efter hinanden og ikke som før, hvor alle 5 kr. typer var omtalt og dernæst alle 10 kr. typerne osv.

Under hvert billede er angivet en dato for henholdsvis udsendt og indkaldt. Det mest rigtige i dette tilfælde havde været at angive, at de var udsendt eller indkaldt efter Kgl. anordning af den og den dato. Dette gør Sieg også i de fleste tilfælde, hvorimod han andre steder angiver den dato, hvor sedlerne blev sat i cirkulation. Enten må man angive datoen for de Kgl. anordninger eller også konsekvent angive den virkelige udgivelses- eller indkaldelsesdato, men ikke en blanding af disse to ting.

Jeg skal ikke her indlade mig på at kommentere prisansættelserne på de helt sjældne stykker, men på de sedler der altid er eller jævnligt kommer på markedet, er prisen meget realistisk. Ved den 6. udgave, hvilket vil sige serie 1972 er der tillige angivet en del kommentarer og billeder af de malerier, der har ligget til grund for portrætterne. Som noget nyt medtages nu også de R.K.K. sedler, som af den tyske besættelsesmagt blev brugt, da Tyskland besatte Danmark d. 9. april 1940. Et helt nyt område, som nu omtales, er de danske kreditbanksedler. Det er et uhyggeligt svært område, og Sieg er sluppet ret godt fra det. Opdelingen for disse kreditbanksedlers vedkommende i priskategorier synes ikke særlig hensigtsmæssig, da f.eks. nogle af Ålborg sedlerne er langt sjældnere end f.eks. enkelte af Thisted sedlerne. Endelig er der den gruppe sedler, som lå hos Kreditbankerne, da disse lukkede, og som blev overstemplet med UGYLDIG og udleveret til interesserede samlere. Også J.A.K. (Jord, Arbejde og Kapital) sedlerne er medtaget med afbild. af hovedtyperne. Et andet interessant område er alle de kommunale sedler. Her har Siegs materiale af gode grunde været for sparsomt til at kunne opstille en liste, og han har derfor valgt at illustrere tre forskellige typer for at vise, hvor forskelligartede de kan se ud. Nyt og nyttigt er også afsnittet om de Dansk Vestindiske sedler. I den færøske afdeling er tilkommet fortegnelse over de skiftende Lagtingsformænd, hvis signatur optræder på sedlerne. Det grønlandske afsnit har fået rettet de småfejl, som havde indsneget sig i 1971 udgaven og desuden er tilføjet et par nye billeder, bl.a. Nordafar sedlerne.

Ved en del af de islandske sedler er tilføjet de kendte underskriftskombinationer, således som de er angivet i Finnur Kolbeinssons katalog ISLENZKAR MYNTIR. Desuden findes en god oversigt over de islandske privatsedler – en oversigt baseret på J. Chr. Holms artikel i NNUM april 1954. Siegs kælebarn – Svalbard sedlerne – er nu blevet opsat i skemaform og ført helt op til 1976. Under Sverige skal det bemærkes, at 5 kr. sedlerne skifter nummer type i 1967. Ændringen er særlig markant ved eet-tallet. Fra Finland findes også en 5 mark 1963 med Litra A samt en 100 mark med sikkerhedstråd udgivet den 12. maj 1976.

Hovedindtrykket er dog, at det er et godt stykke arbejde, og en pris på 75 kr. for et indbundet 284 sider stort katalog skulle vel ikke afskrække de danske seddelsamlere.

SLAGET PÅ REDEN 2. APRIL 1801.

Modtagere af medaljen for slaget på Reden 2. april 1801.

Samlet og redigeret af Peter J. Jørgensen.

125 sider. Pris: 95 kr. i kommission hos bogantikvariet R. Levin, Dannebrogsgade 1, Kbh.

I foråret 1975 holdt Peter Jørgensen et foredrag i Ordenshistorisk Selskab om slaget på Reden 1801 og om den hædersmedalje i guld, der året efter blev tildelt de officerer, der deltog i slaget, og den i sølv som gaves til udvalgte underofficerer, mandskab og frivillige for særlig udvist tapperhed. Der var så stor interesse for dette emne, at foredragsholderen lovede at samle yderligere materiale, således at der senere kunne trykkes en lille publikation om emnet. Det viste sig senere, at det indsamlede materiale var meget omfattende og sikkert kun af interesse for en yderst begrænset kreds. For dog at gøre en del af de indsamlede oplysninger tilgængelige for en lidt større kreds har forfatteren nu i manuskriptform fremstillet et begrænset antal eksemplarer, som blev overrakt Ordenshistorisk Selskabs Styrelse i anledning af selskabets ti års jubilæum. Det, der beskrives her, er en fortegnelse over de enkelte medaljetagere samt oplysninger om defensionens skibe, hvor de var bygget, bevæbningen samt kort forløb af hvorledes kampen formede sig på de enkelte skibe.

Umiddelbart kunne en sådan opremsning synes kedelig, men giver man sig til at læse om de enkelte medaljetagere oprulles mange pudsige historier som f.eks. frivillig A. C. Beck, som blev tildelt sølvmedalje uden øsken. Denne blev frataget ham, fordi han for tyveri blev dømt til slaveri i Københavns Fæstning i flere år. Pensionen blev i hans nærværelse udbetalt til konen, men hendes ansøgning om at måtte bibeholde pensionen blev ikke imødekommet af Admiralitetets Collegie. Månedsløjtnant Jens Peter Holm fik en guldmedalje uden øsken, og eftersom han var blevet såret under slaget, søgte han om at måtte få havnefogedpladsen ved Børsens Kanal, hvilket bevilgedes ham den 3/6—1803, da han blev havnefoged ved Holmens Bro, Stormbroen og Prinsens Bro og desuden bud ved Havnekommissionen. Premierløjtnant Nicolaj Juel havde allerede på Søakademiet gjort sig uheldigt bemærket, idet han 1781 blev indstillet til afsked for dovenskab, slet opførsel og for at have forført en ung pige. Trods dette blev han dog to år senere sekondløjtnant og i 1796 premierløjtnant. Efter Slaget på Reden i 1801, hvor han fik guldmedalje med øsken, blev han kaptajnløjtnant i 1804 og senere Kaptajn men suspenderedes 1811 fra tjeneste, 'da han var forfalden til drik og berøvet sine medborgeres agtelse', og i 1812 fik han sin afsked — med pension.

Om sekondløjtnant Peter Willemoes berettes det, at hans medalje blev stjålet ombord på NEPTUNUS, men at han fik en ny. Det sidste eksempel omhandler månedsløjtnant Simon Willems, som blev tildelt guldmedalje uden øsken. I 1804 sejlede han til Ostindien, hvor hans skib måtte formodes at være forlist. I hvert fald får hans enke efter ansøgning den 9/5—1807 medaljens værdi 78 Rdl og 12 skilling

udbetalt, men da der er mulighed for at hendes mand kan være i live, skal medaljen eller pengene tilbageleveres, såfremt dette mod forventning viser sig at være tilfældet. Alt i alt blev der uddelt fem forskellige typer.

Christian den VII gav den i guld besat med brillanter til Olfert Fischer, kronprinsen uddelte guldmedaljer med og uden øsken til officererne, medens admiralitetet uddelte den til udvalgte underofficerer, mandskab samt frivillige.

Een ting mangler i denne bog, og det er en litteraturfortegnelse, så den lidt mere videbegærlige selv kan uddybe dette spændende emne.

SKATTEN FRA HAVET.

Skoleelever gør årets fund.

Den 26. juni fik Nationalmuseet melding om, at der i et vrage ved den nordsjællandske kyst var fundet et større antal guldmønter. Finderen var den 16-årige skoleelev Jesper Egesø, der under badning sidste sommer havde fundet et tinfad ved et vrage liggende på lavt vand ganske nær kysten. Tinfadet havde han indsendt til Nationalmuseet, og en nærmere undersøgelse af vraget var planlagt, da Jesper under svømning over vraget fik øje på en guldmønt og siden flere, så han kunne fiske ialt 94 guldmønter op. Efter aftale med Nationalmuseet blev fundet hemmeligholdt, imedens museets dykkere i dagene 27. juni til 5. juli finkæmmede fundområdet og bjærgede yderligere 16 guldmønter, en sølv mønt, et tinfad, adskillige brudstykker af kobberkar, malmgryder, potteskår og meget mere. Enkelte steder i bunden var der endog rester af tovværk, sejldug og finere tekstiler, medens jernsagerne var rustet bort og havde efterladt store og små klumper af sand og sten klumpet sammen som en støbeform omkring et hulrum.

Mønter, metalsager og personlig udrustning samlede sig omkring agterskibet, medens der forude lå rester af provianten i form af adskillige dyreknogler.

De bevarede dele af vraget målte 14 meter i længden og 4 i bredden. Kun enderne og en smal bræmme af spanter og bordplanker i hver side var synlige, fordi skibets indre var opfyldt af ballasten, hvis udseende klart adskilte dem fra de omgivende strandsten. Skibet er bygget af eg og med brede savskårne planker og tætsiddende spanter. I agterskibet havde strømmen skåret ned under vraget, så man tydeligt kunne se, at de nederste tre planker lå glat mod hinanden, medens de øvrige lå klinklagte, en byggemåde der er karakteristisk for middelalderens storskibstype koggen, hvormed Hansestederne drev størstedelen af deres handel i perioden 1200–1400. Skibets stævn mangler, men de underste planker i forskibet viser, at forstævnen har hældet fremover og har mødt kølen i et knæk. Dette er ligeledes et særkende for koggen.

Fundets umiddelbart mest fascinerende element er de 110 guldmønter, der består af engelske nobler, slået under Edward III (1327–77). Ved hjælp af forskelligheder i kongens titulatur kan man datere dem som følger:

	1	1/2	1/4 Nobler
1351–61	37	1	1
1361–69	32	17	3
1369–77	5	10	—
ubestemte	—	2	1

Alle noblerne er af samme type. På forsiden ses den skibstype, man kalder en holk med kongen stående med sværd og skjold. Indskriften er forskellige bibelord alt efter, om det er en hel, 1/2 eller 1/4 nobel. Desuden er fundet en enkelt guldgylden fra Lübeck præget efter 1341. På grundlag af en analyse af mønternes prægningstidspunkter inden for kong Edward III's regeringstid og det forhold, at der ikke findes mønter fra hans efterfølger Richard II's tid, dateres forliset til omkring 1375–80. Guldmonterne vejer 695 gram, og fundet er dermed Danmarks næststørste guldmonterfund fra middelalderen, idet man i 1883 fandt 186 guldmonter med en samlet vægt af ca. 700 gram i Slagelse. En enkelt sølvmonter (med et stort kobberindhold) er antagelig del af skillemønter, som besætningen har haft med. Det er en meget slidt mite fra Flandern, antagelig præget i 1330'erne. Dens købekraft har været ubetydelig i sammenligning med den købekraft, som guldmonterne repræsenterede — for dem har man i 1380 kunnet købe 450 køer.

De fundne tin-, malm- og kobbersager er kun bevaret i udvalg og brudstykker, men det er tvivlsomt, om det repræsenterer skipperens bordservice, snarere en sending vesteuropæisk håndværksprodukter i lighed med de broncekander, som i 1974 blev fundet ved ralgravning ved Vigso i Nordjylland sammen med dele fra en anden næsten samtidig kogge. Det forhold, at de mange metalvarer er fundet som en del af ladningen på et skib, hvis strandningstidspunkt kan bestemmes meget snævert, gør fundet særlig værdifuldt. Her kan vi f.eks. se flere typer broncegylder repræsenteret, som man ellers havde forestillet sig afløste hinanden, og her er tinfade ældre, end man før har kendt dem herhjemme. Ved en tidligere lejlighed er bjerget dele af flere store kobberkar ved vraget, af disse er bevaret to karakteristiske håndtag, der umiddelbart virker yngre end 1380, men som utvivlsomt også har været en del af ladningen. Af den personlige udrustning er fundet to sko samt endnu ubestemte tekstildele, der sammen med tovværk og sejldug udgør en interessant del af fundet, hvorved vi blandt andet kan få indblik i, hvilke fibre der anvendtes til tov og sejl. En del af disse tekstilrester findes endnu bevaret nede i havbunden, men de sønderdeles ved den mindste berøring, hvorved deres bjærgning er meget vanskelig.

Vraget, der blev hævet i sommeren 1977, havde en ballast af sten, der ifølge en foreløbig undersøgelse ved Mineralogisk Museum synes at stamme fra en havn ved den europæiske Atlanterhavskyst. Der er næppe flere guldmonter på stedet, men der er utvivlsomt yderligere spor af last og udrustning at finde i og omkring skibet i lighed med de hidtil fundne sager. Dette forhold sammen med den kendsgerning, at strømmen havde skåret ned omkring skibet og derved udsat det for hastig

nedbrydning, førte til, at Nationalmuseet indførte dykkerforbud på stedet.

Sammenfattende tegner fundet således billedet af en mindre kogge 15–20 meter lang, der på sin færd i ballast fra Vesteuropa medbringer metalvarer og en pose guldmønter til handelen på Skånemarkedet eller i en af Østersøens store handelsbyer. Herfra hentede man grovvarer som sild, korn, tømmer, tjære, tovværk, jern og kobber til det vesteuropæiske marked, men denne kogge nåede ikke så langt. Den holdt for vestlig kurs under indsejlingen til Øresund og mødte sin skæbne – antagelig i stormvejr – ved foden af Nordsjællandskystens stejle skrænter. De øvre dele af vraget blev hurtigt nedbrudt og spredt, men skibets bund med stenballasten fandt ro blandt strandens sand og sten i 600 år, indtil strømmen skar ind omkring vraget for få år siden og efterhånden afdækkede, hvad der skulle vise sig at være – *Skatten fra havet*.

DANSK 10 KRONES MØNT PLANLÆGGES.

Også i Danmark går inflationen hurtigt, en tikrone seddel er ikke hvad den har været, og den arbejdsgruppe, der har været nedsat af Danmarks Nationalbank, har i en betænkning til Finansministeriet og ministeren fastslået, at der er behov for en ti-krone mønt. Til automathandel, mønttilbagegivningsapparater og billetsalg vil den være særdeles nyttig. Forudsætningen for afskaffelse af 10 krone sedlen er imidlertid, at der indføres nye sedler i værdien 20 kroner. Den danske møntlov giver i øjeblikket kun tilladelse til at fremstille mønter i værdierne fra 5 øre til 5 kr., så det vil kræve en folketingsvedtagelse. Hvornår 10 krone sedlerne kan ventes afløst af mønter, og hvornår man kan have en 20 kr. seddel klar, er der ingen der tør sige noget om, men før 1978/79 skal vi nok ikke vente nogen ændring.

SIEGS MØNTKATALOG NORDEN 1977.

Den 1. september udkom Siegs nye priskatalog over Nordens mønter. Det er forbavsende, så få rettelser der er. De populære og sjældne årgangsmønter er steget i alle konserveringsgrader, hvorimod de næstbedste kun er steget i kvaliteterne 0, 01 og af og til i 1+. Som noget nyt medtager Sieg de islandske privatmønter samt de tegn, som har været anvendt på den militære Keflavik base. Desværre er disse tokens ikke prissat, da et gæt nok ville have været mere vildledende end vejledende. Ser vi på de ældre danske mønter, så har bl.a. Fr. 6's sølvmonter fået ret så pæne stigninger, medens guldmønterne, som i forvejen var skruet for højt op, overhovedet ingen stigning har. Chr. 8's mønter har for de flestes vedkommende kun stigning i den bedste kvalitet, medens rigsbankdaler mønterne 1842–48 har bibeholdt prisen. Denne konges speciedalere er derimod steget, og det samme er tilfældet med en del af de større guldmønter. Tronskifte mønterne fra 1848 og 63 kan ingen stigning notere, hvorimod Fr. 7's 1 Rigsdaler 1854–55 er steget i alle kvaliteter. Også vore

broderlande Norge og Sverige har stigning på deres mønter, omend det er lidt misvisende at angive, at den nye svenske 50 kr. mindemønt (den nye grundlov) kan erhverves for 100 kr. i kvl. 0 og 80 kr. i kvl. 01. Den kan ikke nogen steder erhverves for under 160–180 kr. I litteraturlisten bagest i kataloget har man bl.a. omtalt en forventet udgave af et nyt verdenskatalog, hvorimod der mangler omtale af et par af det sidste års mest solgte danske møntbøger. Inflationen mærkes også på bogprisen, idet den er sat op med ca. 15 pct. til ialt 35 kr.

GENOPTRYK AF GAMMEL SEDDELBOG.

Meddelelser om ældre danske og norske seddelpenge før 1736.

Af O. Andersen, Pris: 42,55 kr. Nytryk ved P. Flensborg Forlag.

Plantagevej 8, 2820 Gentofte.

På Hornungs auktion i foråret 1976 blev et eksemplar af denne bog budt op i 450 kr., hvortil kommer salær + moms. Man har derfor fundet tiden inde til at genoptrykke værket, der fremtræder i stift helbind med guldtryk og med reproduktioner af den første norske seddel udsendt af Jørgen Thor Mølen med kongelig autorisation fra Chr. 5., samt Danmarks første seddel, der blev trykt som følge af den Store Nordiske Krig i 1713.

DMU's MØNTBØRS PÅ SKANDERBORGHUS.

Den 11. og 12. september afholdt DMU sit årlige arrangement med møntbørs og udstilling på hotel Skanderborghus. Udstillingen blev åbnet af borgmester Ejnar Jacobsen, og 13 mønthandlere fra hele landet var mødt op med et stort udvalg. Foruden møntbørsen havde DMU arrangeret en udstilling fordelt på hele 35 monter med samlinger inden for næsten alt – sedler, typesamlinger, erindringsmønter, div. tegn, olympiademønter, primitive betalingsmidler, poletter etc. Til dagen havde DMU (Danmarks Møntsamlers Union) udsendt et lille nydeligt hæfte, hvor hovedartiklen: 'At samle på pengesedler' var skrevet af museumsdirektør O. P. Vendeltoft.

AUKTION I SVERIGE MED GODE DANSKE MØNTER.

Lørdag den 9. oktober afholdt mønthandler Per Österlund auktion på Stadshotellet i Borås i Sverige. Hovedparten af mønterne på denne auktion var naturligvis svenske, men blandt de danske bemærkedes særlig Fr. 3 to dukat klipning 1648 (vurd.: 28.000 s.kr.), en Chr. 7. prøvespecie i sølvafslag (antagelig senere prægning). I auktionskataloget stod angivet, at den er i dobbelt tykkelse, hvilket dårligt stemmer overens med vægten 37,56 gr. Blandt de norske mønter var en 2 speciedaler 1644, speciedaler 1647 og 1648, samt en Fr. 3. speciedaler 1659.

AHLSTRÖMS 12. AUKTION I STOCKHOLM 16.–17. OKT.

Hoveddelen af denne auktion var 3. del af Ekströms samling, der med sine mange fine numre havde tiltrukket et stort og meget købedygtigt publikum. De højest vurderede mønter gik til svimlende summer, og lad os bare nævne tre af de dyreste. På førstepladsen kom en Gustav Vasa daler 1534 App. 482 til en pris af 125.000 s.kr. (vurd. 80.000 s.kr.). 2. pladsen besattes af en 2 daler (1561) fra Erik XIV (1560–1568), af hvilken der kun er kendt tre eksemplarer. Denne mønt fik hammerslag ved 120.000 s.kr. På 3. pladsen kom Karl XII's Riksdaler 1718 T:11A. Eksemplaret var usædvanlig smukt (kvl. 01/0) og kostede sin nye ejermænd ikke mindre end 110.000 s.kr. Vender vi nu blikket mod de danske guldmønter, blev den højest betalte en Fr. 3. Glückstad guldkrone H:145A. Trods en vurdering på 10.000 s.kr. sneg den sig hurtigt op på hele 18.000 s.kr. Desuden solgtes der dukater fra mange danske konger til priser mellem 4.000 og 10.000 s.kr.

Blandt de norske mønter kunne man stadig spore voldsom interesse. Chr. 4. specie 1624 H:60A (Danmark) kvl. 1+: 20.000 s.kr., 2 speciedaler 1646 H:78 kvl. 01: 36.000 s.kr. og Fr. III. 2 speciedaler 1650 H:9 kvl. (1+): 31.000 s.kr. Også guldmønterne gik højt, eksempelvis Chr. 5. 2 dukat u.år H:8 kvl. 1+: 55.000 s.kr., 2 dukat 1675 H:16 kvl. 1+/01: 52.500 s.kr. og mange mange andre i prisklassen fra 10.000–40.000 s.kr. Nordmændene har tilsyneladende penge, og det bliver helt spændende, om det også smitter lidt af på de danske mønter i det kommende år.

HORNUNGS EFTERÅRSAUKTION.

Den 27. og 28. oktober afholdt Hornung sin 9. auktion på Hotel Sheraton Copenhagen. Der var set hen til denne auktion med stor spænding – skulle priserne endnu engang afspejle en vis stagnation eller ville priserne begynde at stige igen. Allerede priserne på guldmønterne gav svaret, idet de danske guld 10 og 20 kroner lå godt 75–100 kroner over forrige auktion. Højest betalte danske guldmønt blev Chr. 5's 1694 dukat H:35 som fik hammerslag ved 12.200 kr.

Ser vi eksempelvis på udbuddet af ældre danske mønter, var det som slet ikke så tosset. Man havde her lejlighed til at erhverve Fr. 2's speciedaler 1572 (elfborgs løsen) H:17 til 7.500 kr., Chr. 4's speciedaler 1610 H:53B til 8.300 kr. eller samme konges Corona Danica H:105A til 4.600 kr. Glückstad speciedaler manglede heller ikke, og havde man 19.800 kr. for meget, kunne man blive ejer af en Wolfenbüttel specie 1627. For os almindelige samlere var der også stort udbud af Mark, 2 Mark og kroner fra både Chr. 4, Fr. 3 og Chr. 5. Blandt Fr. 4's mønter sås den sjældne krone 1724, og Chr. 6's krone 1732 manglede heller ikke. Prisen for denne sidste var 3.800 kr.

Denne auktion bød også på usædvanlig mange og spændende ældre danske medaljer, og priserne på disse var ligesom i de forrige år høje og præget af den øgede interesse. Der var også stor spænding angående seddelafdelingen, og priserne her var

høje for alle ikke almindelige sedler. Fr. IV's Rigsdaler 1713 med prægetryk (udgivet 1716) gik til vurderingen, d.v.s. 4.000 kr. En 10 Rigsdaler 1798 kostede 1250 kr. og en 2 Rigsdaler 1808 betaltes med 1650 kr. (vurd: 400,-). Nationalbankens første 100 Rigsdaler nåede op på 4.200 kr. (vurd: 2.000 kr.), og en privatseddel fra Ålborg 1812 kostede 1400 kr. De ældre Slesvig-Holsten sedler kostede mellem 2 og 3 gange vurderingen, og de norske højværdisedler gik også højt — 1.850 kr. for en 100 Rigsdaler 1807 (vurd: 350,-) 2.000 kr. for en 10 Rigsdaler 1807 (vurd: 450,-). Højest op gik de grønlandske sedler fra 1803 og 1804, idet der betaltes priser fra 4.400 til 5.200 kroner for disse stykker.

Efter denne auktion må det konstateres, at priserne igen er stigende og auktionen indbragte ialt ca. 650.000 kr.

MØNTER PÅ BØRSEN.

1. Internationale møntbørs i København 6.—7. nov.

Så blev forsøget gjort, og det blev en kæmpe succes. Skandinaviens hidtil største møntbørs og udstilling i Chr. 4's agtværdige gamle Børsbygning, som nok er verdens hidtil fineste ramme om et sådant arrangement.

55 handlere fra 6 nationer fremviste det ypperste — et sandt orgie, og købelysten var enorm. Tilstømningen var stor, og inden åbningen stod flere hundrede på række og ventede længselsfuldt på at blive sluset ind. Arrangør for dette kæmpearrangement er Mønthandler sammenslutningen af 1975, der i over et år havde planlagt denne skandinaviske efterårsbørs, som det er meningen at afholde hvert år den første weekend i november måned. (I 1977 bliver det således den 5.—6. november). Der var informationsstande, hvor den ukyndige blev vejledet, og havde man fået blod på tanden, stod DMU (Danmarks Møntsamler Union) parat til at udpege den klub, som var tættest ved ens bopæl.

Af udstillinger var der flere, bl.a. fra Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Pengehistorisk Museum samt flere private udstillere. Der var ligeledes lejlighed til at besøge Privatbankens Bankmuseum, der normalt kun holder åbent hver onsdag mellem kl. 14.30 og 17.30. Til dagen havde man fremstillet en 36 sider stor *Børsavis* indeholdende et væld af artikler om mønter, medaljer, pengesedler m.m. Arrangørerne havde sat en hel del ind på forhåndsorientering om arrangementet ved hjælp af tryksager, plakater, ja selv postvæsnet lod fremstille en reklamekliché, som blev anvendt i en stemplingsmaskine ved Hovedpostkontoret i København ugen før arrangementet. Den officielle åbning blev i øvrigt foretaget af kontorchef Axel W. Petersen fra Grosserer-Societetet, der som bekendt ejer denne pragtfulde gamle bygning, som igen i år den 5.—6. november 1977 skal danne rammen om en endnu større møntbørs.

E. B. MULLERS 1. AUKTION.

Det nystartede møntauktionsfirma i Nordjylland fik en fin start, idet der gennemgående på førstedagen blev betalt pæne priser for de danske mønter. Af priser kan her kun nævnes nogle enkelte eksemplarer og sådan nogenlunde ligeligt fordelt på hele materialet. En Svend Estridsen penning fra Slagelse Hbg. 45/48 kostede 1700 kr., Chr. 4's Corona Danica H:105B kostede 5.400 kr., og den meget smukke 1623 speciedaler fra Glückstad H:156 fik hammerslag ved 15.000 kr. Fra Fr. 3 var der på denne auktion en kvart speciedaler 1648 til 4.200 kr., og speciedaleren 1655 H:54A nåede helt op på 18.500 kr. Chr. 5's dobbelt krone 1675 med græsbund kostede 3000 kr., og 8 skilling kobber klipping slået under belejringen af danske hærtropper i Christianstad kom til at stå sin nye ejer i 6.200 kr. Chr. 9's tronskifte 2 rigsdaler 1863 gik for 6.200 kr. i medaljeprægs kvalitet. Den dansk vestindiske 50 franc i guld fra 1904 kostede 22.000 kr., hvortil kommer salær og moms eller ialt 27.830 kr.

2. dagen blev ikke så hidsig som førstedagen, hvilket nok skyldtes det dårlige vejr, der bevirkede, at skibe og flyforbindelser var stærkt forsinkede. Der var med spænding set frem til den dobbelte 1633 speciedaler fra Chr. 4, men med et limit på 28.000 kr., der også var vurderingen, gik den retur.

Alt i alt indbragte auktionen 310.000 kr. og man ser med spænding frem til de kommende auktioner.

NYOPTRYK AF MØNTBOG.

Danmarks Mønt. Af Kirsten Bendixen, 109 sider illustr.

Pris: 32 kr. Udgivet på Nationalmuseets Forlag.

Museumsinspektør fru Kirsten Bendixen forfattede i 1967 en aldeles fortrinlig bog om Danmarks mønthistorie fra oldtid til nutid men med størst vægt lagt på de middelalderlige mønter. Denne bog blev senere fulgt op af en tilsvarende engelsk udgave: 'Danmarks Money'.

I den nye udgave, der på omslaget gengiver et farveudsnit af det store skattefund fra Balle i nærheden af Grenå, gives i tekst og billeder en introduktion til dansk møntvæsen, og denne er ført helt frem til og med Margrethe II. Blandt de nye storfund, der behandles, er der foruden det førnævnte Ballefund med over 12.000 1600-tals mønter det såkaldte Kirial-fund med godt 81.000 tyske, engelske og franske mønter gemt i to broncegryder ca. 1365, samt frankiske, engelske og frisiske mønter fra udgravningerne ved Dannevirke i nærheden af Esbjerg, der vidner om møntcirkulation i landet for henved 1500 år siden. Desuden er der i den nye udgave rettet nogle småfejl og årstal, under hensyntagen til den nyeste forskning. Det er alle tiders bog, som på det varmeste kan anbefales samlerne.

ARNE BRUUN RASMUSSENS AUKTION.

Sjældne mønter stiger stærkest.

På Arne Bruun Rasmussens Auktion den 22. og 23. november var der stærkest stigning at spore, når det drejede sig om sjældnere mønter, medens de mere almindelige typer havde en mere normal stigning, men dog så god, at det stadig er en inflationssikker investering.

Også her vil en opremsning måske virke kedelig, så lad os indskrænke os til at nævne nogle af de stykker, som sjældnere ses udbudt til salg. Hele tre Hedeby halvbrakteater til priser mellem 4.700 og 5.100 kr. indledte auktionen. Også på denne auktion udbøds en Chr. 4 Wolfenbüttel speciedaler 1627, og prisen blev her 14.000 kr. Fr. 3. specier er heller ikke hverdagskost, og 5.100 kr. blev betalt for et eksemplar af specien fra 1669. Dyreste mønt blev her et guldafslag (5 dukater) af *Ebenezerkronen* 1659. Den var vurderet til 30.000 kr. men blev solgt for 49.000 kr.

Under Chr. 5. må bemærkes et par ikke helt almindelige typer som 1680 kronen (den lille krone med kongen i hel figur) H:76, der blev handlet for 4.800 kr. og 'Piedestal-kronen' 1680 H:78, som indbragte 3.100 kr. Et virkeligt smukt eksemplar (kvl. 0) af Fr. 5's rejsedaler 1749 betaltes med det dobbelte af vurderingen – nemlig 15.000 kr. Chr. 7's rejsedaler blev også pænt betalt, idet 1788 mønten i kvl. 1+ kom til at koste 7.700 kr. De to prøvemønter fra Fr. 7 indbragte også pæne priser. Skillingen 1854 kostede 7.600 kr. og 2 rigsdaleren 1857 betaltes med det samme beløb – 7.600 kr.

De græske mønter på denne auktion holdt sådan nogenlunde vurderingen, medens mange af de romerske mønter i dårlig kvalitet var svært solgte. Een mønt i disse rækker skilte sig klart ud, nemlig en Commodus sesterts med et smukt og tidligt portræt af kejseren. Denne mønt fik hammerslag ved 1.150 kr. (vurd: 350,-).

Sluttelig solgtes en del medaljer, ordner, guldvægte og et møntskab, og den samlede omsætning for begge dage blev på 625.000 kr.

HÅNDBOG FOR SEDDELSAMLERE.

Pengesedler som hobby af Peter Flensborg.

Vi bringer her fhv. formand i Dansk Numismatisk Forening Leo Hansens anmeldelse af bogen fra Politikens Mønt-Nyt den 28. nov.

Pengeseddelsamlere i dag kan sagtens. Der findes en række gode kataloger over materialet, og hertil kommer nu Peter Flensborgs lille bog '*Pengesedler som hobby*', der ikke alene fortæller begynderen hvad han har brug for, men som også giver den viderekomne samler mange gode oplysninger. Bogen der er kommet i serien '*Clausen Bøger*' er rigt illustreret (pris: 36,75 kr.).

Pengesedlens historie fortælles her på en særdeles underholdende måde, samtidig

med at seddeludstedelsen verden over i 1700- og 1800-tallet gennemgås, man kan næsten sige i detaljer. Og på samme måde behandles den danske seddelhistorie frem til 1914. De ældste danske sedler fra 1713 (der i 1916 solgtes for 3 kroner og nu koster 4000 kr.) er der ikke så mange samlere, der ejer i dag, men sedler fra omkring 1800 er ikke ualmindelige, og de beskrives alle, således at man kan følge udstedelserne med de tre VIUM typer år for år frem til sammenbruddet i 1813, og så slutter perioden med rigsbankdalerne fra 1866 og indførsel af kronemønt i 1875. Et lille afsnit handler om danske kolonisedler fra Vestindien, Færøerne, Grønland og Island, hvor navnlig portræt gengivelserne af Chr. 9., Fr. 8. og Chr. 10. forekommer interessante.

Sedler fra efter 1900 er udmærket beskrevet i kataloger som Picks Standard Catalog of World Paper Money og F. Siegs: Nordens sedler 1874–1976. Selv om nogle læsere måske vil savne en nærmere omtale af disse sedler i Flensborgs bog, er det sikkert rigtigt i stedet at henvise til katalogerne, som samlerne alligevel er nødt til at anskaffe ved siden af håndbogen. På denne måde er der også blevet plads til at give værdifulde oplysninger om andre sider af seddelsamlingen.

Man får indgående besked om, på hvilken måde man renser pengesedler og retter dem, når de er krøllede. Ligeledes om hvorledes kvaliteten bedømmes, samt om hvilke muligheder, der er for at opbevare samlingen. Et fremragende afsnit handler om papirfremstilling, trykmetoder og prøvetryk, og her krydres al sagligheden med en munter beretning om en testplade.

Det er forbavsende, at der i denne fortrinlige lille bog også bliver plads til en forholdsvis grundig og systematisk omtale af de tilstødende felter: Checks, obligationer, reklamesedler, privat-, by- og halvofficielle sedler. Der kan være delte meninger om, hvorvidt de sedler, tyskerne benyttede i Danmark kort efter besættelsen, er danske eller tyske, men noget tilsvarende gælder jo de japanske besættelsessedler, som Pick anbringer under de besatte lande, medens George J. Steen tværtimod samler dem under Japan.

HENRIQUES JUBILÆUMSSKRIFT.

Ti'eren gennem tiderne. Af Kristian Hvidt, 53 sider illustr. Pris: 46,75 kr.

Dette hæfte er et jubilæumsskrift i anledning af vekselererfirmaet R. Henriques Jr.'s 175 års jubilæum den 25. november 1976. Folketingsarkivar Kristian Hvidt, der selv er en Henriques ætling, beretter her om 10 kr. sedlen gennem tiderne og dens forløbere, før krone og øre møntfoden blev indført i 1874 – nemlig 5 rigsdaleren. Kortfattet berettes også om Skandinaviens seddelhistorie, hvorunder er angivet, at den første danske pengeseddel kom i 1695. Det var den første norske, og den var ikke udsendt af Chr. 5 men af storkøbmanden Jørgen Thor Möhlen, som havde fået kongelig autorisation til en sådan seddeludstedelse. Hæftet er overstrøet med dejlige

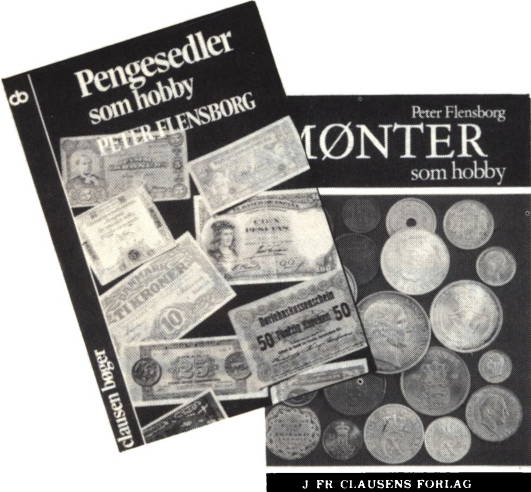
farvegengivelser af danske sedler samt illustrationer af en hel del prøvesedler, hvoraf en del før har været vist i Tidsskrift for Kunstindustri i 1891. Yderligere vises her i farve Vilhelm Dahlerups udkast fra 1873 til en ti-kroneseddel, Gerhard Heilmanns forslag til en 10-kroneseddel fra 1907 samt Niels Skovgaards og Hans Tegnens 10 kr.'s forslag fra 1908. Et andet gode dette hæfte har, er at der gøres rede for pengenes købekraft gennem tiderne, samt gives eksempler på, hvad folk af forskellig profession tjente. Hæftet slutter med Storm P's Peter og Ping dialog: 'Det ser ud til at vi skal ha' nye pengesedler! Ja — det glæder jeg mig gevaldigt til!

Såh — — hvorfor det?

Jo — for jeg har aldrig haft nogen af de gamle.

Hæftet er som sagt et privat festskrift, men et antal eksemplarer er stillet til rådighed gennem Gads Forlag.

Og dermed sluttede året 1976 for møntsamlerne.

Mønter som hobby
af Peter Flensborg

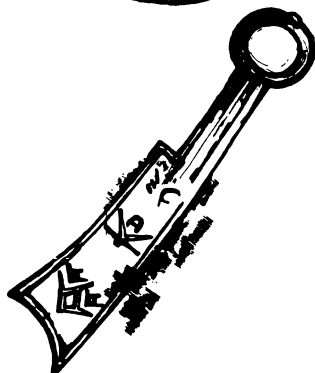
Fyldige oplysninger om den rette opbygning af en samling. Hvordan opbevaring og registrering af mønterne skal foregå. Også de mange fagudtryk, der bruges om mønter, forklares omhyggeligt. 80 s. ill. 28,20.

Pengesedler som hobby
af Peter Flensborg

Håndbogen for dem, der har lyst til at samle på pengesedler! Giver det helt rigtige grundlag for opbygningen af en seddelsamling. Praktisk vejledning om seddeltyper, kvalitetsbedømmelse og opbevaring samt seddelhistorie, seddeltrykning, fejltryk m.m. 110 sider ill. 36,75

clausen bøger

COINS - MÜNZEN

Antikke mønter
Primitive
betalingsmidler
Orientalske mønter
Guldmonter
Sedler
Num. litteratur

•
Ancient Greek and
Roman coins
Strange and
primitive money
Gold coins
Crowns of the world
Banknotes
Oriental coins
Numismatic literature

•
Antike Griechische
und Römische Münzen
Primitivgeld
Goldmünzen
Deutsche Notmünzen
Geldscheine
Orientalische Münzen
Numismatische Bücher

PETER FLENSBORG

Studivstræde 8, 1455 Kbh. K, Tlf. 01-15 50 43